

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง ร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดิน
ถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
Compiling Candle Festival Story is the Heritage of Man of
Learning Source for Cultural Tourism Learning Center

โดย เกษุร บุตรเสมียน และคณะ

เมษายน 2553

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ เรื่อง ร้อยเรียงราวประเพณีแห่งเทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดิน
ถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัย

เกตุร บุตรเสมียน
พิษณุ หวานอารมณ์
ทิพวรรณ พัฒพันธ์
ชนิษฐา อัมลา
อภิชญา ผลาผล

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

อาจารย์ที่ปรึกษา
วิจิตกา ทางชั้น

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีประเด็นการท่องเที่ยวระดับปริญญาตรี”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

วิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์วิจิตติกา ทางชั้น อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่คอยให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขวิจัย ช่วยจัดทำและให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงานในหน่วยงานต่างๆ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี สำนักงานเทศบาลนครอุบลราชธานี ที่ได้ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดสุทัศนาราม วัดไชยมงคล วัดทุ่งศรีเมือง วัดท่าวังหิน วัดมณีวนาราม วัดมหาวนาราม วัดศรีประดู่ วัดบูรพาราม วัดพระธาตุหนองบัว วัดหนองปลาปาก ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดต่างๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและให้การสัมภาษณ์เรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษาและศักยภาพของวัดในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขอกราบขอบพระคุณนักปราชญ์จังหวัดอุบลราชธานี อาจารย์ประดับ ก้อนแก้ว อาจารย์สมคิด สอนอาจ อาจารย์แก้ว อาจหาญ และท่านอื่นๆ รวมทั้งช่างทำเทียนทุกท่านที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถได้ถ่ายทอดความรู้ในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดี ท่านคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนและอนุเคราะห์วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในเชิงเอกสารและภาคสนามในแต่ละคุ้มวัดในจังหวัดอุบลราชธานี เพราะถ้าหากขาดส่วนนี้ไป งานวิจัยนี้ก็ไม้อาจจะสำเร็จลงได้

ขอบพระคุณบิดา มารดาและผู้ปกครองคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการทำงานวิจัยในครั้งนี้

และสุดท้ายขอขอบคุณสมาชิกในกลุ่มทุกคนที่ช่วยกันทำงานอย่างสามัคคี ร่วมปรึกษาหารือจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

31 มีนาคม 2553

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่น่าสนใจ เป็นดินแดนที่รวบรวมความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านหลากหลายศาสตร์ สร้างปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ให้กับประเทศมานับไม่ถ้วน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากจังหวัดอุบลราชธานีมีวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชาวบ้าน ดังนั้น แหล่งผลิตนักปราชญ์ผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่สำคัญให้กับเยาวชนรุ่นลูกหลานได้นั้นก็มีต้นกำเนิดที่จังหวัดอุบลราชธานีแห่งนี้ด้วยเช่นกัน

เทศกาลเข้าพรรษาเป็นเทศกาลสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นช่วงที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องจำพรรษาในวัด เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนได้อย่างเต็มที่ ในอดีตไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านจึงได้นำเทียนไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแสงไฟในยามค่ำคืนในการที่จะอ่านตำราและศึกษาพระธรรม วัดถือได้ว่าเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทั้งของประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ จึงทำให้มีจำนวนปราชญ์ชาวบ้านผู้สร้างสรรคภูมิปัญญาที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี นั่นคือการประดิษฐ์เทียนพรรษาอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

งานวิจัยเรื่องเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่า เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมใจกันจัดทำเทียนขึ้น เพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้กัน

อยู่ในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ มีกิจกรรมรำฟ้อน และขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัย จนเป็นรูปแบบในยุคปัจจุบัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เยาวชนได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ไว้ เช่น การจัดกิจกรรมสืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม ควรมีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ในสถานที่เดียวกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ชมความงามของต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนวิธีการทำต้นเทียน การถ่ายรูปเก็บไว้และจัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป ไปสร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีการจัดนิทรรศการเทียนพรรษา จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่และควรมีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : TRI/UTLG52010

ชื่อโครงการ : เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดิน ถิ่นนักปราชญ์
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชื่อนักวิจัย : เกยูร บุตรเสมียน, พิษณุ หวานอารมณ์, ทิพวรรณ พัฒพันธ์,
อภิษฐา ผลาผล, ชนิษฐา อัมลา
สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail Address: yoon_toon31@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 สิงหาคม 2552 – 31 มีนาคม 2553

งานวิจัยเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อเรียงร้อยเรื่องราว ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน 3) เพื่อศึกษา คักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุ หนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ทางการท่องเที่ยว 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด อุบลราชธานี และ5) เพื่อศึกษาแนวทางให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมือง อุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของ สงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมใจกันจัดทำ เทียนขึ้น เพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้กัน อยู่ในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ มีกิจกรรมรำฟ้อน และ

ขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัยจนเป็นรูปแบบในยุคปัจจุบัน

และจากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

และจากการสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับวิธีการในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับทราบนั้น เยาวชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่างเสนอแนะวิธีการต่างๆ ในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีนี้แตกต่างกันไป เช่น การเล่าประวัติและความเป็นมาให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ การกระจายข่าวตามสื่อต่างๆ จัดบอร์ดแสดงนิทรรศการประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดทำหนังสือเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและให้คำปรึกษากับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ จัดกิจกรรมการแกะสลักเทียนพรรษาให้เยาวชนและนักท่องเที่ยว จัดโปรแกรมทัวร์แห่เทียนพรรษา อธิบายประวัติความเป็นมา การดำเนินงาน และความสำคัญต่อประชาชนของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ในส่วนของแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เยาวชนได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ไว้ เช่น การจัดกิจกรรมสืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม ควรมีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ในสถานที่เดียวกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ชมความงามของต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนวิธีการทำต้นเทียน การถ่ายรูปเก็บไว้และจัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป สร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีการจัดนิทรรศการเทียนพรรษา จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่และควรมีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา

Abstract

Project code : TRI/UTLG52010

Project title : Compiling Candle Festival Story is the Heritage of Man of Learning
Source for Cultural Tourism Learning Center

Investigators : BUTSAMIEN K., WAN A ROM P., PHUTTAPHAN T., PHLAPHOL A.,
AUMMLLA K.

Tourism Industry, Humanities and Social Science, Ubon Ratchathani
Rajabhat University

E-mail Address : yoon_toon31@hotmail.com

Project Duration : 1 August 2009 – 31 March 2010

The purposes of the research on compiling the stories of the candle tradition, heritage of land, the land of philosophers, and learning center for cultural tourism are to 1) study about the stories of the Ubon Ratchathani candle tradition 2) to compile the stories of the candle tradition 3) to study efficiency of tourism temples located in the areas of Ubon Ratchathani city. The temples include Wat Nong Pla Pak, Wat Phra That Nong Bua, Wat Ma Ha Wa Na Ram, Wat Ma Nee Wa Na Ram, Wat Thung Sri Muan, Wat Chai Monkol, Wat Suthat Sa Na Ram, Wat Bu Ra Pa Ram, Wat Sri Pradu and Wat Tha Wang Hin 4) to study participation of community to develop tourism learning center and 5) to study the guidelines for the youth conserving the heritage of the land, the land of scholars, learning centers for cultural tourism.

The results are found that the candle tradition has been firstly started in Rama V when the governor Sappasitiprasong was a regiment of soldiers of Ubon Ratchathani. He created the candle tradition by the purpose of giving the candles for the monks' uses because the monks are not allowed to move to other places while keeping the precepts in the monastery during the Buddhist's Lent. Especially, the monks did not have the lights for reading books at a night time. In the past, the activities held in the

candle tradition are that people merely participated and danced in the parades. Currently, many activities are more created in the candle tradition.

Finding the study about efficiency of the temples to be as the places of learning center for cultural tourism in Ubon Ratchathani, it is found that many temples have their own efficiency to develop the places to be the learning centers for cultural tourism. People who stay around the temples participate in the temples' activities. They also develop their temples to be as the learning centers of cultural tourism for the youth and tourists in the future.

Finding the interview of the youth in terms of suggestion and publication the information of the candle tradition to the tourists, the answers are that the youth talk about the history to the tourists, having publication in mass communication, making exhibitions, printing information of the Ubon Ratchathani Candle Festival, making activities of the candle carving, making the tour programs, talking about the importance of Ubon Ratchathani candle tradition to the tourists.

Finding the guidelines to conserve the candle tradition, there are many guidelines suggested by youth: making activities about conserving the candle tradition, making the larger and beautiful candle tradition, collecting the candles from several temples in one place, promotion and publication information of the candle tradition to the tourists, participation in the candle tradition's activities, teaching the ways to decorate the candles to children, building corporation among people in the candle tradition, developing Ubon Ratchathani province to be as a Tourism City in Thailand, making the exhibitions involve in Buddhist's Lent and having competition of the Candle Festival in Ubon Ratchathani.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	5
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	41
บทที่ 5 บทสรุป	135
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	146
ภาคผนวก ก. บทความวิจัย	147
ภาคผนวก ข. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์	157

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	161
ภาคผนวก ง. ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	163
ภาคผนวก จ. รูปภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย	185
ภาคผนวก ฉ. ประวัติจังหวัดอุบลราชธานี และงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	191
ภาคผนวก ช. ประวัติคณะผู้วิจัย	214

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	5
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	5
บทที่ 2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การทบทวนวรรณกรรม	7
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป	136
บทสรุป	136
อภิปรายผล	141
ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	148
ภาคผนวก ก. บทควมวิจัย	149
ภาคผนวก ข. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์	160
ภาคผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	162
ภาคผนวก ง. ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	166
ภาคผนวก จ. รูปภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย	188
ภาคผนวก ฉ. ประวัติจังหวัดอุบลราชธานี และงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	192
ภาคผนวก ช. ประวัติคณะผู้วิจัย	217

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	ศักยภาพของวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	51
ตารางที่ 4.2	ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	54
ตารางที่ 4.3	ศักยภาพของวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	60
ตารางที่ 4.4	ศักยภาพของวัดมณีวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	65
ตารางที่ 4.5	ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	70
ตารางที่ 4.6	ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	75
ตารางที่ 4.7	ศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	80
ตารางที่ 4.8	ศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	85
ตารางที่ 4.9	ศักยภาพของวัดศรีประจักษ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	90
ตารางที่ 4.10	ศักยภาพของวัดท้าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	96
ตารางที่ 4.11	การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัว ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดอุบลราชธานี	99
ตารางที่ 4.12	การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดหนองปลาปากในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13	106
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมหานาราม ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.14	109
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมณีวนารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.15	112
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.16	115
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดไชยมงคลในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.17	118
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดสุทัศนารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.18	121
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดบูรพารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.19	124
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดศรีประดู่ในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.20	127
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดท่าวังหินในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	ศักยภาพของวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	51
ตารางที่ 4.2	ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	54
ตารางที่ 4.3	ศักยภาพของวัดมหาวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	60
ตารางที่ 4.4	ศักยภาพของวัดมณีวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	65
ตารางที่ 4.5	ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	70
ตารางที่ 4.6	ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	75
ตารางที่ 4.7	ศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	80
ตารางที่ 4.8	ศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	85
ตารางที่ 4.9	ศักยภาพของวัดศรีประจักษ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	90
ตารางที่ 4.10	ศักยภาพของวัดท้าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	96
ตารางที่ 4.11	การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัว ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดอุบลราชธานี	99
ตารางที่ 4.12	การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดหนองปลาปากในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13	106
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมหานาราม ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.14	109
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมณีวนารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.15	112
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.16	115
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดไชยมงคลในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.17	118
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดสุทัศนารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.18	121
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดบูรพารามในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.19	124
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดศรีประดู่ในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	
ตารางที่ 4.20	127
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดท่าวังหินในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 สัมภาษณ์เยาวชนชุมนุ้มวัดท่าวังหิน	189
ภาพที่ 2 เยาวชนชุมนุ้มวัดท่าวังหินที่ร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	189
ภาพที่ 3 สัมภาษณ์เยาวชนชุมนุ้มวัดมณีวนารามเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	190
ภาพที่ 4 เยาวชนชุมนุ้มมณีวนารามร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	190
ภาพที่ 5 เยาวชนชุมนุ้มวัดทุ่งศรีเมืองร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	191
ภาพที่ 6 เยาวชนชุมนุ้มวัดทุ่งศรีเมืองร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	191
ภาพที่ 7 เยาวชนชุมนุ้มวัดมณีวนารามร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	192
ภาพที่ 8 เยาวชนชุมนุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทาง การอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	192
ภาพที่ 9 เยาวชนชุมนุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทาง การอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	193
ภาพที่ 10 เยาวชนชุมนุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทาง การอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี	193

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องราวงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในบทนี้จะนำเสนอหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ คำถาม การวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับและประโยชน์ที่จะได้รับจากโครงการ โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1.1 หลักการและเหตุผล

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่น่าสนใจ เป็นดินแดนที่รวบรวมความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านหลากหลายศาสตร์ สร้างปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ให้กับประเทศมา นับไม่ถ้วน ทั้งนี้เนื่องมาจากจังหวัดอุบลราชธานีมีวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชาวบ้าน ดังนั้น แหล่งผลิตนักปราชญ์ผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่สำคัญให้กับเยาวชนรุ่นลูกหลานได้นั้นก็มีต้นกำเนิดที่จังหวัดอุบลราชธานีแห่งนี้ด้วยเช่นกัน

เทศกาลเข้าพรรษาเป็นเทศกาลสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นช่วงที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องจำพรรษาในวัด เพื่อศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนได้อย่างเต็มที่ ในอดีตไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านจึงได้นำเทียนไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแสงไฟในยามค่ำคืนในการที่จะอ่านตำราและศึกษาพระธรรม จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนวัดมากถึง 1,191 วัด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, 2550) อีกทั้งยังมีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของพระสงฆ์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งวัดถือได้ว่าเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทั้งของประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ จึงทำให้มีจำนวนปราชญ์ชาวบ้านผู้สร้างสรรคภูมิปัญญาที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี นั่นคือการประดิษฐ์เทียนพรรษาอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

งานเทศกาลเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานเทศกาลที่มีความสำคัญของจังหวัด นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ชาวอุบลราชธานีแต่ละคุ้มวัดจะพร้อมใจกันประดิษฐ์เทียนเพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์เพื่อใช้ในกิจของสงฆ์ และนอกจากนี้แต่ละชุมชนจะมีการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาที่ประดิษฐ์ของแต่ละชุมชน ทั้งเยาวชนและประชาชนของชุมชนจะเข้าร่วมในขบวนแห่เทียนเพื่อสร้างความสนุกสนานสมัครสมานสามัคคีกันในชุมชน อันเป็นศิลปวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี

และด้วยประเพณีแห่งเทียนพรรษาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหาชมที่ใดไม่ได้ในโลก อันเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญของชาติในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ เพื่อให้ประเพณีแห่งเทียนพรรษาคงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีไว้สืบไป ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของประเพณีแห่งเทียนพรรษา อันเป็นประเพณีที่ควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการ “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักราชัญญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ขึ้น เพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่งเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้สมกับคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานีที่ว่า “เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์”

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่งเทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน
3. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว
4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

5. เพื่อศึกษาแนวทางให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3 คำถามการวิจัย (Research Question)

1. เรื่องราวและประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไรและมีความน่าสนใจเพียงใด
2. เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนโดยภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านสามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวได้หรือไม่ และควรเป็นอย่างไร
3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีได้หรือไม่ อย่างไร
4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมากน้อยเพียงใด
5. แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

งานประเพณีแห่เทียนพรรษา หมายถึง งานประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี ที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา อยู่ในระหว่างเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคมแล้วแต่ปีปฏิทิน ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ถิ่นนักปราชญ์ หมายถึง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ขึ้นชื่อว่ามีนักปราชญ์หรือผู้มีความรู้ความสามารถที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจำนวนมาก

แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้หมายความถึงวัดต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีที่เป็นสถานที่ประดิษฐ์เทียนพรรษาและเป็นสถานที่เรียนรู้และถ่ายทอดเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีได้เป็นอย่างดี

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อให้เป็นมรดกแห่งแผ่นดินของจังหวัดอุบลราชธานี

ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ประชาชนและเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)

1. ทราบเรื่องราวและประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
2. ทราบความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้านในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ทราบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

4. ทราบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี
5. เยาวชนทราบแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแห่งผืนแผ่นดินไทย
6. ทราบแนวทางในการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษาและทราบแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี
7. ได้ทำการวิจัยเรื่องเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นักปราชญ์แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้ประเพณีที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีต่อไปในอนาคต

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)

1. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
2. ประชาชนทราบแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น
3. เยาวชนมีแหล่งเรียนรู้เรื่องราว ประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษาและภูมิปัญญาชาวบ้านในการประดิษฐ์เทียนพรรษา
4. เยาวชนทราบแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษา เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีสืบไป
5. ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนและลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกถิ่นที่อยู่อาศัย
6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

1.8 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี
2. ร่วมมือกับชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวในการจัดเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาในทุกๆ ปี

3. จัดโครงการอบรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนและยุวมัคคุเทศก์ชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

4. ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีตลอดทั้งปี

5. ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกห้องเรียนให้กับเยาวชนที่อยู่ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาประวัติ เรื่องราวความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษา

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการเดินทาง หรือการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งซึ่งใช้พาหนะนำไป โดยการเดินทางมีเงื่อนไข 3 ประการ ประการที่หนึ่งการเดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ประการที่สอง การเดินทางด้วยการสมัครใจ ประการที่สาม การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เป็นการประกอบอาชีพหรือหารายได้

การเดินทางมิได้จำกัดเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องนับว่าเป็นการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น

1.1.1 เหตุในการสนใจในการท่องเที่ยวหรือมีความมุ่งมั่นในการเดินทางดังนี้

1.1.1.1 เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพราะการทำงานหนักซ้ำซากจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นคนเราจึงต้องเปลี่ยนแปลงบรรยากาศเพื่อหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน

1.1.1.2 เพื่อการพักผ่อนหลังจากทำงานหนักหรือป่วยไข้ คนเราก็ต้องการผ่อนคลายความเครียดหรือพักผ่อนหลังจากหายป่วยใหม่ ๆ โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนนั้นจึงมักเป็นที่ที่อากาศดีภูมิประเทศสวยงามสงบและมีสิ่งเจริญตาเจริญใจ

1.1.1.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุหรือสถานที่ที่มีประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง

1.1.1.4 เพื่อการกีฬา ซึ่งแบ่งเป็นเพื่อการกีฬาและเล่นกีฬา เช่น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเดินทางท่องเที่ยวเพื่อแข่งรถ ปีนเขา เล่นเรือใบ เล่นกอล์ฟ เป็นต้น

1.1.1.5 เพื่อธุรกิจ คือไปทำธุรกิจและถือโอกาสท่องเที่ยวด้วย

1.1.1.6 เพื่อประชุมสัมมนา ปัจจุบันการจัดประชุมสัมมนานิยมจัดตามที่ต่าง ๆ รวมทั้งในต่างประเทศด้วย จึงเป็นเหตุให้ผู้ประชุมมีโอกาสท่องเที่ยวในประเทศหรือท้องถิ่นนั้น ๆ

1.1.1.7 เพื่อการศึกษาซึ่งนิยมมากในกลุ่มผู้มีฐานะดี เช่น การจัดกลุ่มไปเรียนภาษาอังกฤษที่ต่างประเทศ

1.1.1.8 เพื่อเพศรส จากประวัติการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่านับแต่โบราณกาลมาการท่องเที่ยวของคนบางกลุ่มเป็นไปเพื่อการนี้โดยเฉพาะ แต่มักไม่กระทำโดยโจ่งแจ้งมักแอบแฝงและรู้จักกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้จัดบริการ ซึ่งประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีชื่อเสียงว่ามีการท่องเที่ยวมาเที่ยวในลักษณะ Sex Tour มาก

1.1.2 ความสามารถในการเดินทางก็เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวจะใช้เป็นสิ่งที่ตัดสินใจในการเดินทางซึ่งสรุปได้ดังนี้ (เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว 2549 : 30)

1.1.2.1 เวลาว่าง (Free Time) บุคคลที่จัดได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวอย่างน้อยต้องใช้เวลาช่วงหนึ่ง เพื่อจัดมุ่งหมายการเดินทางของตนเอง

1.1.2.2 การเงิน (Finance) การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องใช้เงินในการจ่ายเป็นค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งผู้เดินทางต้องมีความพร้อมในค่าใช้จ่ายส่วนนี้

1.1.2.3 สุขภาพ (Health) บางครั้งการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ไกลหรือมีภูมิอากาศที่แตกต่างไปจากที่เคยชิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นอุปสรรคแก่ผู้คิดจะเดินทางได้และบางคนสุขภาพอาจจะไม่ดีมีโรคประจำตัวซึ่งจะเป็นปัญหาในการเดินทางได้เช่นกัน หรือขณะเดียวกันบางคนก็เดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ

1.1.2.4 อาชีพ (Career) ภารกิจการทำงานสำหรับบางคนอาจเป็นอุปสรรคในการเดินทางได้เช่นกัน

1.1.2.5 ระยะทาง (Distance) การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่ไกลอาจจะไม่เอื้ออำนวยและสอดคล้องกับเวลาว่าง การเงินหรือสุขภาพด้วย

1.1.3 การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวจะมีรูปแบบการเดินทางหรือมีลักษณะของการไปท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ (ชิตจันทร์ ทังสสุต 2527 : 12 - 13)

1.1.3.1 การท่องเที่ยวส่วนบุคคล หมายถึง การท่องเที่ยวที่จัดขึ้นสำหรับตัวเองกับครอบครัวหรือตัวเองกับเพื่อนฝูง โดยใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือเช่ารถไปเอง โดยกำหนดเอาว่า

จะไปไหนบ้าง จะหยุดหรือเที่ยวที่ไหนก็ได้ตามที่ต้องการ บริการต่างๆ ระหว่างทางและปลายทาง ก็สามารถจัดหาได้เอง

1.1.3.2 การท่องเที่ยวแบบทัวร์หรือนำเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งเรา ต้องเสียเงินจำนวนหนึ่งไปกับบริษัทที่นำเที่ยวๆ จะจัดการเรื่องยานพาหนะ โรงแรมและบริการอื่นๆ โดยกำหนดไว้เป็นรายการที่แน่นอนตามกำหนดเวลา

1.1.3.3 การท่องเที่ยวตามคาบเวลาการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 อย่าง คือ การท่องเที่ยวคาบเวลายาว คือ ใช้เวลานานในการท่องเที่ยว เช่น 2 – 3 เดือน การท่องเที่ยว คาบเวลาสั้นคือ ใช้เวลา 2 – 3 วัน ถึง 10 – 12 วัน และการท่องเที่ยวคาบทัศนอาจร ซึ่งใช้เวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง และไม่มีบริการพักค้างคืน เช่น การทัศนอาจรข้ามพรมแดนเพื่อหาซื้อสินค้าสำหรับใช้ ส่วนตัว

1.1.3.4 การท่องเที่ยวแบบบวกับแบบลป หมายถึง นักท่องเที่ยว ต่างประเทศเข้ามาในประเทศหนึ่งและนำเงินตราต่างประเทศมาใช้ในประเทศนั้น ก็จัดได้ว่าเป็น นักท่องเที่ยวแบบบวกของประเทศนั้น แต่ถ้าคนในประเทศออกไปท่องเที่ยวต่างประเทศถือว่าเป็น การท่องเที่ยวแบบลป

ในความเป็นจริงแล้วนักท่องเที่ยวไม่ค่อยนิยมเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวที่เป็น ระยะทางไกลๆ ซึ่งจะต้องใช้ทั้งเวลาและเงินทองเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าแหล่ง ท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางที่ไปนั้นไม่มีอะไรแปลกใหม่และน่าสนใจแล้วการเดินทางจะดูไม่ คุ่มค่า ดังนั้นการที่นักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวได้นั้นจะต้องมีสิ่งกระตุ้นที่ดี จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิด ความพอใจและมีความสุขเมื่อได้มาท่องเที่ยว

1.1.4 ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว หรือเรียกว่า สนิมรดกทางการท่องเที่ยวว่ามี 2 ประการ ดังนี้ (เดียนรัตน์ รัตนศิริ 2533 : 13-14)

1.1.4.1 สนิมรดกตามธรรมชาติ ได้แก่ ลมฟ้าอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ สัตว์ ภูเขา ทะเล น้ำตก เป็นต้น

1.1.4.2 สนิมรดกที่คนสร้างเพื่อจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว และเพื่อให้การ ท่องเที่ยวเป็นไปอย่างสะดวกสบายได้แก่

(1) สนิมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและ ศาสนา

(2) โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (Infrastructure) ได้แก่ ระบบ สาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถไฟ เรือ เครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อให้การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย

(3) โครงสร้างเหนือฐานรอง (Superstructure) ได้แก่ สิ่งที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ไนท์คลับ ห้องประชุมขนาดใหญ่ ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

(4) วิธีการดำรงชีวิตของคน ซึ่งรวมถึงท่าทีความรู้สึกของประชาชน ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความยิ้มแย้มแจ่มใส ความมีน้ำใจ ความพร้อมที่จะช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สนิมรดกที่คนสร้างขึ้นก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มากขึ้น ซึ่งขณะเดียวกันในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวมีปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ

1.1.5 องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งในทุกๆ พื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ประทับใจ ซึ่งเกิดจากลักษณะของธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก หน้าผา แม่น้ำ ภูมิอากาศและความสวยงามตามธรรมชาติ ซึ่งสภาพธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขของความแตกต่างในเรื่องฉากของธรรมชาติ ซึ่งความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นได้ 2 ประการ คือ

(1) สถานที่ที่น่าสนใจ (Place) เช่น จังหวัดอุบลราชธานีมีสถานที่ท่องเที่ยว คือ ป่าดงนาทาม ผาแต้ม ซึ่งคงสภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่น่าสนใจ จังหวัดนครราชสีมา มีเขาใหญ่เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์น้ำตกที่สวยงามรวมถึงมีสัตว์ป่ามากมายให้ดู จังหวัดภูเก็ตมีแหลมพรหมเทพยื่นออกจากหน้าผามุ่งไปสู่ทะเลลึก มีต้นตาลขึ้นปลายแหลมยามดวงอาทิตย์ตกเวลาเย็น จึงเป็นสภาพที่สวยงามสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้อยากมาท่องเที่ยวยังแหล่งนั้น

(2) เหตุการณ์ที่น่าสนใจ (Event) ในบางฤดูกาลมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นซึ่งกิจกรรมนั้นก็กลายเป็นเหตุการณ์ที่น่าสนใจดึงดูดคนมาเที่ยว เช่น งานเทศกาลประเพณีในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี งานเทศกาลอาหารไทยอินโดจีน งานประเพณีไหลเรือไฟ ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

ประการที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่คือวิถีชีวิตของคนในเขตพื้นที่นั้นๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกมาในรูปแบบศาสนาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประชาชน จารีตประเพณี

ประการที่ 3 ชาติพันธุ์ เหตุผลอย่างหนึ่งในการเดินทางของประชาชนเพื่อต้องการเยี่ยมญาติและเพื่อน คนมีความต้องการที่จะกลับไปเยี่ยมเยียนแผ่นดินเดิมของตนเอง

ประการที่ 4 แหล่งบันเทิง ซึ่งแหล่งบันเทิงมีใช้หมายถึงสถานเริงรมย์ยามราตรีเพียงอย่างเดียวแต่อาจหมายถึง สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น

1.1.5.2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) เนื่องจากนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางยามว่างไกลจากบ้านย่อมต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิต ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวมี 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ที่พัก (Lodging) เนื่องจากนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางนักท่องเที่ยวอาจพักกับญาติหรือเพื่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการที่พักซึ่งต้องการเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวซึ่งที่พักอาศัยมีหลายประเภท เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์หรือที่พักลักษณะอื่นๆ

ประการที่ 2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประการที่ 3 สถานบริการ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่น่าสนใจทางการต่างๆ

ประการที่ 4 ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (Infrastructure) ที่สำคัญ ได้แก่ ระบบการสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะทำให้เกิดความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว ซึ่งปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว นอกจากอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนในท้องถิ่นด้วย ทำให้ได้รับความสะดวกสบายขึ้นเนื่องจากการพัฒนาระบบสื่อสารคมนาคมและสาธารณูปโภคดังกล่าว

1.1.5.3 การขนส่ง (Transportation) เป็นสิ่งสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว สะดวกสบายและปลอดภัย การเดินทางของประชาชนมิได้วัดในรูปแบบของระยะทางแต่วัดด้วยเวลาของการเดินทาง ถึงแม้ระยะทางจะไกลแต่ถ้าประหยัดเวลาการเดินทางประชาชนก็พร้อมที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการปรับปรุงยานพาหนะถนนและระบบการจราจรให้ดีขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจูงใจนักท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยว

1.1.5.4 การต้อนรับ (Hospitality) เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะนักท่องเที่ยวที่ต้องการกลับไปยังสถานเดิมซึ่งเกิดจากความประทับใจในการต้อนรับของประชาชน หรือพนักงานบริการหรือพื้นที่มากกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ในทางกลับกันถ้าหากแหล่งท่องเที่ยวได้รับการต้อนรับที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม นอกจากจะไม่รู้สึกประทับใจแล้วโอกาสที่จะกลับมาที่เดิมจะมีน้อย

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

เสาวภา มีภาวรัฐ (2545 : 358 - 373) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ไว้ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factors) ซึ่งคำว่า วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือสิ่งต่างๆ ที่ยึดถือและถูกถ่ายทอดต่อไปจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นผู้บารุงรักษาถ่ายทอดและเปลี่ยนแปลง และวัฒนธรรมจะมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้รับบริการ และผู้บริหารการตลาดจำเป็นต้องให้ความสนใจเพื่อนำไปใช้ในการวางกลยุทธ์การตลาดและวัฒนธรรมนี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมท่องเที่ยวทั้งทางด้านการแต่งกาย การรับประทานอาหาร ศาสนา รูปแบบการท่องเที่ยว ดังนั้น วัฒนธรรมจะประกอบไปด้วย วัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อยและชั้นสังคม ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว หรือผู้รับบริการย่อมมีความแตกต่างกันด้านชีวิตความเป็นอยู่ และพฤติกรรมการซื้อของนักท่องเที่ยว (Engel 1990: 179) สำหรับประเทศไทยได้แบ่งวัฒนธรรมย่อยตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นภาค เช่น ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งแต่ละภาคก็มีรูปแบบการบริโภค พฤติกรรมและความเป็นอยู่ต่างกัน เช่น ภาคเหนือ มีภาษาพื้นเมืองที่เรียกว่าภาษาเหนือและกิริยาวาจาไพเราะ พูดช้า นุ่มนวล เป็นต้น ภาคใต้มีภาษาพื้นเมืองที่เรียกว่าภาษาใต้ ชอบรับประทานอาหารรสจัดและรักพวกพ้อง เป็นต้น ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาษาพื้นเมืองที่เรียกว่าภาษาอีสาน อดทน สู้งานหนักและกตัญญูต่อพ่อแม่ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านสังคม (Social Factors) ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านสังคมจะรวมถึงกลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาททางสังคมและสถานะ เพราะปัจจัยทางสังคมจะมีผลกระทบต่อการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ให้บริการจำเป็นต้องรับผิดชอบเมื่อจะวางกลยุทธ์การตลาด

3. ปัจจัยด้านส่วนบุคคล (Personal Factors) ซึ่งการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคล และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของนักท่องเที่ยวด้วยประกอบไปด้วย

3.1 อายุ (Age) ความแตกต่างของอายุจะทำให้มีความต้องการผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวต่างกัน ในการพิจารณาอายุนั้นได้มีการแบ่งกลุ่มอายุที่มีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเยาวชนที่มีอายุครอบคลุมอายุต่ำกว่า 14 – 25 และเป็นกลุ่มที่ชอบซื้อสินค้าด้วยตนเอง และกลุ่มที่นิยมการท่องเที่ยวและมักจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยเรียนและวัยเริ่มต้นของการทำงาน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมที่จะบริโภคสินค้าและบริการมากกว่าตลาดวัยรุ่นและมักเป็นกลุ่มที่ถูกมองข้ามจากผู้ให้บริการ เพราะเป็นกลุ่มที่เกษียณอายุไม่ได้ทำงานแล้ว แต่มีเงินบำนาญ บำเหน็จ หรือเงินสะสมและไม่มีภาระเลี้ยงดูบุตร

3.2 วัฏจักรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความต้องการ ทักษะและค่านิยมของบุคคลทำให้เกิดความต้องการในผลิตภัณฑ์และพฤติกรรมการซื้อที่แตกต่างกัน และขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตครอบครัวจะมีลักษณะการบริโภคแตกต่างกัน

3.3 อาชีพ (Occupation) กลุ่มบุคคลในแต่ละอาชีพจะมีผลต่อการซื้อสินค้าและบริการจะแตกต่างกัน เช่น นิตยสาร Brand Age ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในการเข้ามาเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีอาชีพเป็นลูกจ้าง เจ้าของกิจการ เกษียณอายุ นักศึกษาและว่างงาน โดยมีอาชีพเป็นลูกจ้างมากที่สุด

3.4 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Situation) นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ เช่น ระบุว่ารายได้ การออม ทรัพย์สิน อำนาจการกู้ยืม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

3.5 แบบการดำเนินชีวิต (Life Style) เป็นลักษณะการดำเนินชีวิตซึ่งจะแตกต่างกันตามกิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็นและลักษณะทางประชากรศาสตร์ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะมาจากวัฒนธรรมย่อย ชั้นสังคมหรืออาชีพเดียวกันก็ตาม ในการวัดแบบการดำเนินชีวิตจะใช้เทคนิคที่เป็นที่รู้จักคือ จิตนิสัยศาสตร์ (Psychographics) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการวัดขนาดที่สำคัญ คือ ลักษณะประชากร แบ่งเป็น อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ขนาดครอบครัว ที่อยู่อาศัย ท้องที่ที่อยู่ ขนาดของเมือง และขั้นตอนในวงจรชีวิตครอบครัว

3.6 บุคลิกภาพและความคิดเห็นส่วนบุคคล (Personality and Self Concept) สำหรับบุคลิกภาพประกอบด้วย ลักษณะทัศนคติและอุปนิสัยของบุคคลซึ่งบุคลิกภาพถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ซื้อของบุคคลและบุคลิกภาพจะพิจารณาจากความเชื่อมั่นในตัวเองมีลักษณะเป็นผู้นำ ความมั่นคงด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การปรับตัว ความมีระเบียบวินัย ความมีอำนาจ ส่วนความคิดเห็นส่วนบุคคล ประกอบด้วย 2 กรณี คือ ความคิดที่บุคคลมองตัวเอง และความคิดที่บุคคลต้องการให้บุคคลอื่นมองตัวเอง (Kotler 2003: 279)

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological Factors) ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของบุคคลนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคลแล้วยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ การสนใจ การรับรู้ การเรียนรู้ การเชื่อและทัศนคติ เป็นต้น (Ross 1998: 256)

1.3 ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Product of Tourism Industry) เป็นการผลิตรายการทางการท่องเที่ยว สำหรับลักษณะของการบริการนั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าอื่นๆ คือ (เนงนุช ศรีธนาอนันต์ 2538: 47 - 50)

1.3.1 จับต้องไม่ได้ (Intangibility) ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบบริการส่วนมากผู้ซื้อ หรือผู้ค้าไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง 5 เพียงอย่างหนึ่งอย่างเดียว (ได้แก่ เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ชิม รู้สึก) ก่อนการซื้อและการบริโภคทำให้ผู้ซื้อไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพหรือทดลองก่อนตัดสินใจซื้อได้ดังข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความคิดเห็นหรือทัศนคติใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้บริโภคและกลายเป็นสิ่งที่ผู้ซื้อแสวงหาล่วงหน้าก่อนเสมอ และนอกจากนั้นพฤติกรรมการซื้อซ้ำหรือการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง โดยมากยิ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ครั้งที่แล้วเป็นสำคัญในความเป็นจริง แม้ลูกค้าจะได้รับสิ่งจับต้องได้ เช่น รับประทานอาหารดี พักผ่อนและนอนบนเตียงแสนสบายในห้องที่สะอาดและตกแต่งสวยงาม นั่งโดยสารเครื่องบินบนที่นั่งชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเหล่านี้เป็นบริการที่ลูกค้าต้องการซื้อ แต่สิ่งที่ลูกค้าคาดหวังและจัดเป็นส่วนสำคัญของบริการ คือ สิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น นาย ก จ่ายเงินพักโรงแรมชั้นหนึ่งย่อมคาดหวังจะได้รับบริการที่ดีคือ นอกจากห้องพักสะอาดสวยงามได้มาตรฐานโรงแรมชั้นหนึ่งแล้วยังต้องการความดูแลเอาใจใส่ของพนักงานที่จะพร้อมอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดเวลาที่พักอยู่ รวมไปถึงบุคลิกภาพที่ทักทายที่สุภาพเรียบร้อยและเป็นมิตร และทั้งสองส่วนจึงประกอบกันเป็นบริการที่ผู้ซื้อคาดหวัง

1.3.2 แยกออกจากกันไม่ได้ (Inseparability) ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการจะสังเกตได้ว่าสินค้าที่อยู่ในรูปบริการไม่สามารถแยกออกจากผู้ผลิตและผู้ขายได้ ซึ่งกิจกรรมการผลิต (เช่น การแสดงวิธีการให้บริการ) การขาย การส่งมอบและการบริโภคมักจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถแยกขาดจากกันได้อย่างชัดเจน เช่น การให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับที่มือนักท่องเที่ยวต้องการข้อมูลและกำลังถามเพื่อฟังคำตอบ ถ้าจะเปรียบเทียบการให้บริการซึ่งจะเปรียบเหมือนขั้นตอนการผลิต จึงไม่อาจแยกออกจากตัวบุคคลที่อาจเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ขายนั้นหมายถึง การผลิตจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการบริโภคหรือการซื้อบริการ ณ สถานที่ผลิตนั้น

1.3.3 มีความหลากหลาย (Heterogeneity) ภาพของบริการอาจมีคล้ายคลึงกันแต่ไม่สามารถตั้งหรือกำหนดมาตรฐานไว้ให้เหมือนกันทุกครั้ง จึงต่างจากสินค้าที่จับต้องได้ซึ่งผ่านการผลิตโดยอาศัยอุปกรณ์เครื่องจักร ภายใต้รูปแบบที่สามารถกำหนดและมาตรฐานที่ตั้งไว้ล่วงหน้า การกำหนดมาตรฐานเพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการให้บริการจึงได้จัดรูปแบบวิธีการทำงาน เช่น มาตรฐานโรงแรมชั้นนำ จัดให้มีการบริการรับของที่นั่งโดยสารเครื่องบินผ่านเครือข่ายระบบศูนย์รับรอง แต่ในทางปฏิบัติและรายละเอียดของการให้บริการนั้น แต่ละแห่งยังแตกต่างกันไปตามวิธีการและความชำนาญของบุคคล โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมขณะให้บริการ รวมทั้งลักษณะนิสัยและการแสดงออกที่แตกต่างกันของแต่ละลูกค้าที่เข้ามาติดต่อ ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุสำคัญความหลากหลายซึ่งมาจากความแตกต่างของบุคคลได้แก่

1. กลุ่มลูกค้าแต่ละประเภทที่มีความต้องการต่างกัน เช่น กลุ่มประชุม กลุ่มนักท่องเที่ยวพักผ่อนวันหยุด นักธุรกิจเดินทางที่ติดต่อเจรจาธุรกิจ
2. กลุ่มผู้ใช้บริการมีทัศนคติ ประสบการณ์ในอดีตและความสามารถในการรับรู้ที่ต่างกัน
3. กลุ่มพนักงานที่ให้บริการมีทัศนคติ ความชอบ การรับรู้ และความสามารถในการแสดงออกต่างกัน

1.3.4 หมดอายุง่าย (Crushability) ซึ่งบริการเป็นผลผลิตที่มีอายุการใช้สั้นหรือหมดอายุง่ายทำให้ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ ตัวอย่างเช่น จำนวนที่นั่งที่ยังว่างบนเครื่องบินโดยสารในแต่ละเที่ยวบิน ห้องพักรวมที่ว่างไม่มีแขกเข้าพักในแต่ละคืน ที่นั่งว่างในห้องอาหารในแตรอบบริการเหล่านี้แสดงถึงการสูญเสียรายได้ และเสียโอกาสในการผลิตที่สามารถสร้างรายได้ไปอย่างน่าเสียดายเพราะไม่สามารถเก็บรักษา (โอกาสทำรายได้) ไว้เพื่อมาขายรวมกับโอกาสใหม่ในวันรุ่งขึ้นได้ นอกจากนี้บางบริการมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลง (Fluctuating) ของอุปสงค์ (Demand)

อันเป็นลักษณะของธุรกิจ เช่น ธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลท่องเที่ยวทำให้คุณลักษณะหมดอายุง่ายมีลักษณะเด่นชัดขึ้นอีก

1.3.5 ความเป็นเจ้าของ (Ownership) ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการหรือผู้ซื้อจะขาดความเป็นเจ้าของในบริการที่ซื้อโดยสมบูรณ์ เพราะหลังจากที่ได้นั่งบนเครื่องบินหรือใช้ห้องพักตามช่วงเวลาที่ใช้จ่ายไปแล้วที่นั่งและห้องพักนั้นจะถูกนำไปผ่านกระบวนการเพื่อขายต่อไปได้อีก จึงนับเป็นลักษณะที่แตกต่างอันเห็นได้ชัดเจนระหว่างอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมสินค้าทั่วไปในการผลิตบริการทางการท่องเที่ยวนั้นเพื่อรองรับความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยการดำเนินการต่างๆ ที่ทำให้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศนั้นมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน ขณะเดียวกันก็มีการสร้างบริการในลักษณะต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นมีการพำนักนานวันขึ้นและการใช้จ่ายด้านต่างๆ มากขึ้น ซึ่งผลผลิตของธุรกิจการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีการลงทุนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนควบคู่กันไป โดยภาครัฐบาลเป็นผู้ลงทุนในการสร้างคุณภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่และพยายามแสวงหา และสร้างทรัพยากรทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อีกทั้งรัฐบาลจะต้องลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้วย สำหรับภาคเอกชนก็มีการลงทุนในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การลงทุนในการประกอบธุรกิจขนส่ง ที่พักแรม อาหาร บริการนำเที่ยวและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยว

1.4 บทบาทและความสำคัญของธุรกิจการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ประกอบด้วย ธุรกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรง โดยอ้อมหรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ และการซื้อบริการของนักท่องเที่ยวถือเป็นสินค้าประเภทบริการที่มองไม่เป็นด้วยสายตา ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม การเมือง ดังต่อไปนี้ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2539: 35-37)

1.4.1 มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้และกระจายโอกาสการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ทั้งทางตรง เช่น การจ้างงานบุคลากรในโรงแรม การขนส่ง บริการนำเที่ยว บริการให้เช่าสินค้าและบริการต่างๆ หรือทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์โรงแรม คนงานทอผ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร คนงานชุดทอ พนักงาน

ธนาคาร เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อมีอาชีพมีรายได้ย่อมมีอำนาจในการจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นได้

1.4.2 ความสะดวกสบายจากกิจกรรมสาธารณูปโภคที่รัฐบาลสร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวคนในท้องถิ่นย่อมได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์และอื่นๆ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลดีแก่สภาพความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในท้องถิ่นทั้งสิ้น

1.4.3 การเดินทางท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษย สหประชาชาติ ได้เคยประกาศใ้ปี ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวสากลและได้กำหนดคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนทางไปสู่สันติภาพ” (Tourism is a passport to peace) เพราะเมื่อมีการเดินทางไปยังท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งผู้คนมีโอกาสสังสรรค์ร่วมกิจกรรมกันได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ได้เห็นและมีโอกาสใช้ชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกันและกันต่างฝ่ายต่างมีโอกาสถ่ายทอดและรับรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันและนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตน

1.4.4 การท่องเที่ยวจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นหนา การวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นของท้องถิ่นทำให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้าอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้

1.4.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา คือ ช่วยให้มีโอกาสทัศนศึกษา ความรู้และประสบการณ์ที่พบเห็นด้วยตนเองมีประโยชน์สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้

1.4.6 การท่องเที่ยว ช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลเข้าไปแออัดกันในเมืองหลวง เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นประกอบอาชีพรายย่อย หรือการทำอุตสาหกรรมภายในครอบครัว เมื่อคนเหล่านี้มีงานทำย่อมไม่อพยพไปแออัดยัดเยียดในเมืองหลวง และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้

1.4.7 ใช้ทรัพยากรไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นที่จะนำเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึก ในรูปของสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ดังนั้นสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้ 4 ประการ คือ ความหมายของการท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และบทบาทและความสำคัญของธุรกิจการท่องเที่ยว

2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว

การศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวในมิติหรือมุมมองทางด้านวัฒนธรรมนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากสำหรับการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่มากเกิดขึ้นบนพื้นฐานของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งก็คือผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นการยอมรับของสังคมนั้นๆ ที่ได้ทำไว้หรือได้ส่งสมมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มีผู้ให้ความพยายามของวัฒนธรรมไว้อย่างหลากหลาย แต่ในที่นี้ขอกล่าวถึงลักษณะวัฒนธรรมที่สามารถเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้นมิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจจะเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและ/หรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน (อมรา พงศาพิชญ์, 2540) วัฒนธรรมไว้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อถือ ที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เป็นต้นว่า ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม เป็นต้นว่า อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรมประติมากรรมต่างๆ ซึ่งใช้เป็นประจำทุกวัน

ในปัจจุบันนอกจากการศึกษาวัฒนธรรมในลักษณะทั่วไปแล้ว ยังได้มีการนำวัฒนธรรมมาใช้ในการท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจพิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสบการณ์การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความงาม สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ (Reisinger , 1994 : 24 - 28) ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรง โดยมีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาติต่างๆ อย่างใกล้ชิด (Greenwood. 1982) มีโอกาสสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต (McIntoch and Goeldne , 1984 ; Pigram , 1993) นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตที่ผ่านมาๆ มาที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน งานหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้

ในการทำมาหากิน และการแต่งกาย เป็นต้น (Smith, 1989) คนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่แปลกและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรมที่กว้างไกล (Howell, 1993)

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจ ความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการสำหรับการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ ประการแรก ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการเดินทาง (Travel) ให้คนไปดูตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จัก การเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชน ไม่ใช่การไปบุกรุกพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า ประการที่สอง ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็กๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีทางหลีกเลี่ยงนักท่องเที่ยวไปได้ จึงควรให้การศึกษาแก่เยาวชนว่าจะเผชิญสถานการณ์นี้อย่างไร จะได้ประโยชน์เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้อย่างไร หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยว การเป็นหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้มีการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ รู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่เพียงแต่การรู้ภาษาอย่างเดียว ภาครัฐก็ต้องมีความรู้ เป็นวิทยากร ไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง ประการที่สามต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของเราเองด้วย ต้องมีพื้นฐานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละละเมิดมิได้ เพราะหากเราไม่เคารพวัฒนธรรมของเรา นักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน (โครงการวิถีทรรศน์ : วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, 2540)

ที่ผ่านมาได้มีการนำเสนอการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในลักษณะของโบราณสถานเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นเพียงการท่องเที่ยวชมอย่างเดียว ขาดการนำเสนอภาพรวมของวัฒนธรรม (Living Culture) ที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน เช่น วัฒนธรรมการกินหรือวิถีชีวิตต่างๆ และไม่ได้มีการสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ท้องถิ่นเองก็ไม่ได้รับประโยชน์และไม่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติใหม่ ควรเน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์โดยตรง โดยอาศัยแกนหลักของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นตัวเชื่อมรายได้และประโยชน์อื่นๆ ไปยังชุมชน เช่น การให้โรงแรมเป็นแกนในการเชื่อมโยงผลประโยชน์ไปสู่ชุมชน โดยอาจจัดนำเที่ยวระยะสั้นไปหมู่บ้าน

ที่มีกิจกรรมที่น่าสนใจ การสั่งซื้อวัตถุดิบหรือผลผลิตทางการเกษตรจากชุมชน การจัดกิจกรรมอื่นๆ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นการชม การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การรับประทานอาหาร การได้ทดลองทำกิจกรรมต่างๆ และการซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (อุบลวรรณ ประดับสุข , 2545 : 62-63) ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่นี้ ถือเป็นขยายฐานทางการท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งประเด็นที่สำคัญคือ เมื่อประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงประโยชน์จากวัฒนธรรมที่ตนมีอยู่แล้ว ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในวัฒนธรรมนั้นๆ อันจะส่งผลให้เกิดความพยายามในการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะนำมาวิเคราะห์ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนคุ้มวัดต่างๆ ว่ามีลักษณะทางวัฒนธรรมใดบ้างที่สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การใช้วัฒนธรรมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่า ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวในมิติหรือมุมมองทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นความสำคัญอย่างมากสำหรับการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่มากเกิดขึ้นจากบุคคลภายนอกเป็นผู้สร้างกิจกรรม และนำนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปในพื้นที่ เหมือนกับชุมชนเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการบริโภคการท่องเที่ยว (สไตล สร่างไตรก และคณะ , 2546 : 10) คนที่ได้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่คือ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับไป ผลของการท่องเที่ยวอาจสร้างความเสียหายให้กับคนในท้องถิ่น ในรูปของขยะ สภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ถูกทำลาย น้ำขาดแคลน น้ำเสีย เป็นต้น ผลของความเสียหายเหล่านี้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับ แต่คนในท้องถิ่นต้องได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น และต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านั้น จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รับปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ดีกว่าผู้อื่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบโดยตรงกับชุมชนท้องถิ่นทั้งทางบวกและทางลบ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 157 - 160) และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นมี 4 ด้าน คือ

1) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ การกระตุ้นการผลิต และการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ส่วนผลกระทบในทางลบ ได้แก่ ปัญหารายได้ไม่ต่อเนื่อง เพราะฤดูกาลของการท่องเที่ยวคุณภาพแรงงานไม่เหมาะสมกับระบบการผลิตผลิตภัณฑ์ ราคา และการบริการ อาจมีการแย่งชิงผลประโยชน์ในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาด้านทุนอื่นๆ เช่น แรงงาน ที่ดิน เงิน การใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศ เป็นต้น

2) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสังคม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพ ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพ สร้างความสามัคคี ป้องกันการอพยพย้ายถิ่น เสริมสร้างการศึกษา สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมท้องถิ่น ปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว มีการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนอื่นเข้ามา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

3) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ การใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหนภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยฟื้นฟูสืบทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่วนผลกระทบในแง่ลบ ได้แก่ การเกิดปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยม รูปแบบของวัฒนธรรมท้องถิ่น การลดคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปวัตถุ การทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น การทำวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

4) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม อาจพิจารณาได้เป็นทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวก ได้แก่ สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ช่วยรักษา พัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของชุมชน และค้นคว้าหาแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ส่วนผลกระทบในทางลบ ได้แก่ เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรในด้านต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางชีวภาพ เกิดปัญหามลภาวะ ปัญหาการทรุดตัวของดิน การทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพื้นฐานเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ โดยมีหลักการจากการยอมรับให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้ แสดงความคิดเห็น มีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคีและมีการสร้างความผูกพัน โดยการกำหนดข้อผูกพันภายใต้ขอบเขตอำนาจและความรับผิดชอบที่ได้รับ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในมาตรา 79 ที่รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงถือได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, 2544 : 120 - 123)

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประการแรก เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่แรกเริ่มกระบวนการ ร่วมวางโครงการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมติดตามผล ส่วนประการที่สองเป็นการมีส่วนร่วมแบบไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้วเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และการประเมินผลยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายและขาดความเป็นกลางอีกด้วย (ศิริรัตน์ ธานีรณานนท์, 2538 : 21) ในการดำเนินการเครือข่ายของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า การมีส่วนร่วมในภาคประชาชน ในการเข้ามาดำเนินงานในกระบวนการตัดสินใจ ต้องสร้างกลไกเข้าไปถึงระดับรากหญ้า เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่างๆ และยังเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาสังคม รวมทั้งได้รับทราบปัญหา อุปสรรค โดยมีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเท็จจริง ร่วมกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545 : 7 ,18)

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่เริ่มต้นจากประชาชนนั้นประกอบด้วยเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate) และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate) และความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ คือ ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นจำนวนมากเกินกว่าที่จะรับได้ ประชาชนต้องมีความสนใจที่มีความสัมพันธ์กัน ต้องสื่อสารกัน ได้และต้องไม่กระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพของตน (นิรันดร์ จงวุฒิวาศย์, 2527 : 186 - 187)

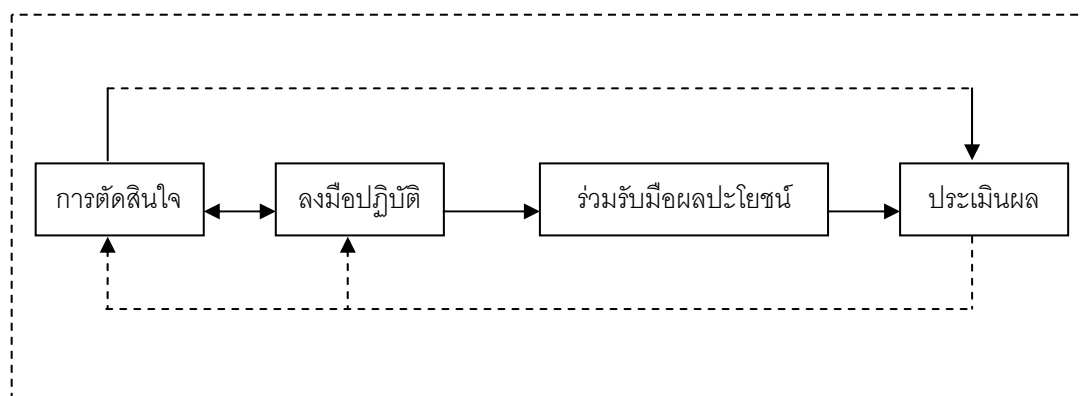
แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถพิจารณาได้เป็น 2 แนวทาง (อภิชาติ ทองอยู่, 2545 : 46) แนวทางแรก เป็นการแสดงออกถึงเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ การกระตุ้นให้ประชาชนรับรู้ถึงสาเหตุของปัญหา การให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจถึงเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ สร้างพัฒนาการให้มีส่วนร่วมในการหาทางเลือกและแสวงหาวิธีการในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาโลกทัศน์แบบใหม่ที่เน้นการอยู่รอดร่วมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ จากหลักการดังกล่าว การที่ทำให้คนในท้องถิ่นได้เห็นคุณค่าและตัดสินใจเองว่าสิ่งที่ทำนั้นเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของท้องถิ่นหรือไม่ ได้ประเมินคุณค่าและตัดสินใจเลือกเอง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นที่ต่อเนื่องและยั่งยืนกว่าการผลักดันจากภายนอก แนวทางที่สองได้แก่ แนวทางด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายโดยเน้นสิ่งแวดล้อมควบคู่กับความอยู่รอดของประชาชน โดยให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความเป็นจริงต่อการนำไปปฏิบัติใช้อย่างยุติธรรมและโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติและต้องเข้มงวดกวดขันต่อการบังคับใช้กฎหมายหรือข้อบังคับนั้น

การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้กระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม จะทำให้การมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง (ทวิทอง หงส์วิวัฒน์, 2537) ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนนั้น อาจจะพิจารณาจาก ประเภท และระดับของการมีส่วนร่วม ประเภทการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และการติดตามประเมินผล ส่วนระดับการมีส่วนร่วมนั้น อาจจะวัดได้จากระดับของความถี่ของบุคคล องค์กรที่ร่วมกิจกรรม ความพึงพอใจระดับของเป้าหมายที่พึงได้ และระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548 : 34 - 38)

จากกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบความรู้ลึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชนซึ่งมีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ (นำชัย ทนุผล, 2543 : 39) ต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รวมทั้งต้องสร้างความเข้าใจให้นักธุรกิจด้วยว่า สังคม

ธรรมชาติ วัฒนธรรมเป็นทุนด้วย หากไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเสียหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจไม่ยั่งยืน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนและระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความหมายและทิศทางเดียวกัน (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการท่องเที่ยวในบางส่วน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องเป็นการนำไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สมชาย สนั่นเมือง, 2541 : 25-33) ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายนักในภาวะสังคมปัจจุบัน

เนื่องจากผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนจึงทำให้มีผู้ที่ให้ความสนใจในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้ให้ความหมายและลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่ง Cohen and Uphoff (1977) ได้ศึกษาแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 กระบวนการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision making) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากหากสมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจในปัญหาของตนเองแล้ว การจัดทำแผน หรือกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่อาจเอื้ออำนวยผลประโยชน์ได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ประชาชนขาดความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวและมองไม่เห็นถึงผลกระทบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยมีบุคคล

เข้าไปช่วยชี้แนะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในปัญหาดังกล่าวซึ่งนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ในขั้นตอนนี้จะสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ การดำเนินการของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้รับประโยชน์โดยตรงอันเกิดจากการร่วมดำเนินการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีนักวิชาการมาช่วยเหลือในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดและชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาและสาเหตุของการเกิดปัญหาในชุมชนนั่นเอง โดยเฉพาะการร่วมงานนโยบายหรือแผนงานเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม มีการจัดกระบวนการทำงานโดยศึกษากลุ่มเป้าหมาย ประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดเวทีระดมความคิดเห็น เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไข โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามการดำเนินงาน

2. การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) ชุมชนอาจให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแต่ระดับความสามารถของตนอาจเป็นไปได้ในรูปแบบของการเข้าร่วมในการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสนับสนุนด้านทรัพยากรบริหาร หรืออาจหาการสนับสนุนแหล่งทรัพยากรหรือความช่วยเหลือต่างๆ เพื่อนำมาสนับสนุนกิจกรรมให้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้

3. การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ (Participation in benefits) จัดได้ว่าเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งผลประโยชน์ในนี้เกิดขึ้นได้ใน 3 กรณี คือ ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ (Material benefits) สังคม (Social benefits) และผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal benefits)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นการร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้เป็นสิ่งสำคัญแต่ไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติ (Cohen and Uphoff, 1980) เป็นลักษณะของการพิจารณาถึงการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อให้ได้เรียนรู้หรือได้รับประโยชน์ในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการอยู่หรือดำเนินการไปแล้วประสบผลสำเร็จเป็นไปตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลทำให้ชุมชนตระหนักว่า กิจกรรมที่ทำไปนั้นเหมาะสมและดำเนินการมาเป็นอย่างดี ควรดำเนินการต่อหรือไม่ ก่อให้เกิดประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันหรือไม่ และส่งผลอย่างไรต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางของสหประชาชาติ (1981) สามารถพิจารณาได้เป็น 7 ระดับ ดังนี้ ระดับ 1 เป็นการถูกบังคับ (Manipulation) จัดว่า ไม่มีส่วนร่วมเลย ถือเป็น การมีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของภาครัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้อดีคือ ผู้กระทำจะได้รับผลในทันทีแต่ข้อเสียคือ จะไม่ได้รับผลในระยะยาวและ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด ระดับ 2 เป็นการถูกหลอ่โดยการให้ข้อมูล (Information) จัดว่าเป็นรูปแบบทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นการมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ระดับ 3 เป็นการถูกชักชวน (Consolation) จัดว่า มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ระดับ 4 เป็นการสร้างฉันทามติ (Condenses - building) มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ระดับ 5 เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - making) จัดว่ามีส่วนร่วมปานกลาง ระดับ 6 เป็นการมีส่วนร่วมในการรับความเสี่ยง (Risk - sharing) จัดว่ามีส่วนร่วมสูง ระดับ 7 เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Partnership and Self - management) จัดว่ามีส่วนร่วมในอุดมคติ

กิจกรรมในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดสัมมนาพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้มีคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ โดยผลักดันให้เกิดความร่วมมือและการประสานงานเพื่อการแก้ไขปัญหาสาธารณะ จากรายงานการวิจัยของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าการจัดเวทีสาธารณะเพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายได้รู้จัก เข้าใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545 : 14, 19) ทำให้เกิดผลดี คือ ได้รับการยอมรับและมีความสัมพันธ์ที่ดีจากเครือข่าย ได้มีการประสานงานกันในระยะยาวและได้รับทราบประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนผลเสีย คือ ใช้งบประมาณมาก ไม่สามารถกำหนดงบประมาณที่เหมาะสมในการประสานงานกับสมาชิก ขาดผู้ดำเนินการในพื้นที่และข้อมูลที่ได้อาจเป็นข้อมูลข้างเดียว

ข้อสนับสนุนการมีส่วนร่วมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารและพัฒนาเนื่องจากกิจกรรมในการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น ความรู้และภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาในท้องถิ่นนั้น ชุมชนจะรู้ถึงกำลังของตนเองในการเข้าไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดต้นทุนทั้งเวลาและงบประมาณเป็นจำนวนมาก และไม่มีการรับผิดชอบถึงผลขั้นสุดท้ายของการดำเนินการและเป็นการผลักภาระให้ชุมชน นอกจากนี้การแทรกแซงจากภายนอกและปัญหาหรือข้อจำกัดของประชาชนเอง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการครอบงำกล่อมเกลามากจากภาครัฐและเงื่อนไขทาง

สภาพแวดล้อมในการดำรงชีพ การรวมพลังของภาคประชาชนยังคงอ่อนหรือด้อยกว่าพลังจากภายนอก ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาครัฐเข้าไปแทรกแซงได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว (No Magic List of Critical Factors for Participation) (Kelly, 2001) ทั้งนี้ วิธีที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของชุมชน (Cohen and Uphoff, 1980 : 213 – 235) และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเลือกใช้อย่างเหมาะสมและตรงกับแนวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ (ธานี ภาคอุทัย, 2545; Kelly, 2000 : xi ; Cohen and Uphoff, 1980; ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2527 : 6-7)

ปัญหาการมีส่วนร่วม ส่วนมากมักเกิดจากระบบราชการที่มีการปรับตัวช้า มีลักษณะที่รวมอำนาจ แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับน้อย ภาครัฐมักมีการตัดสินใจแทนประชาชน ประชาชนไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของภาครัฐที่มีต่อชุมชนได้ (Kelly, 2001 : 99) ภาครัฐมีความคุ้นเคยกับการสั่งการ ขณะเดียวกันประชาชนก็ยังคุ้นเคยกับการรับคำสั่งและยอมรับในความถูกต้องของข้าราชการและยอมรับการรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐมากกว่าการช่วยเหลือตนเอง และในกิจกรรมหรือโครงการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมนั้น ในบางครั้งการเลือกโครงการดำเนินการไม่มีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ภาครัฐได้จัดทำให้ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2527 : 6 - 20) ก็ทำให้การมีส่วนร่วมที่ไม่ครบวงจรตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff

ถึงแม้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม แต่จากการศึกษาพบว่ามีส่วนที่ไม่เป็นจริงดังเช่นว่านั้น เนื่องจากพบว่ามีการใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนไปในทางที่สอดคล้องกับความต้องการของคนบางกลุ่ม ซึ่งภาครัฐมักใช้ในความหมายที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในกิจกรรมหรือโครงการที่รัฐกำหนดมากกว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริงเพื่อให้ประชาชนยอมรับในกิจกรรมของภาครัฐ (ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527 : 2) ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหรือจัดกิจกรรมชุมชนนั้น ควรพิจารณาจากประเภทของกิจกรรมและระดับของกิจกรรมที่ชุมชน องค์การรัฐ องค์การภายนอกชุมชน และปัจเจกบุคคลในแต่ละชุมชน ได้มีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรม แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความ

ต้องการของชุมชนเป็นหลัก ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอนและการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวความคิดการพัฒนอย่างยั่งยืน เริ่มจากมนุษย์เราเริ่มตระหนักถึงสาเหตุของความกดดันที่เกิดจากความไม่สมดุลของการเร่งรัดพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และการใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขต และเทคโนโลยีที่ได้สร้างขึ้น (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548 : 6) โดยก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมของโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาชั้นโอโซนในบรรยากาศถูกทำลาย ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเน่า และปัญหาทางสังคม ซึ่งความตระหนักในปัญหาเหล่านี้ ได้นำไปสู่ความตื่นตัวในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในปี พ.ศ. 1987 World Commission on Environment and Development ได้จัดพิมพ์รายงานชื่อ Our Common Future ที่ได้กล่าวถึงแนวความคิดพัฒนาแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมลดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของพวกเขา” และยังได้กล่าวไว้อีกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้แนวความคิดการพัฒนอย่างยั่งยืนนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยมีแนวทางบางอย่างได้ถูกนำมาเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์กันในหลายหน่วยงาน ทั้งจากภาครัฐ และองค์กรทางธุรกิจ (นครินทร์ ชัยแก้ว, 2545 : 23 - 24) ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดและแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนให้ดีขึ้นโดยไม่โอนเอียงไปทางด้านวัตถุนิยมจนลืมการพิจารณาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ แต่ให้ผสมกลมกลืนไปกับการพัฒนา บำรุงรักษาสภาวะแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548 : 7)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นภาคส่วนหนึ่ง ที่แนวความคิดการพัฒนอย่างยั่งยืนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม (Murphy, 1994 : 274 - 290) โดยการท่องเที่ยวได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้เป็นแหล่งประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และในขณะที่เดียวกันก็ต้องแบ่งปันทรัพยากรเหล่านี้ให้แก่หน่วยอื่นๆ ในสังคม รวมทั้งผู้ที่พำนักอาศัยในท้องถิ่นด้วย (นครินทร์ ชัยแก้ว,

2545 : 23 - 24) ฉะนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินการไปตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีความจำเป็นอย่างยั่งยืนที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหรือหามาตรการต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้ขยายไปทั่วโลก ทำให้มีกลุ่มองค์กรกลุ่มต่างๆ ได้ให้นิยาม หรือความหมายกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้มากมาย ทั้งนี้ก็หวังผลเพื่อให้เกิดมาตรการหรือแนวทางต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ จากการประชุม Globe 90 ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามของสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” นอกจากนี้แล้ว การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 1992 (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 3 - 7) ระหว่างการประชุมมีความพยายามที่ออกแบบข้อเสนอแนะสำหรับการพิทักษ์โลก รวมถึงการอุปถัมภ์ค้าอุตสาหกรรมและการพัฒนาที่ทำลายสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด และได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท” จากที่กล่าวมาพอแสดงให้เห็นได้ว่า จุดหมายปลายทางสุดท้ายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็คือ การสงวนรักษา ป้องกันสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม ที่จะได้รับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ในส่วนของประเทศไทยแล้ว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ กิจกรรมบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม จะต้องไม่มี หรือน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ หลักการพื้นฐานของความยั่งยืน จะต้องได้รับการปฏิบัติโดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่จำเพาะแต่

การท่องเที่ยวเฉพาะอย่าง การท่องเที่ยวขนาดเล็ก การท่องเที่ยวราคาแพง หรือการท่องเที่ยวของกลุ่มตลาดบน เท่านั้น หากยังรวมถึงการท่องเที่ยวคณะใหญ่ด้วย (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542 : 2 – 12)

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีผู้อธิบายไว้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น คืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา , 2548 : 7) มีการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต โดยให้ประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีส่วนร่วมต่อกระบวนการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องเกิดขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538 : 30) มีการจัดการโดยชุมชน โดยคนในชุมชนมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ตั้งอยู่บนฐานความเข้มแข็งของชุมชน มีการผลิตที่พึ่งตนเอง มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สามารถสร้างการรับรู้และความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ส่งเสริมความภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนในท้องถิ่น ยกกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตประจำวันดีขึ้นและมีรายได้ (พจนานวนศรี, 2546 : 12 - 23) มีความต่อเนื่อง (continuity) ของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยวโดยสามารถมอบประสบการณ์ นันทนาการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (quality) โดยเน้นคุณภาพของ 3 ส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และในที่สุดมีความสมดุล (balance) ระหว่างความต้องการของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และขีดความสามารถของทรัพยากร (ดรรชนี เอมพันธ์, 2544)

นอกจากนี้แล้วสิ่งสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การให้ความสำคัญต่อมาตรการทางนิเวศวิทยา หรือ ecological parameter ทั้งทางด้านกายภาพและมนุษย์ รวมถึงมาตรการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

จะต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบทางนิเวศวิทยา มีความสอดคล้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งผลกระทบน้อยที่สุดกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะบริเวณที่มีความอ่อนไหว เพื่อที่จะรักษาสมดุลไว้ รวมทั้งลักษณะกิจกรรมทางการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องช่วยในการปรับปรุงสังคม สร้างเสริมสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนลดการขัดแย้งของการมองทรัพยากรของกลุ่มคน เกิดจิตสำนึกในแนวทางที่เหมาะสมเหมือนกัน และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของคุณภาพชีวิต ทั้งนี้สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน ควรได้รับการปรับปรุงและอนุรักษ์อย่างถูกต้อง (Murphy, 194 : 274-290)

ในระหว่างเดือนธันวาคม 2543 – เดือนเมษายน 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้รับการสนับสนุนจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNOP) ได้จัดส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ท่าน มาศึกษาและให้คำปรึกษา ภายใต้โครงการชื่อ “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย” หรือ “Sustainable Tourism Development for Thailand” (ปฏิญญาแสงแก้ว, 2545 : 31 – 37) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 8 ด้าน คือ 1) มาตรการป้องกันสิ่งแวดล้อม 2) ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว 3) การป้องกันทางสังคมและวัฒนธรรม 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว 5) กลยุทธ์ในการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว 6) บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว 7) ความร่วมมือระหว่างองค์กร และ 8) ความร่วมมือระหว่างภูมิภาค ซึ่งภายใต้ประเด็นหลักเหล่านี้ ยังได้มีข้อเสนอให้มีการปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดเพื่อยกระดับคุณภาพนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวพักนานวันและใช้จ่ายมากขึ้น ก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่น

จากความหมายและหลักการที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้สามารถที่จะสรุปหลักเกณฑ์ที่สำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ 5 ประการ สำคัญ คือ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ มีการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

2. ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรเกิดประโยชน์ให้แก่คนท้องถิ่นมากที่สุด กล่าวคือ ทำให้เกิดการจ้างงาน การใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น กิจกรรมที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ เอื้อประโยชน์ต่อ

การจัดการสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และรายได้จากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งควรมีการนำมาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวไว้ได้ โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย

4. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการใช้ทรัพยากรทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทางวัฒนธรรมอย่างคุ้มค่า การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในที่นี้หมายถึง การใช้เอกลักษณ์และความมีคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่มุ่งใช้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง และการใช้อย่างคุ้มค่าจะต้องเป็นการใช้อย่างพอดี ไม่เป็นการใช้ที่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่เดิมให้หมดจนไม่หลงเหลือให้แก่อนุชนรุ่นหลัง

5. สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการมาหาประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่รอดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวนั้นต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถสร้างความประทับใจได้ นอกจากนั้นยังต้องรวมถึงการมีเสถียรภาพของการเมืองเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย

จากการอธิบายถึงความยั่งยืนในภาพรวมมักมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ การถ่ายทอดและการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุด มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ทั้งด้านการพัฒนาและด้านการตลาด ที่จะนำนักท่องเที่ยวมาชื่นชมทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์หรือกระจายรายได้ในชุมชนท้องถิ่น และการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จะนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ ประเภทวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้กำหนดการวางผังบริเวณของวัดให้สัมพันธ์กับกิจกรรมหลักของวัดรวมถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยได้จัดแยกประเภทวัดตามลักษณะการวางผังกายภาพและลักษณะเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในอนาคต

ว่าที่ร้อยตรีพลายงาม สิงห์เรือง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านหนองขาด ตำบลเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมบ้านโดยชุมชนได้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับนิสัยของม้า การเลี้ยงดู การฝึกหัด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมบ้าน ซึ่งถือได้ว่าได้เรียนรู้และร่วมกันอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมชาติโดยใช้กิจกรรมต่อเนื่อง และยังพบปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัญหาที่พบคือเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ขาดสถานที่ที่ใช้เลี้ยงม้า และขาดพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เพื่อใช้ในการขยายพันธุ์ม้าบ้าน

ยิ่งยศ ปัญญาโน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ต้องการมาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติและประทับใจเพราะสถานที่ท่องเที่ยวสวยงาม รวมถึงการมาท่องเที่ยวงานประเพณีแห่เทียนพรรษาซึ่งเป็นงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

2.3 สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปในอนาคต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับคำถามการวิจัย ดังต่อไปนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 เรื่องราวและประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไรและมีความน่าสนใจเพียงใด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คือ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snow Ball

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 เพื่อใช้สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนของจังหวัดอุบลราชธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 (แบบไม่มีโครงสร้าง) เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 20 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่
ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ
ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนโดยภูมิปัญญาประชาชนชาวบ้านสามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวได้หรือไม่ และควรเป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คือ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snow Ball

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 เพื่อใช้สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนของจังหวัดอุบลราชธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 (แบบไม่มีโครงสร้าง) เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 20 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีได้หรือไม่ อย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถาน

แห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 10 วัด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 420 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 (แบบมีโครงสร้าง) จำนวน 420 ชุด โดยแบ่งเป็นสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 ชุด เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่อยู่ในชุมชนและการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิเคราะห์โครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมากน้อยเพียงใด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 10 วัด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 420 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 (แบบมีโครงสร้าง) จำนวน 420 ชุด โดยแบ่งเป็นสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 ชุด เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่อยู่ในชุมชนและการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

คำถามการวิจัยข้อที่ 5 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 4 คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3 เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านผู้สร้างมรดกทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5 ในการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน โดยการระดมกลุ่มเยาวชน (Focus Group) เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่งที่ยืนยงเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผืนแผ่นดินไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

จากการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลข้อมูลจากคำถามการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ประชาชนและเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คือ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snow Ball

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 คือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 4 คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 540 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. **แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1** เพื่อใช้สัมภาษณ์ประชาชนผู้รอบรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ 2)
2. **แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2** เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 10 วัด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาประชาชนชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และ 4)
3. **แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3** เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาประชาชนบ้านผู้สร้างมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ 2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 (แบบไม่มีโครงสร้าง) เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 20 ชุด

ในส่วนของคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และ 4 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 (แบบมีโครงสร้าง) จำนวน 420 ชุด โดยแบ่งเป็นสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 ชุด เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่อยู่ในชุมชนและการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

และการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5 ในการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน โดยการระดมกลุ่มเยาวชนเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผืนแผ่นดินไทย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

3.5 สรุป

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ประชาชนและเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 540 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ชุด เพื่อใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ 2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 (แบบไม่มีโครงสร้าง) เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 20 ชุด

ในส่วนของคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และ 4 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 (แบบมีโครงสร้าง) จำนวน 420 ชุด โดยแบ่งเป็นสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 ชุด

เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่อยู่ในชุมชนและการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

และการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5 ในการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน โดยการระดมกลุ่มเยาวชนเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผืนแผ่นดินไทย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

บทที่ 4

ผลการศึกษา และการอภิปรายผล

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและสัมภาษณ์ประชาชนตามคุ้มวัดต่างๆ ทั้ง 10 คุ้มวัด เพื่อตอบคำถามการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษา

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 เรื่องราวและประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไรและมีความน่าสนใจเพียงใด

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

นักปราชญ์ผู้ให้ข้อมูลประวัติงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ประดับ ก้อนแก้ว นักปราชญ์ผู้คิดประดิษฐ์ต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ประจำวัดมณีวนาราม อาจารย์แก้ว อางหาญ นักปราชญ์ผู้ประดิษฐ์ต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ประจำวัดศรีประดู่ พระครูวินัยวรชา อมร นายคำผล กองแก้ว พระครูสุทัศนโบล พระใบฎีกาสมาน อุดคุณโต และพระครูจิตวิสุทธญาณอรุณ ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาดังแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ผลการศึกษา ดังนี้

ประวัติของงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เริ่มตั้งแต่สมัยใด ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน บางทีว่าเริ่มในสมัยก่อนกรมหมื่น กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ในปี พ.ศ. 2448 ผู้ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี บางทีว่าน่าจะเริ่มมีมาได้ไม่เกิน 300 ปี บางทีว่าเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งไม่หลักฐานที่แน่นอนและชัดเจน แต่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา คือ เป็นเครื่องบูชาชาวพุทธใช้เทียนจุดเพื่อบูชา พระธรรม กับ พระวินัย ได้มีการจัดประเพณีนี้มาพร้อมๆ กับชาวพุทธ แต่ได้มีความโดดเด่นกับชาวอุบลราชธานี จากการจัดงานประเพณีแบบเรียบง่าย และได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ จนกระทั่งมาชัดเจนขึ้นในช่วงหลัง พ.ศ. 2487 เริ่มมีขบวนแห่เทียนของเมืองอุบลฯ ไปตามเส้นทางของแต่ละคุ้มวัด กำหนดก่อนนำไปถวายพระสงฆ์ ภายในคุ้มวัดของตนเอง และได้พัฒนารูปแบบและประเภทขึ้นมาตามลำดับ เป็นประเภทติดพิมพ์ โดยคุณตาโพธิ์ ส่งสี

มรรคทายก วัดทุ่งศรีเมืองได้จัดทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ขึ้นเป็นคนแรก ประเพณีแห่เทียนพรรษา จะเริ่มต้นก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน เนื่องจากพระภิกษุ สามเณร จะจำอยู่ในวัดนั้นๆ ตลอดเวลา 3 เดือน โดยไม่ได้พักค้างแรมที่อื่น ในยุคแรกๆ พระภิกษุ สามเณร จะต้องจุดกระบอกหรือใต้ เพื่ออ่านหนังสือในตอนกลางคืน ชาวบ้านเห็นดังนั้น จึงได้จัดต้นเทียนไปถวายให้กับพระภิกษุ เพื่อใช้ในการอ่านหนังสือและโอกาสอื่นๆ

จากคำบอกเล่าตั้งแต่เดิมนั้นอุบลราชธานีเป็นดงอู้งี้ คือ มีรวงฝ้ายมากมาย หลังเอาน้ำหวานจากรวงฝ้ายแล้ว เอารวงฝ้ายมาต้ม เอามาเป็นสีนวดทากันผิวแตก ทาริมฝีปากไม่ให้แตก เอามาต้มทำเป็นเทียนใบเพื่อบูชาพระ จนเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมีความสำคัญยิ่งกับจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งเพื่อการเชื่อมโยงประเพณีชาวบ้านให้เข้ากับพระพุทธศาสนา ให้พระสงฆ์ได้มีเทียนไว้ใช้ตลอดพรรษากาล ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนาอย่างมั่นคง จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อความสามัคคี และในอดีตจังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในดงอู้งี้ ทำให้มีขี้ผึ้งจำนวนมากพอที่จะทำต้นเทียนไปถวายพระภิกษุสงฆ์ได้ใช้ และเพื่อเป็นพุทธานุชา ทำให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นจุดเด่น/เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็น การสนับสนุนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นศูนย์รวมพลังในด้านจิตใจในการแสดงออกถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคี ตลอดจนการเสียสละ และเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้มารับชมและนำรายได้สู่จังหวัด

นักปราชญ์ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า สถานที่จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแห่งแรกนั้นอยู่ในตัวเมืองอุบลราชธานี บริเวณทุ่งศรีเมือง แต่มีบางท่านเล่าว่าอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดหลังเก่า หรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในปัจจุบัน บางท่านให้สัมภาษณ์ว่าอยู่บริเวณวังสัจด์ ซึ่งปัจจุบันอยู่ตรงข้ามโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ซึ่งบริเวณเหล่านั้นก็อยู่ในเขตตัวเมืองอุบลราชธานี และอยู่ใกล้เคียงกัน และปัจจุบันก็คือบริเวณทุ่งศรีเมือง ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี

การจัดรูปแบบงานในยุคแรกนั้น เป็นเพียงการนำเทียนเล่มเล็กๆ มามัดรวมกัน ใส่ต้นกล้วยบ้าง ลำไม้ไผ่บ้าง ซึ่งยังไม่มีแกะสลักหรือติดพิมพ์ ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ การจัดรูปแบบขบวนแห่เป็นแบบพื้นบ้าน เรียบง่าย มีการแสดงการละเล่นตามประเพณีนิยมในเวลากลางวัน เมื่อแห่เสร็จก็นำเทียนไปถวายที่วัด ซึ่งขบวนแห่ในยุคแรกๆ นั้น ใช้เกวียนและวัวลากต้นเทียนไปถวายที่วัดเท่านั้น และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบงานมาเป็นการจัดขบวนแห่ที่สวยงาม ประดับประดาด้วยดอกไม้ และมีการรำฟ้อนของชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา ประกอบในขบวนแห่ ส่วนต้นเทียนนั้นได้มีการหล่อเทียนเข้าด้วยกันเป็นต้นเทียนขนาดใหญ่ และมีการแกะสลักและ

ติดพิมพ์ ซึ่งลวดลายส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ เป็นการเล่าเรื่องพุทธประวัติในตอนต่างๆ ซึ่งในยุคหลังมีการจัดประกวดความสวยงามของต้นเทียน และขบวนแห่ มีการประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ซึ่งในยุคปัจจุบันมีความทันสมัย และมีนักท่องเที่ยวมาชมเป็นจำนวนมากกว่าในอดีต และกลายเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนประเภทของเทียนพรรษานั้น พระครูผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้สัมภาษณ์ว่ามี 2 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ประเภทแกะสลักและประเภทติดพิมพ์ แต่นักปราชญ์บางท่านได้จัดประเภทเทียนพรรษาตามลักษณะของเทียนโบราณ แต่นายประดับ ก้อนแก้ว และนายแก้ว อาจหาญ ได้จัดประเภทเทียนพรรษาเป็น 4 ประเภทเทียนโบราณ ได้แก่ เทียนมัดรวม เทียนพุ่ม เทียนปราสาทผึ้ง และเทียนมณฑป

ส่วนชื่อของงานประเพณีนั้น บางท่านก็เรียกว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษา บ้างก็เรียกว่างานแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งนักปราชญ์แต่ละท่านได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

พระครูวินัยวรชา อมร “เรียกว่า งานประเพณีแห่เทียนพรรษา เพราะถูกต้องทั้งอักขระและพยัญชนะ”

นายคำผล ก้อนแก้ว พระครูสุทัสโนบล พระใบฎีกาสมาน อุดมเตโช และพระครูจิตวิสุทธญาณอรุณ ต่างให้สัมภาษณ์ว่า “ควรเรียกว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษา เพราะการเข้าพรรษาเป็นเรื่องของคณะสงฆ์อริยสงฆ์ ส่วนชาวอุบลฯ นั้น จะเรียกว่า แห่เทียนพรรษา ก็ไม่ผิด”

ในส่วนในช่วงเวลาในการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้นส่วนใหญ่เริ่มจัดก่อนวันเข้าพรรษา 1 -3 วัน ในช่วงวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา แต่มีการเตรียมงานล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน ซึ่งจะจัดประมาณเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม แล้วแต่ปฏิทินของแต่ละปี

ส่วนขบวนแห่ของคุ้มวัดต่างๆ นั้น ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญกับประเพณีนี้อย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการสื่อถึงความสามัคคี ความศรัทธาในคุ้มวัดนั้นๆ และเป็นการสื่อความหมายในการจัดทำต้นเทียนที่แสดงโดยวิถีของคนในชุมชนหรือในคุ้มวัดนั้นๆ

ลักษณะงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในปัจจุบันนั้น นักปราชญ์ได้ให้สัมภาษณ์ว่ามีความจำเป็น ที่จะต้องจัดการประกวดแข่งขันกัน เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการ ดังนี้

“ถ้าไม่มีการประกวด ก็ทำให้มีวัดเข้าร่วมน้อย รางวัลเป็นส่วนหนึ่งของแรงหนุนสนับสนุน”

“ดึงดูดความสนใจ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ”

“เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว”

“มีการจัดประกวดแข่งขันได้ แต่ต้องมีขอบเขต”

“เป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ประเพณีและวัฒนธรรมเก่าแก่ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป”

“เป็นการเสริมสร้างทักษะการทำเทียน ทำให้เกิดการกระตุ้นหรือรื้อฟื้น ทำให้เกิดความเจริญ และเป็นการพัฒนาฝีมือช่าง”

“เพื่อให้บุคคลที่ประดิษฐ์ต้นเทียนมีความภูมิใจในผลงานของตน และสามารถทำให้บุคคลมีความสามัคคีกัน”

การที่จังหวัดอุบลราชธานีได้ชื่อว่าเป็น “ถิ่นไทยนักปราชญ์” นั้น ก็เพราะว่าจังหวัดอุบลราชธานีมีสำนักเรียนหรือสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก ได้เปิดทำการสอนให้แก่นักเรียนนักศึกษาหลายๆ ท่าน ซึ่งได้สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด และประกอบกับมีจำนวนพระอริยสงฆ์จำนวนมาก ที่ประชาชนในจังหวัดและต่างจังหวัดให้ความเคารพและศรัทธาพระอริยสงฆ์ของจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้รับการขนานนามว่า เป็นเมืองแห่งนักปราชญ์

และในตอนท้ายนักปราชญ์ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้งานประเพณีนี้อยู่คู่กับจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

“จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ เปิดอบรมการทำเทียนพรรษา”

“ควรจัดงานประเพณีให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี”

“ควรคำนึงถึงงบประมาณในการทำต้นเทียน”

“ควรจ้างฝีมือให้มากขึ้น”

“ควรยึดถือเรื่องราวเก่าๆ ไว้ และนำมาประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน”

“ผู้จัดงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน”

“ควรทำความเข้าใจ หรือศึกษาเกี่ยวกับการกระทำที่แท้จริงของ “เทียนแห่” ที่เกิดจากศรัทธาของชาวบ้านอย่างแท้จริง”

“ให้การสนับสนุนช่างทำเทียนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

“รัฐบาลควรออกกฎหมายคุ้มครองประเพณีแห่เทียนพรรษาของเมืองอุบลราชธานีไว้”

จากการสัมภาษณ์นักปราชญ์เกี่ยวกับเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัยตามยุค ตามสมัย ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการนำเทียนเล่มเล็กๆ มัดรวมกันและประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ตามกำลังศรัทธาของชาวบ้านแต่ละคุ้มวัด ซึ่งในยุคนั้นได้มีการจัดขบวนแห่แบบเรียบง่าย ไม่มีพิธีการอะไรมากนัก และนำเทียนถวายที่คุ้มวัดต่างๆ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ใช้ในงาน

ต่างๆ โดยเฉพาะการอ่านหนังสือในเวลากลางคืน และในยุคต่อๆ มา ได้มีการคิดประดิษฐ์ต้นเทียนให้มีลวดลายสวยงามมากขึ้น โดยการแกะสลักและติดพิมพ์ลงบนเทียนหล่อขนาดใหญ่ และตกแต่งขบวนด้วยดอกไม้ นานาชนิด และมีขบวนแห่ นางรำพ้องของชาวบ้านและนักเรียน นักศึกษา มีการจัดประกวดแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และอนุรักษ์ประเพณีให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี แต่ทั้งนี้ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ทำความเข้าใจที่มาของงานอย่างแท้จริง และสนับสนุนให้ช่างทำเทียนได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้ประชาชนในคุ้มวัดเกิดความสามัคคีกันมากขึ้น และจัดรูปแบบงานโดยคำนึงถึงงบประมาณเป็นหลัก และควรสร้างเอกลักษณ์ให้กับงานประเพณี เพื่อเป็นหนึ่งเดียวในประเทศและในโลกต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนโดยภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านสามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวได้หรือไม่ และควรเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักปราชญ์ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

ประชาชนในชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนโดยภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน มาถ่ายทอดผ่านแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องได้ ควรจะมีแหล่งการเรียนรู้การทำต้นเทียน ซึ่งในแต่ละคุ้มวัดควรจะมีการถ่ายทอดตลอดในช่วงเทศกาลแห่เทียนพรรษา เพราะแต่ละคุ้มวัดในการประดิษฐ์ต้นเทียนส่วนมาก จะทำให้วัดและมีเด็กเยาวชนมาชมและศึกษาวิธีการทำเทียน มีการจัดอบรมโดยเน้นการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ ชักชวนให้เยาวชนในชุมชนและเยาวชนที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียน นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวการประดิษฐ์เทียนพรรษาหลายท่าน ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ดังนี้

นายแก้ว อัจหาญ นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญการประดิษฐ์ต้นเทียนได้ให้ความเห็นว่า “ควรถ่ายทอดความรู้โดยการบรรยายในขณะที่ทำต้นเทียนและถ่ายทอดผ่านตำรา และมีการถ่ายทอดความรู้ด้วยตนเองให้กับนักเรียนนักศึกษาที่สนใจเข้ามาศึกษา”

นายพนม สมเพราะ นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญการประดิษฐ์ต้นเทียนได้ให้ความเห็นว่า “ควรให้เยาวชนในชุมชนมาร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียน เช่น การตัดลายต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ เป็นต้น”

จากการสัมภาษณ์นักปราชญ์เกี่ยวกับลักษณะการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องการจัดการที่เหมาะสมคือ

- เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับต้นเทียนที่แสดงตลอดปี
- เป็นแหล่งสาธิตการทำต้นเทียน สำหรับคณะที่มีความต้องการศึกษาเป็นหมู่คณะ
- ทางจังหวัดควรจัดทำสถานที่แสดงต้นเทียนไว้ตลอดทั้งปี
- จัดตั้งชมรมในวัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเกี่ยวกับการประดิษฐ์ต้นเทียน
- ผู้นำชุมชนควรจัดแบ่งเจ้าหน้าที่ในการทำงาน และจัดทำป้ายไว้ให้ข้อมูลกับนักศึกษาและผู้สนใจเกี่ยวกับวัดหรือประเพณีแห่เทียนพรรษา
- ผู้นำชุมชนต้องให้ความสำคัญ เป็นผู้มีความรู้ ให้ความสนใจและกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันบริหารจัดการ
- ประชาชนในชุมชนควรมีใจรักในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา รักจังหวัด รักบ้านเกิดของตน
- ชุมชนควรให้การสนับสนุนการประดิษฐ์ต้นเทียน ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัด

และจากการสัมภาษณ์นักปราชญ์เกี่ยวกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้เสนอแนะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ได้เสนอแนะว่าควรเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ทุกๆ หน่วยงาน ร่วมมือกัน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุดคือ วัด หน่วยงานราชการ เช่น จังหวัด อุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ และชุมชนใกล้เคียงกับวัดจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น

นักปราชญ์ทุกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาวัดและชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ให้กับนักท่องเที่ยวและเยาวชนรุ่นหลัง ดังต่อไปนี้

พระสิริพัฒน์นาพร พระภิกษุผู้สร้างสรรค์ต้นเทียนประจำวัดทุ่งศรีเมือง ได้ให้
ข้อคิดเห็นว่า

1. ศึกษาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของวัด
2. วัดหาบุคลากรที่มีคุณภาพ มาเป็นที่ปรึกษา
3. แต่ละวัดมีจุดเด่น น่าจะนำจุดเด่นนั้นมาเป็นจุดขายของวัด
4. สร้างกระแสให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของวัดในชุมชนของตน
5. จัดตั้งคณะกรรมการประจำ เพื่อประชาสัมพันธ์วัด
6. ดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้

นายสุวัฒน์ สุทธิประภา ช่างประจำวัดท่าวังหินได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ควรมีการ
บรรจุในวิชาการเรียนการสอน”

นายประดับ ก้อนแก้ว นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญการประดิษฐ์ต้นเทียนประจำ
วัดมณีวนาราม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

1. ประเพณีแห่เทียนพรรษาคควรรักษาไว้เพื่อให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป
2. นักปราชญ์ ช่าง หรือผู้สนใจควรมีใจรักในการทำเทียน และศรัทธาใน

พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

พระครูจิตวิสุทธิหาญคุณ พระภิกษุประจำวัดไชยมงคลได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

1. ควรมีการจัดทำโปสเตอร์ และทำโฆษณาเพื่อที่จะได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามา
เที่ยวชม
2. มีประวัติของชุมชนและวัดแสดงให้เห็นชัดเจน เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามา
ท่องเที่ยว จะได้ไม่ต้องสอบถามกับบุคคลอื่น

พระครูสุทัตโนบล พระภิกษุประจำวัดสุทัศนวนาราม ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “บางครั้ง
คิดได้แต่ทำไม่ได้ ทุกอย่างต้องอยู่ในขอบเขตของความพอดี ถ้าปัจจัย (งบประมาณ) มีงานก็ไหล
งานหยุดก็คิดได้แต่ปัจจัยไม่มี”

นายพนม สมเพราะ ช่างประจำวัดบูรพาได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “วัด ศูนย์เรียนรู้
อยากให้ทางโรงเรียนประจำวัด มีกิจกรรมเข้ามาร่วมกับวัด”

นายสมคิด สอนอาจ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษาและช่างประจำวัดศรีประดู่ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ควรสร้างความสามัคคีในวัดและชุมชน และสนับสนุนให้เยาวชนที่ียวชมต้นเทียน”

จากการสัมภาษณ์นักปราชญ์และช่างผู้ทำเทียนประจำวัดต่าง ๆ ได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้เพิ่มเติมดังนี้

“ในการทำงานจะให้วัดทำงานส่วนเดียวนั้นไม่ได้ ควรจะมีหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำเทียน”

“ทุกอย่างอยู่ที่ตัวเองถ้าตัวทำได้ทำเป็นก็ควรเสนอ ถ้าทำไม่ได้ไม่เป็นก็ไม่ควรเสนอ”

“อยากให้ฝ่ายรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุน”

“ให้สถานที่ราชการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีเทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี และจดลิขสิทธิ์เทียนพรรษาเป็นของประเทศ”

“อยากให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชม และมาดูการทำเทียนเพื่อจะเสนอข้อคิดเห็น”

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีได้หรือไม่อย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในคุ้มวัดและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีแห่งเทียนพรรษา ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

ตารางที่ 4.1 ศักยภาพของวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียบนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	4.13	0.791	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.68	0.971	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.85	1.099	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	3.93	0.888	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้	3.90	0.841	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	4.02	0.947	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.20	0.758	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	4.15	0.834	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.73	1.109	มาก
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.83	0.874	มาก
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.72	0.987	มาก

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) ศักยภาพของวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.72	1.154	มาก
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.55	1.108	มาก
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.63	0.897	มาก
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.45	0.846	ปานกลาง
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.58	1.010	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.47	0.905	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.78	1.050	มาก
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.80	0.992	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.50	1.086	มาก

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ศักยภาพของวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้

เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.758)

2. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 4.15$, S.D.= 0.834)

3. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.13$, S.D.= 0.791)

4. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.02$, S.D.= 0.947)

5. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 3.93$, S.D.= 0.841)

6. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 3.90$, S.D.= 0.841)

7. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.85$, S.D.= 1.099)

8. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.83$, S.D.= 0.874)

9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.73$, S.D.= 1.109)

10. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.68$, S.D = 0.971)

- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.80$, S.D.= 0.992)

2. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.78$, S.D.= 1.050)

3. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.72$, S.D.= 0.987)

4. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะดวกสุขอนามัย ($\bar{x} = 3.72$, S.D.= 1.154)

5. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.63$, S.D.= 0.897)

6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.58$, S.D.= 1.010)
7. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.55$, S.D.= 1.108)
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.50$, S.D.= 1.086)
9. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.47$, S.D.= 0.905)
10. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.45$, S.D.= 0.846)

ตารางที่ 4.2 ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	4.23	0.891	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.83	0.675	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.93	0.859	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	3.97	0.698	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้	4.00	0.641	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	3.95	0.749	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.03	0.891	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	3.75	0.630	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.53	0.987	มาก
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.45	0.986	ปานกลาง
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	4.03	0.974	มาก
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด	3.67	0.917	มาก
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.53	0.751	มาก
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.75	0.870	มาก
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	4.15	0.700	มาก
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.75	0.870	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.78	0.800	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.75	1.032	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.68	0.944	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.60	0.778	มาก
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.85	1.051	มาก
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.65	0.770	มาก
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.25	0.630	ปานกลาง
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.72	0.905	มาก
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.73	0.847	มาก
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.65	1.075	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.93	0.997	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.93	0.971	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.70	0.758	มาก
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้	3.98	0.974	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ศักยภาพของวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.891)

2. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.891)

3. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.641)

4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.698)

5. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.749)

6. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.859)

7. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.675)

8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.630)
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.987)
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.986)

- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.700)
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.974)
3. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.800)
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.870)
5. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.870)
6. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.032)
7. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.944)
8. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะดวกถูกสุขอนามัย ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.917)
9. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.778)
10. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.751)

- ศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากขึ้นเพียงใด ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.947)

2. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.997)

3. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.971)

4. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 1.051)

5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.847)

6. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.905)

7. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.758)

8. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.770)

9. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 1.075)

10. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.630)

ตารางที่ 4.3 ศักยภาพของวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียบนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	3.58	0.813	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.53	0.877	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.43	0.844	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	3.65	0.864	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้	3.60	0.841	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	3.60	0.928	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.53	0.816	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	3.58	0.675	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.40	0.709	ปานกลาง
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.50	0.816	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมหาวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.38	0.740	ปานกลาง
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด	3.35	0.802	ปานกลาง
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.28	0.751	ปานกลาง
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.35	0.893	ปานกลาง
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.20	0.791	ปานกลาง
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.30	0.758	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.18	0.844	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.93	4.779	มาก
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.55	0.677	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.40	0.744	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมหาวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.45	0.846	ปานกลาง
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.32	0.694	ปานกลาง
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.33	0.764	ปานกลาง
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.43	0.781	ปานกลาง
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.40	0.778	ปานกลาง
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.30	0.883	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.43	0.844	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.32	0.859	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.53	0.784	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	4.00	0.987	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ศักยภาพของวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.891)

2. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.891)

3. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.641)

4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.698)

5. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.749)

6. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.859)

7. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.675)

8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.630)

9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.987)

10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.45$,

S.D. = 0.986)

- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.700)
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.974)
3. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.800)
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.870)
5. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.870)
6. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.032)
7. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.944)
8. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัย ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.917)
9. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.778)
10. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.751)

- ศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.947)
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.997)

3. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.971)
4. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 1.051)
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.847)
6. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.905)
7. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.758)
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.770)
9. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 1.075)
10. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.630)

ตารางที่ 4.4 ศักยภาพของวัดมณีวันารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	3.58	0.813	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.53	0.877	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมณีวันารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภทและมีความดึงดูดใจ	3.43	0.844	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	3.65	0.864	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้	3.60	0.841	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	3.60	0.928	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.53	0.816	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	3.58	0.675	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.40	0.709	ปานกลาง
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.50	0.816	มาก
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.38	0.740	ปานกลาง
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.35	0.802	ปานกลาง
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.28	0.751	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมณีวันารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.35	0.893	ปานกลาง
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.20	0.791	ปานกลาง
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.30	0.758	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.18	0.844	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.93	4.779	มาก
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.55	0.677	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวได้	3.40	0.744	ปานกลาง
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวได้	3.45	0.846	ปานกลาง
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.32	0.694	ปานกลาง
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.33	0.764	ปานกลาง
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.43	0.781	ปานกลาง
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.40	0.778	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ) ศักยภาพของวัดมณีวันารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.30	0.883	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.43	0.844	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.32	0.859	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.53	0.784	มาก
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	4.00	0.987	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ศักยภาพของวัดมณีวันารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.864)
2. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.841)
3. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.928)

4. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.813)
 5. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.675)
 6. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.877)
 7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.816)
 8. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.816)
 9. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.844)
 10. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.709)
- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังต่อไปนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 4.779)
 2. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.677)
 3. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.774)
 4. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.38$, S.D. = 0.740)
 5. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.802)
 6. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.893)
 7. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.30$, S.D. = 0.758)
 8. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยว

ได้ ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.751)

9. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.791)

10. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.844)

ตารางที่ 4.5 ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	4.15	0.864	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.87	0.853	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	4.10	0.928	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.58	0.675	มากที่สุด
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้	4.10	0.778	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	4.20	0.853	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.33	0.797	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	4.05	0.932	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.65	0.975	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.90	0.928	มาก
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.57	1.083	มาก
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.47	1.219	ปานกลาง
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.57	1.035	มาก
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.88	0.992	มาก
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.80	1.067	มาก
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.68	1.118	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.58	1.217	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.40	1.194	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.88	0.939	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.63	0.897	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ) ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.68	0.859	มาก
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.58	1.107	มาก
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.67	0.917	มาก
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.57	1.035	มาก
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.85	0.834	มาก
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.58	0.958	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.73	1.176	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.57	1.130	มาก
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.68	1.071	มาก
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	3.70	1.091	มาก

จากตารางตารางที่ 4.5 พบว่า ศักยภาพของวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.675)
2. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.797)
3. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.853)
4. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.864)
5. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.928)
6. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.778)
7. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.932)
8. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.928)
9. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.853)
10. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.975)

- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.992)
2. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.939)

3. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 1.067)
 4. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.118)
 5. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.897)
 6. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 1.217)
 7. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 1.083)
 8. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 1.035)
 9. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 1.019)
 10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 1.194)
- ศักยภาพในการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังต่อไปนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.834)
 2. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 1.176)
 3. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 1.091)
 4. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.859)
 5. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.071)

6. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.917)
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 1.107)
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.958)
9. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 1.035)
10. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 1.130)

ตารางที่ 4.6 ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	4.22	0.974	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	4.05	0.846	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	4.00	0.906	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.48	0.640	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้	4.33	0.829	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
1. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.77	1.025	มาก
2. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.75	1.149	มาก
3. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.85	1.122	มาก
4. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.70	1.181	มาก
5. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.70	1.244	มาก
6. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.48	1.320	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	4.15	0.864	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวได้	3.60	1.057	มาก
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวได้	3.58	1.059	มาก
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.67	1.095	มาก
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.83	1.174	มาก
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัลดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.65	1.051	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.77	0.974	มาก
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.65	1.051	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.55	1.218	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.43	1.238	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.50	1.177	มาก
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	3.87	1.042	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ศักยภาพของวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.640)

2. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.829)

3. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.616)
 4. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.905)
 5. ชุมชนสามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.974)
 6. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.846)
 7. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภทและมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.906)
 8. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.928)
 9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 1.050)
- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.864)
 2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.917)
 3. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.982)
 4. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 1.122)
 5. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 1.025)
 6. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.149)
 7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 1.244)

8. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 1.181)
 9. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.057)
 10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 1.320)
- ศักยภาพในการบริหารจัดการในภาพรวม เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้
1. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 1.042)
 2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 1.174)
 3. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.974)
 4. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 1.095)
 5. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 1.051)
 6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 1.051)
 7. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 1.059)
 8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 1.218)
 9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่นำเสนอเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 1.042)
 10. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 1.238)

ตารางที่ 4.7 ศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	3.55	0.783	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.50	0.877	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.53	1.037	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.20	1.091	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้	3.75	0.927	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	3.55	0.904	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.60	0.744	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	3.72	0.751	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.50	0.847	มาก
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.50	0.961	มาก
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.47	0.716	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ) ศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.43	1.083	ปานกลาง
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.42	0.813	ปานกลาง
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.37	1.170	ปานกลาง
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.55	0.749	มาก
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.15	0.949	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.23	1.000	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	2.95	0.986	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.62	0.628	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.12	0.883	ปานกลาง
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.15	0.700	ปานกลาง
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.03	1.000	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ) ศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.35	0.864	ปานกลาง
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.53	1.012	มาก
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.53	0.751	มาก
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.25	0.981	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.43	0.931	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.40	0.871	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.47	0.847	ปานกลาง
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	3.35	0.834	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่าศักยภาพของวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 1.091)
 2. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.927)
 3. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.751)
 4. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.744)
 5. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.904)
 6. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.783)
 7. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 1.037)
 8. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.961)
 9. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.877)
 10. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.847)
- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.628)
 2. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จัดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.749)
 3. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.716)
 4. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของ

นักท่องเที่ยวและสะดวกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 1.083)

5. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.813)

6. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 1.170)

7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = 1.000)

8. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.949)

9. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.12$, S.D. = 0.883)

10. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่תינתןพรพรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.95$, S.D. = 0.986)

- ศักยภาพในการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.751)

2. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 1.012)

3. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่תינתןพรพรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.847)

4. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่תינתןพรพรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.43$, S.D. = 0.931)

5. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่תינתןพรพรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.871)

6. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.864)

7. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.834)

8. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.25$,

S.D. = 0.981)

9. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้
(\bar{x} = 3.15, S.D. = 0.700)

10. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องหลักสุขาภิบาลได้
(\bar{x} = 3.03, S.D. = 1.000)

ตารางที่ 4.8 ศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	3.75	0.809	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.45	0.846	ปานกลาง
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.48	0.905	ปานกลาง
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.15	0.864	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้	3.70	0.939	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	3.97	0.891	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.75	0.630	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	3.55	1.011	
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.35	1.099	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) ศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.25	0.670	ปานกลาง
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	2.98	0.800	ปานกลาง
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	2.98	0.947	ปานกลาง
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.05	0.876	ปานกลาง
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	2.92	0.829	ปานกลาง
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.13	0.853	ปานกลาง
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.18	1.059	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	2.93	0.917	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	2.70	1.091	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.72	0.960	
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.03	0.920	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ) ศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.03	0.832	ปานกลาง
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.15	0.770	ปานกลาง
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.18	0.958	ปานกลาง
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.20	0.853	ปานกลาง
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.15	0.834	ปานกลาง
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.18	0.844	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.30	0.992	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.33	0.997	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.30	0.992	ปานกลาง
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	3.58	0.903	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่าศักยภาพของวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.864)
 2. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.891)
 3. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.809)
 4. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.630)
 5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.939)
 6. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 1.011)
 7. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.905)
 8. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.846)
 9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.099)
 10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.670)
- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.960)
 2. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 1.059)

3. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.13$, S.D. = 0.853)
 4. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.05$, S.D. = 0.876)
 5. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.920)
 6. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัย ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.947)
 7. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.800)
 8. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.93$, S.D. = 0.917)
 9. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 2.92$, S.D. = 0.829)
 10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 2.70$, S.D.=1.091)
- ศักยภาพในการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
1. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.903)
 2. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่תיינפּררשאַได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 0.997)
 3. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่תיינפּררשאַได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.30$, S.D. = 0.992)
 4. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่תיינפּררשאַให้น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.30$, S.D. = 0.992)
 5. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.853)
 6. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.958)

7. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.844)
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.834)
9. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.770)
10. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.832)

ตารางที่ 4.9 ศักยภาพของวัดศรีประดู่ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	4.15	0.662	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.90	0.744	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.85	1.001	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.60	0.672	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้	4.38	0.586	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	4.35	0.736	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) ศักยภาพของวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	4.10	0.778	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	4.13	0.723	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.67	0.694	มาก
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.85	0.736	มาก
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.88	1.017	มาก
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.52	0.933	มาก
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.58	0.874	มาก
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.50	0.906	มาก
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.90	1.057	มาก
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.58	0.958	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.40	1.008	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	3.35	1.272	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) ศักยภาพของวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	4.22	0.832	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.57	0.931	มาก
ศักยภาพในการบริหารจัดการ			
1. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.60	0.928	มาก
2. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้	3.53	1.012	มาก
3. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.50	0.961	มาก
4. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม	3.33	1.023	ปานกลาง
5. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้	3.48	1.012	ปานกลาง
6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้	3.55	0.959	มาก
7. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี	3.57	0.844	มาก
8. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.75	0.840	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ) ศักยภาพของวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
9. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน	3.85	0.864	มาก
10. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด	4.25	0.870	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ศักยภาพของวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.672)
2. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.586)
3. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.736)
4. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.662)
5. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.723)
6. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.778)
7. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.744)

8. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 1.001)
 9. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.736)
 10. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.694)
- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.832)
 2. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.057)
 3. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 10.17)
 4. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.958)
 5. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.874)
 6. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยอย่างน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.933)
 7. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.906)
 8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 0.931)
 9. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 1.008)
 10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.272)
- ศักยภาพในการบริหารจัดการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
1. วัดและชุมชนสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.870)

2. วัด/ชุมชนสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบัน ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.864)

3. วัด/ชุมชนสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาได้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.840)

4. วัด/ชุมชนสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.928)

5. วัด/ชุมชนสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแห่งเทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปี ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 0.844)

6. วัด/ชุมชนสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.959)

7. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องสุขาภิบาลได้ ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 1.012)

8. วัด/ชุมชนสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.961)

9. วัด/ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 1.012)

10. วัด/ชุมชนสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 1.023)

ตารางที่ 4.10 ศักยภาพของวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว			
1. ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว	3.67	0.764	มาก
2. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	3.63	0.705	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ	3.65	0.662	มาก
4. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า	4.40	0.841	มาก
5. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้	4.10	0.810	มาก
6. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้	4.32	0.694	มาก
7. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.82	0.844	มาก
8. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง	4.00	0.906	มาก
9. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน	3.68	1.023	มาก
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	3.33	0.971	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ) ศักยภาพของวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ		
	Mean	S.D.	ศักยภาพ
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
1. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.68	1.023	มาก
2. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด	3.63	1.030	มาก
3. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้	3.60	1.008	มาก
4. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน	3.70	0.853	มาก
5. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น	3.52	1.086	มาก
6. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน	3.20	0.939	ปานกลาง
7. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว	3.25	1.080	ปานกลาง
8. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้	2.75	1.127	ปานกลาง
9. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้	3.73	0.877	มาก
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้	3.35	0.975	ปานกลาง

0 จากตารางที่ 4.10 พบว่า ศักยภาพของวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

- ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.841)
2. วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.694)
3. วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.810)
4. วัดและชุมชนสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.906)
5. วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.844)
6. วัดและชุมชนป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจน ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.023)
7. ชุมชนสามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.764)
8. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.662)
9. ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.705)
10. วัดและชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 0.971)

- ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. วัด/ชุมชนสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.877)
2. ในวัด/ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยวและเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.853)

3. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.023)
4. ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 1.030)
5. วัดและชุมชนสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.008)
6. ในวัด/ชุมชนมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่น ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 1.086)
7. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้ ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.975)
8. วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 10.80)
9. ในวัด/ชุมชนติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจน ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.939)
10. วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้ ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 1.127)

คำถามการวิจัยข้อที่ 4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี มากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 4.11 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	22.5	40.0	35.0	2.5	0.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	27.5	35.0	32.5	5.0	0.0

ตารางที่ 4.11 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	27.5	37.5	27.5	7.5	0.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	25.0	35.0	32.5	5.0	2.5
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	22.5	37.5	32.5	7.5	0.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	22.5	40.0	30.0	7.5	0.0
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	17.5	35.0	40.0	5.0	2.5
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	30.0	35.0	30.0	5.0	0.0
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	40.0	27.5	27.5	5.0	0.0
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	32.5	32.5	15.0	17.5	2.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	37.5	17.5	32.5	12.5	0.0
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	35.0	32.5	20.0	10.0	2.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	42.5	17.5	27.5	12.5	0.0

ตารางที่ 4.11 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	42.5	22.5	25.0	10.0	0.0
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	35.0	25.0	25.0	12.5	2.5

จากตารางที่ 4.11 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดพระธาตุหนองบัวในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียน ฯลฯ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5
6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกาให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0

8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว ภาวะเบียดต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.5
12. ประชาชนมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.5
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0

ตารางที่ 4.12 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	37.5	17.5	35.0	7.5	2.5
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	15.0	37.5	40.0	7.5	0.0
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	35.0	32.5	30.0	2.5	0.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	27.5	25.0	40.0	7.5	0.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	37.5	25.0	35.0	2.5	0.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	27.5	35.0	32.5	2.5	2.5
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน	15.0	37.5	40.0	7.5	0.0
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	30.0	20.0	40.0	10.0	0.0
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	37.5	20.0	35.0	5.0	2.5
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	30.0	25.0	40.0	2.5	2.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	22.5	35.0	35.0	5.0	2.5

ตารางที่ 4.12 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	27.5	20.0	40.0	10.0	2.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	27.5	25.0	42.5	2.5	2.5
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	22.5	35.0	37.5	2.5	2.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	30.0	22.5	40.0	5.0	2.5

จากตารางที่ 4.12 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดหนองปลาปากในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่เทียนชุมชนเทียน ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของงานให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว ภาวะเบียดต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
12. ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
14. ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 37.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.13 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมหานาaramในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	37.5	17.5	35.0	7.5	2.5
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	15.0	37.5	40.0	7.5	0.0
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	35.0	32.5	30.0	2.5	0.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	27.5	25.0	40.0	7.5	0.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	37.5	25.0	35.0	2.5	0.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	27.5	35.0	32.5	2.5	2.5
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	15.0	37.5	40.0	7.5	0.0
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	30.0	20.0	40.0	10.0	0.0
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	37.5	20.0	35.0	5.0	2.5
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	30.0	25.0	40.0	2.5	2.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	22.5	35.0	35.0	5.0	2.5

ตารางที่ 4.13 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	27.5	20.0	40.0	10.0	2.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	27.5	25.0	42.5	2.5	2.5
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	22.5	35.0	37.5	2.5	2.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	30.0	22.5	40.0	5.0	2.5

จากตารางที่ 4.13 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมหานารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียน ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.0

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.5
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปฏิรูปทัศน์ของวัดและชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว igrade เบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.0
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
12. ประชาชนมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.0

ตารางที่ 4.14 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมณีวนารามในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	0.0	40.0	45.0	10.0	5.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	5.0	27.5	47.5	15.0	5.0
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	10.0	30.0	45.0	15.0	0.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	7.5	25.0	45.0	20.0	2.5
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	5.0	22.5	55.0	15.0	2.5
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	12.5	17.5	47.5	20.0	2.5
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	5.0	35.0	35.0	22.5	2.5
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	12.5	22.5	42.5	22.5	0.0
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำนแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	5.0	27.5	47.5	17.5	2.5
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	2.5	22.5	55.0	17.5	2.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	5.0	30.0	42.5	20.0	2.5

ตารางที่ 4.14 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมณีวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	5.0	30.0	42.5	20.0	2.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	7.5	22.5	45.0	22.5	2.5
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	7.5	22.5	47.5	20.0	2.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	10.0	17.5	55.0	17.5	0.0

จากตารางที่ 4.14 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดมณีวนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียน ฯลฯ) อยู่ในระดับมากและปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว igrade เบี่ยงต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
12. ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
14. ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.15 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	15.0	27.5	25.0	17.5	15.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	22.5	25.0	37.5	12.5	2.5
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	12.5	40.0	25.0	17.5	5.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	15.0	22.5	40.0	7.5	15.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	17.5	20.0	32.5	15.0	15.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	20.0	20.0	30.0	20.0	10.0
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน	12.5	32.5	22.5	22.5	10.0
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	15.0	30.0	32.5	5.0	17.5
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	17.5	32.5	20.0	17.5	12.5
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	17.5	22.5	25.0	25.0	10.0
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	25.0	17.5	22.5	30.0	5.0

ตารางที่ 4.15 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	17.5	27.5	27.5	17.5	10.0
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	20.0	20.0	25.0	20.0	15.0
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	12.5	32.5	20.0	22.5	12.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	17.5	30.0	25.0	17.5	10.0

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดทุ่งศรีเมืองในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียน ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.5
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 30.0
12. ประชาชนมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.0
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 20.0
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.0

ตารางที่ 4.16 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ดินเทียนของวัด	22.5	32.5	12.5	17.5	15.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	7.5	47.5	15.0	15.0	15.0
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	27.5	27.5	22.5	17.5	5.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	7.5	30.0	37.5	12.5	12.5
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	20.0	32.5	5.0	20.0	22.5
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	15.0	35.0	17.5	12.5	20.0
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน	20.0	37.5	15.0	10.0	17.5
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	17.5	27.5	25.0	7.5	22.5
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	25.0	27.5	17.5	12.5	17.5
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	12.5	27.5	27.5	12.5	20.0
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	22.5	20.0	20.0	10.0	27.5

ตารางที่ 4.16 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	20.0	25.0	20.0	15.0	20.0
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	27.5	12.5	20.0	17.5	22.5
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	22.5	22.5	27.5	12.5	15.0
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	30.0	20.	25.0	10.0	15.0

จากตารางที่ 4.16 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดไชยมงคลในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 47.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมากและปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.5
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากและปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.5
11. ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.5
12. ประชาชนมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.5
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 27.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.0

ตารางที่ 4.17 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	10.0	30.0	12.5	42.5	5.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	15.0	25.0	25.0	27.5	7.5
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	0.0	42.5	35.0	20.0	2.5
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	0.0	25.0	37.5	27.5	10.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	0.0	10.0	62.5	12.5	15.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	0.0	27.5	47.5	15.0	10.0
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	0.0	12.5	52.5	27.5	7.5
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	5.0	27.5	42.5	15.0	10.0
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำนแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	0.0	30.0	55.0	10.0	5.0
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0.0	7.5	60.0	25.0	7.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	2.5	12.5	50.0	27.5	7.5

ตารางที่ 4.17 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	0.0	27.5	20.0	35.0	17.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	0.0	25.0	20.0	37.5	17.5
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	2.5	35.0	20.0	27.5	15.0
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	5.0	40.0	37.5	10.0	7.5

จากตารางที่ 4.17 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดสุทัศนารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 42.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) อยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 27.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 42.5
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 37.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 32.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.5
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.5
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.0
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.0
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.0
12. ประชาชนมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 37.5
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.18 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	17.5	22.5	35.0	20.0	5.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	20.0	10.0	37.5	25.0	7.5
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	7.5	27.5	42.5	20.0	2.5
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	2.5	35.0	30.0	30.0	2.5
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	5.0	17.5	37.5	32.5	7.5
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	10.0	17.5	35.0	30.0	7.5
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	5.0	15.0	47.5	20.0	12.5
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	7.5	12.5	42.5	25.0	12.5
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำนแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	15.0	17.5	42.5	20.0	5.0
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	12.5	17.5	27.5	32.5	10.0
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	10.0	22.5	37.5	22.5	7.5

ตารางที่ 4.18 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	12.5	17.5	35.0	22.5	12.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	10.0	12.5	30.0	32.5	15.0
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	10.0	27.5	30.0	25.0	7.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	10.0	22.5	35.0	22.5	10.0

จากตารางที่ 4.18 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดบูรพารามในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.0
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.5
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว igrาระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 32.5
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
12. ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.0
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 32.5
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 30.0
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.0

ตารางที่ 4.19 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	52.5	12.5	22.5	2.5	10.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	45.0	22.5	12.5	10.0	10.0
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	40.0	35.0	10.0	7.5	7.5
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	45.0	15.0	20.0	15.0	5.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	27.5	25.0	27.5	5.0	15.0
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	15.0	40.0	27.5	7.5	10.0
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพและชุมชน	12.5	40.0	25.0	12.5	10.0
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	15.0	40.0	20.0	12.5	12.5
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำนแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	45.0	20.0	20.0	5.0	10.0
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	15.0	37.5	22.5	12.5	12.5
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	15.0	35.0	22.5	10.0	17.5

ตารางที่ 4.19 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	15.0	27.5	32.5	12.5	12.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	15.0	30.0	25.0	10.0	20.0
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	22.5	27.5	22.5	12.5	15.0
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	12.5	42.5	22.5	10.0	12.5

จากตารางที่ 4.19 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดศรีประดิษฐ์ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.0
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.0
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุดและปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.5

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.0
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว igrาระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.0
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
12. ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.5
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.0
14. ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.5

ตารางที่ 4.20 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้
ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด	7.5	35.0	32.5	20.0	5.0
2. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ)	17.5	27.5	30.0	17.5	7.5
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา	15.0	30.0	40.0	10.0	5.0
4. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว	2.5	22.5	37.5	32.5	5.0
5. การมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน	7.5	17.5	40.0	22.5	12.5
6. การมีส่วนร่วมในส่วนของการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	5.0	37.5	32.5	22.5	2.5
7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน	10.0	30.0	40.0	20.0	0.0
8. การมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน	5.0	32.5	37.5	22.5	2.5
9. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด	2.5	30.0	37.5	25.0	5.0
10. การมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	2.5	20.0	37.5	30.0	10.0
11. การมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน	2.5	17.5	32.5	40.0	7.5

ตารางที่ 4.20 (ต่อ) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ร้อยละการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม
12. การมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ	5.0	22.5	32.5	27.5	12.5
13. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	0.0	15.0	45.0	25.0	15.0
14. การมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม	2.5	32.5	30.0	17.5	17.5
15. การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน	7.5	30.0	45.0	5.0	12.5

จากตารางที่ 4.20 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนวัดท่าวังหินในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.0
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือนชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.0
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดนอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษา อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือชุมชนแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0

6. ประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 37.5
7. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพของวัดและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.0
8. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยภายในวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 37.5
9. ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
10. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.5
11. ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชน อยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 40.0
12. ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5
13. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0
14. ประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5
15. ประชาชนได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.0

จากการศึกษาวิจัยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 – 4 พบว่า เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมใจกันจัดทำเทียนขึ้น เพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนใน

คัมภีร์ต่าง ๆ มีกิจกรรมรำฟ้อน และขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัยจนเป็นรูปแบบในยุคปัจจุบัน

และจากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก สามารถ พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และประชาชนในคัมภีร์ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวยุค วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัยข้อที่ 5 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดก ทางการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภทวัด ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

เยาวชนส่วนใหญ่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษาในบางส่วน ซึ่งส่วนใหญ่ ทราบว่าประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำ ทุกปี ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และบางคนทราบประวัติความเป็นมาแต่ไม่ลึกซึ้งเท่าใด โดยทราบ จากผู้ปกครองเล่าให้ฟัง แต่ไม่ละเอียดมากเท่าใดนัก เช่น

นายวงษ์ทอง ต่อมคำ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติญาณวิทยาให้สัมภาษณ์ ว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นการทำมาตั้งแต่สมัยก่อน มีการถวายต้นเทียนไว้ใช้ในการเล่าเรียน ของพระภิกษุสามเณร”

นายประวิทย์ มะโนรัตน์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติญาณวิทยา ให้สัมภาษณ์ว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประเพณีที่ดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล ซึ่งเป็น เรื่องที่ดั้งเดิมมากที่สุดที่สาธุชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีสืบสานและหวงแหนเอาไว้ การแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีบูชาเทพยดาต่างๆ”

นายอนุพงษ์ บุญขาว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติญาณวิทยาให้สัมภาษณ์ว่า “รู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเล็กน้อย เป็นประเพณีที่ชาวอุบลจัดขึ้นทุกปี เป็นประเพณีประจำจังหวัด เป็นการสืบทอดมาแต่โบราณกาล และเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไว้ให้อยู่คู่บ้านคู่เมืองไปตลอดกาล”

นายอุดมศักดิ์ ทรัพย์ศิริ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติญาณวิทยาให้สัมภาษณ์ว่า “พอทราบเรื่องราวบ้างแต่ไม่มากเท่าไร ในเมื่อตอนเป็นเด็ก เคยได้ยินเรื่องเล่ากันมาว่า แต่ก่อนนั้นเมืองอุบลฯ มีแต่ดงผึ้ง น้ำผึ้งเยอะมาก แต่คนในสมัยนั้นไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงคิดทำต้นเทียนแห่ช่วงเข้าพรรษา ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน”

สิ่งที่เยาวชนทราบเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษา เช่น

- ประเภทของต้นเทียน ได้แก่ ประเภทแกะสลัก ประเภทติดพิมพ์ และประเภทเทียนโบราณ
- ความสวยงามของต้นเทียน ต้นเทียนที่ประดิษฐ์ขึ้นมีความสวยงาม ยิ่งใหญ่ เป็นที่แปลกตาแปลกใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาเที่ยวงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
- กิจกรรมในงานประเพณีแห่เทียน คือ การแสดงต้นเทียนบริเวณทุ่งศรีเมือง การแห่ต้นเทียนจากวัดไปทุ่งศรีเมือง
- สถานที่ประดิษฐ์ต้นเทียน คือ ภายในบริเวณวัดต่างๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี
- สถานที่จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา คือ บริเวณทุ่งศรีเมือง เป็นต้น

ซึ่งจะเห็นได้ว่าเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แท้จริง ทราบเพียงบางสิ่งบางอย่างที่เยาวชนเคยพบเห็น ส่วนวิธีการประดิษฐ์ต้นเทียนนั้นนั้น เยาวชนทราบแต่เพียงว่ามี การแกะสลักและติดพิมพ์ แต่ไม่ทราบว่าวิธีการทำนั้นทำอย่างไร และทำแล้วจะได้อะไร จึงถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ควรแก้ไข

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เยาวชนส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา เช่น นายสุรศักดิ์ สิทธิภักดิ์ และนายเกษมสุข นามศิริ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร เด็กหญิงนิชาภา จารุแพทย์ และเด็กหญิงหทัยกาญจน์ สุขศรี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว เป็นต้นโดยส่วน

ใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่า มีส่วนร่วมในส่วนของการเดินชมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา มีบางส่วนที่เข้าร่วมในขบวนแห่เทียนพรรษาและร่วมประดิษฐ์ต้นเทียนพรรษา

เยาวชนส่วนน้อยที่จะมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียน อย่างเช่นนายศรายุทธ นิ่มดี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุบลวิทยากร ให้สัมภาษณ์ว่า “เคยทำเทียนโบราณและเทียนติดพิมพ์ ซึ่งทางโรงเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำต้นเทียน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดมณีวนาราม ซึ่งเข้าร่วมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประจำทุกปี”

เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของงานประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยให้เหตุผลดังต่อไปนี้ นายอภิวัฒน์ ผักแต้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีปฐมพิทยาคาร ให้เหตุผลว่า “เป็นการจัดงานใหญ่ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการอนุรักษ์งานที่ดีอย่างนี้ตลอดไป”

เด็กชายสันติชัย ใจยาว เด็กชายภัทรพงศ์ ฤกษ์กำยี้ เด็กชายอนันต์ นันทวงศ์ เด็กชายเกริกพล ทีคำ เด็กชายกิตติศักดิ์ บุญศรี เด็กชายเอกชัย วงษาหมูนและเด็กชายนันทวัฒน์ แฝงนอก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีปฐมพิทยาคาร ให้เหตุผลว่า “ทำให้คนต่างชาติมาเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี สร้างรายได้ให้จังหวัดและเป็นประเพณีที่สนุกสนาน”

เด็กหญิงผกาภาส ผิวผ่อง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยากร ให้เหตุผลว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นการนำเรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญ ของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอด ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้ามากขึ้น”

เด็กหญิงธาริณี สายอ่อน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอุบลวิทยากร ให้เหตุผลว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นประเพณีที่งดงามของจังหวัดอุบลราชธานี”

นายวีระชัย ว่องไว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติญาณวิทยา ให้เหตุผลว่า “ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นเอกลักษณ์ของเมืองอุบลฯ และอยากให้อนุรักษ์ไว้”

และมีเหตุผลอื่นๆ ที่เยาวชนให้ความสำคัญกับประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เช่น เป็นประเพณีที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความสำคัญทางจิตใจ ทำให้เกิดความสามัคคีแก่สาธุชนชาวอุบลราชธานี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีให้รุ่นหลังได้ดู เป็นต้น

ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นประเพณีที่มีความสำคัญกับจังหวัดเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นประเพณีประจำจังหวัด ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียง เป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้ สร้างรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานี สร้างความสามัคคีในชุมชน ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานีมากขึ้นทุกปี เป็นประเพณีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาและควรค่าแก่การอนุรักษ์

และในฐานะที่เป็นเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี เยาวชนส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์วิธีการแนะนำหรือเผยแพร่ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยการอธิบายรายละเอียดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ดังนี้

“เป็นประเพณีที่ดี มีความสวยงาม ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย”

“เล่าประวัติและความเป็นมาให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ”

“กระจายข่าวตามสื่อต่างๆ ลงอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไปสเตอร์”

“จัดบอร์ดประเพณีแห่เทียนพรรษา”

“จัดทำเป็นหนังสือให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและให้คำปรึกษา”

“จัดกิจกรรมการแกะสลักเทียนพรรษา”

“จัดโปรแกรมทัวร์”

“อธิบายความสำคัญของการแห่เทียนและผู้สนใจในเรื่องนี้”

“บอกบริเวณจัดทำขบวน”

“อธิบายประวัติความเป็นมา การดำเนินงาน และความสำคัญต่อประชาชนของจังหวัดอุบลราชธานี”

“ให้คำแนะนำ ส่งเสริม และอนุรักษ์ประเพณี”

จากการสัมภาษณ์เยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีถึงวิธีการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตนั้น พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจคำว่าอนุรักษ์ คณะผู้วิจัยจึงทำการอธิบายถึงคำว่าอนุรักษ์คือ การดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมมากที่สุด ด้วยวิธีการใดๆ ซึ่งเยาวชนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและสามารถให้คำตอบได้ว่า

“สืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษาต่อกันเรื่อยไป”

“จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม อยากให้มีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ชม”

“ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา”

“มีการจัดการสอนทำต้นเทียน”

“การถ่ายรูปเก็บไว้และเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง”

“จัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา เช่น พวงกุญแจ ของชำร่วย สมุด”

“เรียนรู้วิธีการทำต้นเทียนจากผู้รอบรู้เรื่องการทำต้นเทียน”

“สร้างสถานที่ขนาดใหญ่ที่สามารถเก็บต้นเทียนไว้ได้ เช่น บริเวณที่อยู่ใกล้ๆ กับวัดนักท่องเที่ยวจะได้มาชมได้ง่ายๆ”

“จัดงานแห่เทียนเป็นประจำทุกปี จัดอย่างยิ่งใหญ่อย่าให้น้อยหน้าจังหวัดอื่น เพราะจังหวัดอุบลราชธานีเป็นต้นตำรับการทำต้นเทียนพรรษา”

“จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป”

“สร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีการจัดนิทรรศการเทียนพรรษา”

“จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่และควรมีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา”

“จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ยิ่งใหญ่ ประกาศทางสื่อต่างๆ และจัดหาทุนสนับสนุนให้คุ้มวัดต่างๆ จัดทำให้ยิ่งใหญ่”

“ช่วยกันรักษาประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำชาติ จัดงานให้ยิ่งใหญ่ทุกปี โปรโมทงานบ่อยๆ เพราะจังหวัดอุบลราชธานีคือเจ้าตำรับงานแห่เทียน”

“ทำให้เป็นเหมือนงานศิลปะ และเสนอต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อจะได้รู้จักกันมากขึ้น”

“สร้างสถานที่เกี่ยวกับการจัดงานหรือแหล่งรวบรวมความรู้เกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา”

“หาวิธีที่จะทำให้เทียนไม่ละลายเมื่อโดนแดดร้อนๆ”

“จัดบันทึกลงในสมุด และนำมาแสดงอีก”

“เชิญชวนให้ทุกๆ คน หันมารักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้ให้สืบทอดไปในภายภาคหน้า”

“เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาร่วมชมงานแห่เทียนพรรษา”

“เก็บเข้าไว้ในวัดและรักษาให้อยู่ในสภาพเดิม”

จากผลการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยว พบว่า เยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีทราบเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาไม่ละเอียดมากนัก ทราบแต่เพียงว่าเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เยาวชนให้ความสำคัญกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งเป็นประเพณีที่มีความยิ่งใหญ่ สวยงาม เป็นต้นตำรับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งเป็นเพียงจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับการถวายเทียนเข้าวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และได้จัดกันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ยังคงความสวยงามและยิ่งใหญ่ตระการตาให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ตื่นตาตื่นใจกับความยิ่งใหญ่และสวยงามของต้นเทียนพรรษา ไม่ว่าจะเป็นประเภทแกะสลัก ตัดพิมพ์และเทียนโบราณ ล้วนแสดงถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน และความตั้งใจที่จะประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อที่จะอนุรักษ์ให้เป็นประเพณีที่มีคุณค่ายิ่งของชาวจังหวัดอุบลราชธานีตลอดไป

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้คณะผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า งานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรจะมีการอนุรักษ์ไว้้อย่างยั่งยืนยาวและถาวร โดยการเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ ศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาผู้ที่ซึ่งเป็นคลังสมบัติงานแห่เทียนพรรษาที่สำคัญยิ่งของชาวอุบลราชธานี และเยาวชนผู้ที่จะสืบทอดประเพณีนี้ ควรจะศึกษา เรียนรู้ เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา วิธีการประดิษฐ์ต้นเทียนประเภทต่างๆ การแนะนำ เผยแพร่เรื่องราวให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้รับทราบ ทั้งนี้จะต้องมีสถานที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างละเอียดและน่าสนใจ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกหลานเยาวชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่ควรศึกษางานประเพณีที่สำคัญนี้ไว้ติดตัวตลอดไป

บทที่ 5

บทสรุป

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี และศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละคุ้มวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในการทำเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาและกิจกรรมอื่นๆ ของวัด ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนและของจังหวัดอุบลราชธานี ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการการวิจัยโดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

5.1 บทสรุป

ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาแนวทางให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

และคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตามคำถามการวิจัย ได้แก่ เรื่องราวและประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร และมีความน่าสนใจเพียงใด เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน โดยภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านสามารถนำมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวได้หรือไม่ และควรเป็นอย่างไร แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีได้หรือไม่ อย่างไร ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์

ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีมาน้อยเพียงใด และแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

การศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนคุ้มวัดต่างๆ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่สำคัญของการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี และมีวัฒนธรรมใดบ้างที่สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การใช้วัฒนธรรมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่า ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนต่อไป และศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้ศึกษาหาข้อมูลได้สะดวก และมีความเข้าใจงานประเพณีแห่เทียนพรรษามากยิ่งขึ้น รวมทั้งการอนุรักษ์ต้นเทียนประเภทต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาวิธีการประดิษฐ์ต้นเทียน และเป็นการถ่ายทอดการประดิษฐ์ต้นเทียนให้กับเยาวชนได้ทราบ เพื่อการอนุรักษ์วิธีการประดิษฐ์ต้นเทียนประเภทต่างๆ ไว้เป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีตลอดไป

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ประชาชนและเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหายานาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snow Ball เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และสำนักงานเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหายานาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประจักษ์ และวัดท่าวังหิน จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental

Sampling) และเยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 540 คน

และในการตอบคำถามการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ 3 ชุด สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มเพื่อตอบคำถามการวิจัยทั้ง 5 ข้อ

การศึกษาวิจัยนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักราชบุรี แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า

ประวัติของงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เริ่มตั้งแต่สมัยใด ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน บางทีว่าเริ่มในสมัยก่อนกรมหมื่นกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ในปี พ.ศ. 2448 ผู้ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี บางทีว่าน่าจะเริ่มมีมาได้ไม่เกิน 300 ปี บางทีว่าเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งไม่หลักฐานที่แน่นอนและชัดเจน แต่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา คือ เป็นเครื่องบูชาชาวพุทธใช้เทียนจุดเพื่อบูชา พระธรรม กับ พระวินัย ได้มีการจัดประเพณีนี้มาพร้อมๆ กับชาวพุทธ แต่ได้มีความโดดเด่นกับชาวอุบลราชธานี จากการจัดงานประเพณีแบบเรียบง่าย และได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ จนกระทั่งมาชัดเจนขึ้นในช่วงหลัง พ.ศ. 2487 เริ่มมีขบวนแห่เทียนของเมืองอุบลฯ ไปตามเส้นทางของแต่ละคุ้มวัดกำหนดก่อนนำไปถวายพระสงฆ์ ภายในคุ้มวัดของตนเอง และได้พัฒนารูปแบบและประเภทขึ้นมาตามลำดับ เป็นประเภทติดพิมพ์ โดยคุณตาโพธิ์สงส์ มรรคทายก วัดทุ่งศรีเมืองได้จัดทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ขึ้นเป็นคนแรก ประเพณีแห่เทียนพรรษา จะเริ่มต้นก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน เนื่องจากพระภิกษุ สามเณร จะจำอยู่ในวัดนั้นๆ ตลอดเวลา 3 เดือน โดยไม่ได้พักค้างแรมที่อื่น ในยุคแรกๆ พระภิกษุ สามเณร จะต้องจุดกระบอกหรือใต้ เพื่ออ่านหนังสือในตอนกลางคืน ชาวบ้านเห็นดังนั้น จึงได้จัดต้นเทียนไปถวายให้กับพระภิกษุ เพื่อใช้ในการอ่านหนังสือและโอกาสอื่นๆ

จากคำบอกเล่าตั้งแต่เดิมนั้นอุบลราชธานีเป็นดงคู่มือ คือ มีรวงผึ้งมากมาย หลังเอนาน้ำหวานจากรวงผึ้งแล้ว เอรรวงผึ้งมาต้ม เอมามาเป็นสินสอดทากันผิวแตก ทาริมฝีปากไม่ให้แตก เอมามาต้มทำเป็นเทียนใบเพื่อบูชาพระ จนเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีมีความสำคัญยิ่งกับจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งเพื่อการเชื่อมโยงประเพณีชาวบ้านให้เข้ากับพระพุทธศาสนา ให้พระสงฆ์ได้มีเทียนไว้ใช้ตลอด

พระราชกาล ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนาอย่างมั่นคง จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อความสามัคคี และในอดีตจังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในดงอูผึ้ง ทำให้มีขี้ผึ้งจำนวนมากพอที่จะทำต้นเทียนไปถวายพระภิกษุสงฆ์ได้ใช้ และเพื่อเป็นพุทธบูชา ทำให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นจุดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นการสนับสนุนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นศูนย์รวมพลังในด้านจิตใจในการแสดงออกถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคี ตลอดจนการเสียสละ และเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้มารับชมและนำรายได้สู่จังหวัด

สถานที่จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแห่งแรกนั้นอยู่ในตัวเมืองอุบลราชธานี บริเวณทุ่งศรีเมือง แต่มีบางท่านเล่าว่าอยู่บริเวณศาลากลางจังหวัดหลังเก่า หรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในปัจจุบัน บางท่านให้สัมภาษณ์ว่าอยู่บริเวณวังสัจด์ ซึ่งปัจจุบันอยู่ตรงข้ามโรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี ซึ่งบริเวณเหล่านั้นก็อยู่ในเขตตัวเมืองอุบลราชธานี และอยู่ใกล้เคียงกัน และปัจจุบันก็คือบริเวณทุ่งศรีเมือง ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี

การจัดรูปแบบงานในยุคแรกนั้น เป็นเพียงการนำเทียนเล่มเล็กๆ มามัดรวมกัน ใส่ต้นกล้วยบ้าง ถ้าไม่ไผ่บ้าง ซึ่งยังไม่มีแกะสลักหรือติดพิมพ์ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ การจัดรูปแบบขบวนแห่เป็นแบบพื้นบ้าน เรียบง่าย มีการแสดงการละเล่นตามประเพณีนิยมในเวลากลางวัน เมื่อแห่เสร็จก็นำเทียนไปถวายที่วัด ซึ่งขบวนแห่ในยุคแรกๆ นั้น ใช้เกวียนและวัวลากต้นเทียนไปถวายที่วัดเท่านั้น และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบงานมาเป็นการจัดขบวนแห่ที่สวยงามประดับประดาด้วยดอกไม้ และมีการรำฟ้อนของชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา ประกอบในขบวนแห่ ส่วนต้นเทียนนั้นได้มีการหล่อเทียนเข้าด้วยกันเป็นต้นเทียนขนาดใหญ่ และมีการแกะสลักและติดพิมพ์ ซึ่งลวดลายส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ เป็นการเล่าเรื่องพุทธประวัติในตอนต่างๆ ซึ่งในยุคหลังมีการจัดประกวดความสวยงามของต้นเทียน และขบวนแห่ มีการประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ซึ่งในยุคปัจจุบันมีความทันสมัย และมีนักท่องเที่ยวมาชมเป็นจำนวนมากกว่าในอดีต และกลายเป็นงานประเพณีประจำจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนประเภทของเทียนพรรษานั้น มี 2 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ประเภทแกะสลักและประเภทติดพิมพ์ แต่นักปราชญ์บางท่านได้จัดประเภทเทียนพรรษาตามลักษณะของเทียนโบราณเป็น 4 ประเภทเทียนโบราณ ได้แก่ เทียนมัดรวม เทียนพุ่ม เทียนปราสาทผึ้ง และเทียนมณฑป

กล่าวโดยสรุปแล้วเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมมือกันจัดทำเทียนขึ้นเพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ มีกิจกรรมรำฟ้อน และขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัยจนเป็นรูปแบบในยุคปัจจุบัน

และจากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งศักยภาพในการดึงดูดใจ ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และศักยภาพในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ นักปราชญ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ เช่น ควรถ่ายทอดความรู้โดยการบรรยายในขณะที่ทำต้นเทียนและถ่ายทอดผ่านตำรา ควรให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียน จัดตั้งชมรมในวัดเพื่อให้เด็กท่องเที่ยวได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี ผู้นำชุมชนควรจัดแบ่งหน้าที่ในการทำงานให้กับประชาชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการคุ้มวัด เป็นต้น

และจากการสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับวิธีการในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับทราบนั้น เยาวชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่างเสนอแนะวิธีการต่างๆ ในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีนี้แตกต่างกันไป เช่น การเล่าประวัติและความ เป็นมาให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ การกระจายข่าวตามสื่อต่างๆ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไปสเตอร์ ฯลฯ จัดบอร์ดแสดงนิทรรศการประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดทำหนังสือ เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและให้คำปรึกษากับนักท่องเที่ยวและผู้ ที่สนใจ จัดกิจกรรมการแกะสลักเทียนพรรษาให้เยาวชนและนักท่องเที่ยว จัดโปรแกรมทัวร์แห่เทียนพรรษา อธิบายประวัติความเป็นมา การดำเนินงาน และความสำคัญต่อประชาชนของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ในส่วนของแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เยาวชนได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ไว้ดังนี้

- จัดกิจกรรมสืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษา

- จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม ควรมีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ในสถานที่เดียวกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ชมความงามของต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี
- ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา
- ควรมีการจัดการเรียนการสอนวิธีการทำต้นเทียน
- การถ่ายรูปเก็บไว้และจัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา เช่น พวงกุญแจของชำร่วย สมุดต้นเทียน เป็นต้น
- เยาวชนควรศึกษาเรียนรู้วิธีการทำต้นเทียนจากผู้รอบรู้เรื่องการทำต้นเทียน
- จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประกาศทางสื่อต่างๆ และจัดหาทุนสนับสนุนให้คุ้มวัดต่างๆ จัดทำให้ยิ่งใหญ่
- จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป
- สร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีการจัดนิทรรศการเทียนพรรษา
- จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่และควรมีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา
- สร้างสถานที่เกี่ยวกับการจัดงานหรือแหล่งรวบรวมความรู้เกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

จากแนวคิดในการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีของเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ส่วนใหญ่เสนอความคิดเห็นที่จะรักษาต้นเทียนพรรษาให้คงสภาพเดิมไว้ให้นานที่สุด โดยจะต้องมีการเก็บรักษาต้นเทียนไว้ในสถานที่ที่สามารถเก็บรักษาต้นเทียนไว้ได้ ซึ่งควรจะอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณวัด เพราะวัดเป็นผู้ประดิษฐ์ต้นเทียนจะสามารถดูแลรักษาไว้ได้ และนักท่องเที่ยวสามารถมาเยี่ยมชมต้นเทียนและท่องเที่ยววัดไปพร้อมกันได้

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้คณะผู้วิจัยได้ทราบประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการรวบรวมประวัติจากนักปราชญ์ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการประดิษฐ์เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีมาตั้งแต่ยุคต้นจนถึงยุคปัจจุบัน ทำให้มีข้อมูลที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจและเยาวชนรุ่นหลังซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องอนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญนี้ไว้เป็นมรดกของจังหวัดอุบลราชธานีและประเทศไทยตลอดไป จากผลการศึกษาที่ได้คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาไว้เพื่อเป็นข้อมูล

สำคัญที่จะนำไปใช้ในแหล่งการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะพัฒนาจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่มีอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี และการมีส่วนร่วมของประชาชนคุ้มวัดต่างๆ ที่ช่วยกันพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนอันจะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนต่อไปในอนาคต จากผลการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเสาวภา มีภาวรงค์ ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้รับบริการ และผู้บริหารการตลาดจำเป็นต้องให้ความสนใจเพื่อนำไปใช้ในการวางกลยุทธ์การตลาดและวัฒนธรรมทั้งทางด้านร่างกาย ศาสนา รูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งนำวัฒนธรรมของท้องถิ่นออกมาใช้เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน และประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด เช่น การประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด การจัดขบวนแห่เทียนพรรษา กิจกรรมต่างๆ ของวัด การบริหารจัดการวัด การประชาสัมพันธ์วัด การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์ของวัดและชุมชน การดูแลความปลอดภัยในวัด การให้ความรู้เกี่ยวกับวัด การจัดทำสื่อเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว การส่งเสริมแรงงานภายในชุมชน การสร้างรายได้ให้กับวัด การจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและการได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดและชุมชน และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

โดยพื้นฐานแล้วการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ โดยมีหลักการจากการยอมรับให้ทุกฝ่ายมีส่วนให้แสดงความคิดเห็น มีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคีและมีการสร้างความผูกพัน โดยการกำหนดข้อผูกพันภายใต้ขอบเขตอำนาจและความรับผิดชอบที่ได้รับ และจากการเก็บข้อมูลจากประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงถือได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ

แนวคิดของนำชัย ทนุผล ในส่วนของกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบความรู้สึกเป็นเจ้าของของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชนซึ่งมีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิง และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวไว้ว่า ต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รวมทั้งต้องสร้างความเข้าใจให้แก่นักธุรกิจด้วยว่า สังคมธรรมชาติ วัฒนธรรมเป็นทุนด้วย หากไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเสียหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แล้วจะพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจไม่ยั่งยืน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนและระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน

และแนวคิดของสมชาย สนั่นเมือง ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการท่องเที่ยวในบางส่วน เพื่อให้ชุมชนเข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องเป็นการนำไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว และให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากวัฒนธรรมประเพณีเป็นของชุมชนที่เป็นผู้สร้างขึ้น นำมา ผสมกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและทรัพยากร

การท่องเที่ยวของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

5.3.1.1 ควรศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้รอบรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแห่งเทียนพรรษา

5.3.1.2 ควรมีภาคีในการทำวิจัยมากกว่า 1 ภาคี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยมากยิ่งขึ้น

5.3.1.3 การเก็บข้อมูลในบางหัวข้อควรมีการสัมภาษณ์หรือเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อให้ได้ข้อมูลความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีเวลาค่อนข้างจำกัด หากจะทำการศึกษาต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้

5.3.2.1 ศึกษารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด

5.3.2.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีในการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

5.3.2.3 ศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์หรือโครงการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

5.4 สรุป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี นับเป็นต้นแบบของงานประเพณีที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดอุบลราชธานี และทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียงและ

เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในเรื่องงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่มีความสำคัญยิ่งับพุทธศาสนิกชน ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และเพื่อให้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานียังคงอยู่ตลอดไป ประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาควรมีส่วนร่วมที่จะพัฒนางานประเพณีที่ยิ่งใหญ่นี้ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืนตลอดไป โดยใช้หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5 ประการ สำคัญ ได้แก่

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว
2. ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น
3. อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
5. สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ซึ่งจะเห็นได้ว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นมรดกที่สำคัญของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะมีใจร่วมกันดูแลรักษางานประเพณีแห่เทียนพรรษานี้ไว้ เพื่อให้เป็นมรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์จังหวัดอุบลราชธานีสืบไป

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่งเทียนพรรษา. 2550. **เลิศล้ำเลิศค่าเทียนพรรษาเมืองอุบล.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. **คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพประเภทวัด เล่มที่ 3.**
- บุญยสฤษฏ์ อเนกสุข. 2544. **รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม : ศึกษากรณีงานแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บำเพ็ญ ณ อุบล. 2539. **เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. 2550. **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปวีรวรรต สมนึก. 2548. **การศึกษาความต้องการมัคคุเทศก์นำเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ณ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระมหาศรีพร วรวิญญู. 2543. **หยิบมาแล้ว.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- พลายงาม สิงห์เรือง. 2549. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านหนองขาด ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ยิ่งยศ ปัญญาโน. 2550. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2550. **ทิวมายูโก โทตุ มหาราชา**
เฉลิมพระเกียรติเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา “สูงเฮืองเมืองธรรม เลิศล้ำเทียน
พรรษา ปวงประชาพอเพียง ประติมากรรมแกะสลักเทียนนานาชาติ ครั้งที่ 2
ปี 2550. อุบลราชธานี : บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. บทควมวิจัย

เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดิน ถิ่นนักปราชญ์
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Compiling Candle Festival Story is the Heritage of Man of Learning Source for Cultural Tourism

Learning Center

เกยูร บุตรเสมียน

พิษณุ หวานอารมณ์

ทิพวรรณ พัฒพันธ์

อภิชญา ผลาผล

ชนิษฐา อัมลา

KAYOON BUTSAMIEN

PITSANU WAN A ROM

TIPPAWAN PHUTTAPHAN

APITCHAYA PALAPHON

KANITTA AUMMLLA

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมใจกันจัดทำเทียนขึ้น เพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ

มีกิจกรรมรำฟ้อน และขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัยจนเป็นรูปแบบในยุคปัจจุบัน

และจากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวงเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

และจากการสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับวิธีการในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับทราบนั้น เยาวชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่างเสนอแนะวิธีการต่างๆ ในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีนี้แตกต่างกันไป เช่น การเล่าประวัติและความเป็นมาให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ การกระจายข่าวตามสื่อต่างๆ จัดบอร์ดแสดงนิทรรศการประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดทำหนังสือเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและให้คำปรึกษากับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ จัดกิจกรรมการแกะสลักเทียนพรรษาให้เยาวชนและนักท่องเที่ยว จัดโปรแกรมทัวร์แห่เทียนพรรษา อธิบายประวัติความเป็นมา การดำเนินงาน และความสำคัญต่อประชาชนของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ในส่วนของแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เยาวชนได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ไว้ เช่น การจัดกิจกรรมสืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม ควรมีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ในสถานที่เดียวกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ชมความงามของต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนวิธีการทำต้นเทียน การถ่ายรูปเก็บไว้และจัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป สร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว และมีการจัดนิทรรศการเทียนพรรษา จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่และควรมีการประกวดแข่งขันเกี่ยวกับงานแห่เทียนพรรษา

คำหลัก : ประเพณีแห่เทียนพรรษา, นักปราชญ์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of the research on compiling the stories of the candle tradition, heritage of land, the land of philosophers, and learning center for cultural tourism are to 1) study about the stories of the Ubon Ratchathani candle tradition 2) to compile the stories of the candle tradition 3) to study efficiency of tourism temples located in the areas of Ubon Ratchathani city. The temples include Wat Nong Pla Pak, Wat Phra That Nong Bua, Wat Ma Ha Wa Na Ram, Wat Ma Nee Wa Na Ram, Wat Thung Sri Muan, Wat Chai Monkol, Wat Suthat Sa Na Ram, Wat Bu Ra Pa Ram, Wat Sri Pradu and Wat Tha Wang Hin 4) to study participation of community to develop tourism learning center and 5) to

study the guidelines for the youth conserving the heritage of the land, the land of scholars, learning centers for cultural tourism.

The results are found that the candle tradition has been firstly started in Rama V when the governor Sappasitiprasong was a regiment of soldiers of Ubon Ratchathani. He created the candle tradition by the purpose of giving the candles for the monks' uses because the monks are not allowed to move to other places while keeping the precepts in the monastery during the Buddhist's Lent. Especially, the monks did not have the lights for reading books at a night time. In the past, the activities held in the candle tradition are that people merely participated and danced in the parades. Currently, many activities are more created in the candle tradition.

Finding the study about efficiency of the temples to be as the places of learning center for cultural tourism in Ubon Ratchathani, it is found that many temples have their own efficiency to develop the places to be the learning centers for cultural tourism. People who stay around the temples participate in the temples' activities. They also develop their temples to be as the learning centers of cultural tourism for the youth and tourists in the future.

Finding the interview of the youth in terms of suggestion and publication the information of the candle tradition to the tourists, the answers are that the youth talk about the history to the tourists, having publication in mass communication, making exhibitions, printing information of the Ubon Ratchathani Candle Festival, making activities of the candle carving, making the tour programs, talking about the importance of Ubon Ratchathani candle tradition to the tourists.

Finding the guidelines to conserve the candle tradition, there are many guidelines suggested by youth: making activities about conserving the candle tradition, making the larger and beautiful candle tradition, collecting the candles from several temples in one place, promotion and publication information of the candle tradition to the tourists, participation in the candle tradition's activities, teaching the ways to decorate the candles to children, building corporation among people in the candle tradition, developing Ubon Ratchathani province to be as a Tourism City in Thailand, making the exhibitions involve in Buddhist's Lent and having competition of the Candle Festival in Ubon Ratchathani.

Keywords: Candle Tradition, philosophers, Cultural Tourism

คำนำ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่น่าสนใจ เป็นดินแดนที่รวบรวมความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านหลากหลายศาสตร์ สร้างปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ให้กับประเทศมานับไม่ถ้วน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากจังหวัดอุบลราชธานีมีวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชาวบ้าน ดังนั้นแหล่งผลิตนักปราชญ์ผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่สำคัญให้กับเยาวชนรุ่นลูกหลานได้นั้นก็มีต้นกำเนิดที่จังหวัดอุบลราชธานีแห่งนี้ด้วยเช่นกัน

เทศกาลเข้าพรรษาเป็นเทศกาลสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นช่วงที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องจำพรรษาในวัด เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนได้อย่างเต็มที่ ในอดีตไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านจึงได้นำเทียนไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแสงไฟในยามค่ำคืนในการที่จะอ่านตำราและศึกษาพระธรรม จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนวัดมากถึง 1,191 วัด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, 2550) อีกทั้งยังมีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของพระสงฆ์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งวัดถือได้ว่าเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทั้งของประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ จึงทำให้มีจำนวนปราชญ์ชาวบ้านผู้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี นั่นคือการประดิษฐ์เทียนพรรษาอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี

งานเทศกาลเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นงานเทศกาลที่มีความสำคัญของจังหวัด นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ชาวอุบลราชธานีแต่ละคุ้มวัดจะพร้อมใจกันประดิษฐ์เทียนเพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์เพื่อใช้ในกิจของสงฆ์ และนอกจากนี้แต่ละชุมชนจะมีการจัดขบวนแห่เทียนพรรษาที่ประดิษฐ์ของแต่ละชุมชน ทั้งเยาวชนและประชาชนของชุมชนจะเข้าร่วมในขบวนแห่เทียนเพื่อสร้างความสนุกสนานสมัครสมานสามัคคีกันในชุมชน อันเป็นศิลปวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานี

และด้วยประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งหาชมที่ใดไม่ได้ในโลก อันเป็นสิ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์ และเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญของชาติในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ เพื่อให้ประเพณีแห่เทียนพรรษาคงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีไว้สืบไป ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของประเพณีแห่เทียนพรรษา อันเป็นประเพณีที่ควรแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการ “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ขึ้น เพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้จักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้สมกับคำขวัญของจังหวัดอุบลราชธานีที่ว่า “เมืองแห่งดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์”

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุบลราชธานี เจ้าหน้าที่เทศบาลนครอุบลราชธานี ประชาชนและเยาวชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คือ นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่งเทียนพรรษา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Snow Ball

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 คือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด ได้แก่ วัดหนองปลาปาก วัดพระธาตุหนองบัว วัดมหาวนาราม วัดมณีวนาราม วัดทุ่งศรีเมือง วัดไชยมงคล วัดสุทัศนาราม วัดบูรพาราม วัดศรีประดู่ และวัดท่าวังหิน จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 4 คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling)

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 540 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 เพื่อใช้สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีแห่งเทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ 2)
2. แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด จำนวน 10 วัด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และ 4)
3. แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 3 เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านผู้สร้างมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี (ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ 2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 (แบบไม่มีโครงสร้าง) เพื่อให้ได้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 20 ชุด

ในส่วนของคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และ 4 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 (แบบมีโครงสร้าง) จำนวน 420 ชุด โดยแบ่งเป็นสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 ชุด เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดที่อยู่ในชุมชนและการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี

และการตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 5 ในการศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน โดยการระดมกลุ่มเยาวชนเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผืนแผ่นดินไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยโครงการนี้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษามรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักราชัญ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 – 4 พบว่า เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มมีมาตั้งแต่ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้ปกครองเมืองในสมัยนั้น ได้มีการจัดงานแห่เทียนพรรษาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเทียนแด่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในกิจของสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถออกนอกวัดได้ ประชาชนจึงร่วมใจกันจัดทำเทียนขึ้นเพื่อนำไปใช้ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะการอ่านตำราในเวลากลางคืน แทนแสงไฟที่ใช้น้ำมันในปัจจุบัน และมีการจัดขบวนแห่เทียน มีประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ มีกิจกรรมรำฟ้อน และขบวนแห่ที่สวยงาม และมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เข้ากับยุคสมัยจนเป็นรูปแบบในปัจจุบัน

ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก สามารถพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ และประชาชนในคุ้มวัดต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัดและการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเยาวชนได้ต่อไปในอนาคต

และจากการสัมภาษณ์เยาวชนเกี่ยวกับวิธีการในการแนะนำและเผยแพร่ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับทราบนั้น เยาวชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีต่างเสนอแนะวิธีการต่างๆ ในการแนะนำ

และเผยแพร่ประเพณีนี้แตกต่างกันไป เช่น การเล่าประวัติและความเป็นมาให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ การกระจายข่าวตามสื่อต่างๆ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ไปสเตอร์ ฯลฯ จัดบอร์ดแสดง นิทรรศการประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดทำหนังสือเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาให้นักท่องเที่ยวได้อ่านและให้ คำปรึกษากับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ จัดกิจกรรมการแกะสลักเทียนพรรษาให้เยาวชนและนักท่องเที่ยว จัดโปรแกรมทัวร์แห่เทียนพรรษา อธิบายประวัติความเป็นมา การดำเนินงาน และความสำคัญต่อประชาชนของ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ในส่วนของแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับงานประเพณีแห่เทียนพรรษานั้น เยาวชนได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ไว้ เช่น จัดกิจกรรมสืบสานและสืบทอดประเพณีแห่เทียนพรรษา จัดงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้สวยงาม ควรมีการนำเทียนแต่ละวัดมารวมกันไว้ในสถานที่เดียวกันเพื่อให้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ชมความงามของต้นเทียนได้ตลอดทั้งปี ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมใน กิจกรรมงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนวิธีการทำต้นเทียน การถ่ายรูปเก็บไว้และ จัดทำเป็นของที่ระลึกรูปต้นเทียนพรรษา เยาวชนควรศึกษาเรียนรู้วิธีการทำต้นเทียนจากผู้รอบรู้เรื่องการ ทำต้นเทียน จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาให้ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประกาศทางสื่อต่างๆ และจัดหาทุน สนับสนุนให้คุ้มวัดต่างๆ จัดทำให้ยิ่งใหญ่ จัดตั้งชมรมการทำต้นเทียนและสอนให้คนรุ่นหลังได้ทำเทียนต่อไป สร้างความสามัคคีในชุมชน สรรค์สร้างให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยว ควรมีการจัดนิทรรศการเทียน พรรษา จัดตั้งค่ายฝึกสอนให้กับเยาวชนในพื้นที่ เป็นต้น

จากแนวคิดในการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีของเยาวชนจังหวัด อุบลราชธานีนั้น ส่วนใหญ่เสนอความคิดเห็นที่จะรักษาต้นเทียนพรรษาให้คงสภาพเดิมไว้ให้นานที่สุด โดยจะต้อง มีการเก็บรักษาต้นเทียนไว้ในสถานที่ที่สามารถเก็บรักษาต้นเทียนไว้ได้ ซึ่งควรจะอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณวัด เพราะวัด เป็นผู้ประดิษฐ์ต้นเทียนจะสามารถดูแลรักษาไว้ได้ และนักท่องเที่ยวสามารถมาเยี่ยมชมต้นเทียนและท่องเที่ยววัด ไปพร้อมกันได้

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่า งานประเพณีแห่เทียนพรรษาควรมีการอนุรักษ์ ไว้อย่างยั่งยืนและถาวร โดยการเก็บรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ ศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาผู้ซึ่งเป็นคลังสมบัติงานแห่เทียนพรรษา ที่สำคัญยิ่งของชาวอุบลราชธานี และเยาวชนผู้ที่จะสืบทอดประเพณีนี้ ควรจะศึกษา เรียนรู้ เรื่องราวประเพณี แห่เทียนพรรษา วิธีการประดิษฐ์ต้นเทียนประเภทต่างๆ การแนะนำ เผยแพร่เรื่องราวให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ได้รับทราบ ทั้งนี้จะต้องมีสถานที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างละเอียดและน่าสนใจ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัดในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีศักยภาพในด้านการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการรองรับด้านการท่องเที่ยว ซึ่งวัดในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความ สัมผัสความสามัคคีของประชาชนในชุมชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่ง

เรียนรู้งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี พร้อมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องของการท่องเที่ยว ร่วมกันพัฒนาวัดในจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีและอนุรักษ์วัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นมรดกที่มีคุณค่ากับลูกหลานชาวอุบลราชธานีสืบไป

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี นับเป็นต้นแบบของงานประเพณีที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดอุบลราชธานี และทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ในเรื่องงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่มีความสำคัญยิ่งยวดกับพุทธศาสนิกชน ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และเพื่อให้งานประเพณี แห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานียังคงอยู่ตลอดไป ประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ควรมีส่วนร่วมที่จะพัฒนางานประเพณีที่ยิ่งใหญ่นี้ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืนตลอดไป โดยใช้หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5 ประการ สำคัญ ได้แก่

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว
2. ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น
3. อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
5. สร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ซึ่งจะเห็นได้ว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นมรดกที่สำคัญของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะมีมือร่วมใจกันดูแลรักษางานประเพณีแห่เทียนพรรษานี้ไว้ เพื่อให้เป็นมรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์สืบไป

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

1. ควรศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษา
2. ควรมีภาคีในการทำวิจัยมากกว่า 1 ภาคี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยมากยิ่งขึ้น
3. การเก็บข้อมูลในบางหัวข้อควรมีการสัมภาษณ์หรือเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อให้ได้ข้อมูลความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีเวลาค่อนข้างจำกัด หากจะทำการศึกษาต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้

1. ศึกษารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีในการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
3. ศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์หรือโครงการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

บรรณานุกรม

คณะกรรมการจัดทำหนังสือวิวัฒนาการประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา. 2550. **เลิศล้ำเลิศค่า เทียนพรรษา**

เมืองอุบล. (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. **คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ**

ประเภทวัด เล่มที่ 3.

บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. 2544. **รัฐกับการลงทุนทางวัฒนธรรม : ศึกษากรณีงานแห่เทียนพรรษา**

จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

บำเพ็ญ ฌ อุบล. 2539. **เล่าเรื่องเมืองอุบลราชธานี.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ. 2550. **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำ**

ชุมชนริมคลองเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปวีรพรต สมนึก. 2548. **การศึกษาความต้องการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องของนักท่องเที่ยวชาวไทย ณ**

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พระมหาศรীর วรรณบุญ. 2543. **หยิบมาเล่า.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

พลายงาม สิงห์เรือง. 2549. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยว**

เชิงอนุรักษ์บ้านหนองซาด ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ยิ่งยศ บัญญาโน. 2550. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2550. **ทิฆมายุโก โหตุ มหาราชา**
เฉลิมพระเกียรติเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา “สูงเฮืองเมืองธรรม เลิศล้ำเทียนพรรษา
ปวงประชาพอเพียง ประติมากรรมแกะสลักเทียนนานาชาติ ครั้งที่ 2 ปี 2550. อุบลราชธานี :
บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด.

ภาคผนวก ข. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

1. ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี
2. ร่วมมือกับชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาในทุกๆ ปี
3. จัดโครงการอบรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนและยุวมัคคุเทศก์ชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี
4. ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีตลอดทั้งปี
5. ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกห้องเรียนให้กับเยาวชนที่อยู่ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาประวัติ เรื่องราวความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์เทียนพรรษา
6. การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการถ่ายทอดเรื่องราวที่ศูนย์การเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวัด
7. การผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษาให้แก่นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจได้
8. การแนะนำเยาวชนให้รู้จักการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษา เพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีและของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ภาคผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางกิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ ข้อที่	ร้อยละ ความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้	ผลที่ได้จริง		
1. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 (นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา)	เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	ทราบเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	ข้อที่ 1	100%
2. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 (นักปราชญ์ผู้รอบรู้เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา)	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ข้อที่ 2	100%
3. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 และ 3 (เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและประชาชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด)	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	ทราบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	ข้อที่ 3	100%

ตารางกิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal (ต่อ)

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ ข้อที่	ร้อยละ ความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้	ผลที่ได้จริง		
4. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 และ 3 (เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด)	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	ทราบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี	ข้อที่ 4	100%
5. ประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นของเยาวชนในการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยว	เยาวชนทราบแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษา การประดิษฐ์เทียนพรรษาและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแห่งแผ่นดินไทย	ข้อที่ 5	100%

ตารางเปรียบเทียบ Output ของโครงการวิจัย

Output		สาเหตุ และการแก้ไขที่ ดำเนินการในกรณีล่าช้า (ผลสำเร็จไม่ถึง 100%)
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/ หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	
ทราบบรรยากาศประเพณีแห่เทียน พรรษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	100%	-
ทราบบทความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	100%	-
ทราบบัณฑิตภาพของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานีในการพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	100%	-
ทราบบทการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาปราชญ์ชาวบ้านทางการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดอุบลราชธานี	100%	-
เยาวชนทราบแนวทางในการ อนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษา การประดิษฐ์เทียนพรรษาและการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งมรดก วัฒนธรรมแห่งแผ่นดินไทย	100%	-

ภาคผนวก ง. ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1
โครงการวิจัย “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา
มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นประกอบกรวิจัยชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคี ประเด็นการท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี” ชื่อโครงการ “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยได้รับทุนอุดหนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณี แห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และเพื่อศึกษาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด อุบลราชธานี

คณะผู้วิจัยจึงใคร่ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษาของ จังหวัดอุบลราชธานี และศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

คณะผู้วิจัย

นักศึกษาด้านวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล

.....

2. เพศ

.....

3. อายุ

.....

4. อาชีพ

.....

5. ระดับการศึกษา

.....

6. ที่อยู่

.....

7. รายได้ต่อเดือน

.....

8. อาศัยอยู่ในชุมชน/

.....

คุ้มวัด

ตอนที่ 2 ประวัติงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

1. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ประเพณีแห่เทียนพรรษามีความสำคัญอย่างไรกับจังหวัดอุบลราชธานี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. เพราะเหตุใดจึงจัดให้มีประเพณีแห่เทียนพรรษา

4. ใครเป็นผู้ริเริ่มงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

5. สถานที่จัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาแห่งแรกคือสถานที่ใด

6. รูปแบบหรือลักษณะการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในยุคแรกเป็นแบบใด

7. การจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในอดีตกับปัจจุบันมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

8. “เทียนพรรษา” มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

9. การเรียกชื่องานที่ถูกต้อง ต้องเรียกว่า “งานประเพณีแห่เทียนพรรษา หรือ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา” เพราะเหตุใด

10. ช่วงเวลาจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาอยู่ในช่วงเวลาใด

11. ขบวนแห่ของคุ้มวัดต่างๆ มีความสำคัญหรือสัมพันธ์กับประเพณีแห่เทียนพรรษา หรือไม่
อย่างไร

12. ท่านคิดว่าการจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในปัจจุบันที่มีการประกวดแข่งขันการประดิษฐ์
ต้นเทียนนั้น จำเป็นหรือไม่ อย่างไร

13. เพราะเหตุใดจังหวัดอุบลราชธานีจึงได้ชื่อว่าเป็น “ถิ่นไทยนักปราชญ์”

14. ลักษณะหรือเรื่องราวในการสร้างสรรค์ต้นเทียนพรรษา โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร
และคิดว่าในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องราว เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยบ้างหรือไม่

15. ท่านคิดว่าควรมีการอนุรักษ์และพัฒนางานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี
อย่างไร เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีเพียงแห่งเดียวในโลก

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

1. ท่านเริ่มทำเทียนพรรษาครั้งแรกเมื่อใด รวมแล้วเป็นระยะเวลากี่ปี

2. ท่านเข้าร่วมงานแห่เทียนพรรษาทุกปี หรือไม่ เพราะเหตุใด

3. ท่านมีส่วนร่วม/สนับสนุนในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในส่วนใดบ้าง

4. ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาในแต่ละปี ชาวบ้านในคุ้มวัดหรือชุมชนใกล้เคียงได้มีส่วนร่วม
ในการทำต้นเทียนบ้างหรือไม่ อย่างไร

5. ท่านมีส่วนร่วมในการทำต้นเทียนกับชุมชนคุ้มวัดแห่งนี้มากี่ปี

6. ในการทำเทียนท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำเทียนบ้างหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

ตอนที่ 4 ศักยภาพชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า มากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้มากน้อยเพียงใด					
6. ท่านคิดว่า วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
7. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงมากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
10. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่า ในชุมชนของท่านหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า ในชุมชนของท่านหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยว และเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชนมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นมากน้อยเพียงใด					
6. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
7. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอกับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้มากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้มากน้อยเพียงใด					
10. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ศักยภาพในการบริหารจัดการ					
1. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
6. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
7. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปีมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบันมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด					

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2
โครงการวิจัย “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา
มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นประกอบการวิจัยชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคี ประเด็น การท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี” ชื่อโครงการ “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยได้รับทุนอุดหนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณี แห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และเพื่อศึกษาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด อุบลราชธานี

คณะผู้วิจัยจึงใคร่ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็น แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

คณะผู้วิจัย

นักศึกษาสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล _____
2. อายุ _____
3. อาชีพ _____
4. สถานที่ทำงาน _____
5. ตำแหน่ง _____
6. ระดับการศึกษา _____
7. รายได้ต่อเดือน _____
8. ที่อยู่ _____
9. อาศัยอยู่ในชุมชน/
คุ้มวัด _____

ตอนที่ 2 ศักยภาพชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียบนพรรษา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถให้บริการ ดูแลเอาใจใส่ และสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายประเภท และมีความดึงดูดใจ ได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัดและชุมชนมีคุณค่า มากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า วัดสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้มากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ท่านคิดว่า วัดสามารถประดิษฐ์ต้นเทียนเพื่อถ่ายทอดเป็นความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยว ได้มากน้อยเพียงใด					
7. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนสามารถสร้างสรรค์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงมากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านป้ายบอกทางเข้าวัด/ชุมชนชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
10. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด					
ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว					
1. ท่านคิดว่า ในชุมชนของท่านหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านค้าที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า ในชุมชนของท่านหรือบริเวณใกล้เคียงมีร้านอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและสะอาดถูกสุขอนามัยมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดสถานที่หรือบริเวณเพื่อการนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านมีระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์) เพียงพอต่อการให้บริการของนักท่องเที่ยว และเพื่อการใช้ประโยชน์ในวัด/ชุมชนมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านมีพื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับรองรับจำนวนรถที่เข้ามาในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นมากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ท่านคิดว่า ในวัด/ชุมชนของท่านติดตั้งป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ ได้ชัดเจนมากน้อยเพียงใด					
7. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนสามารถให้บริการห้องสุขาที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้พิการได้มากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถสื่อความหมายหรือเรื่องราวของการทำต้นเทียนได้มากน้อยเพียงใด					
10. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถอำนวยความสะดวกด้านที่พักให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
ศักยภาพในการบริหารจัดการ					
1. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลได้มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดระบบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถควบคุมการประหยัดทรัพยากรน้ำและไฟฟ้า และทรัพยากรอื่นๆ ในวัด/ชุมชนได้อย่างเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
6. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเกี่ยวกับวัดและชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					

ประเด็นศักยภาพ	ระดับศักยภาพ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและบรรยายความรู้เกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้ตลอดทั้งปีมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถจัดเอกสารเพื่อเผยแพร่หรือแนะนำข้อมูลของวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาได้เพียงพอกับนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
9. ท่านคิดว่า วัด/ชุมชนของท่านสามารถรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัดและงานประเพณีแก่เทียนพรรษาที่น่าสนใจและเป็นปัจจุบันมากน้อยเพียงใด					
10. ท่านคิดว่า วัดและชุมชนของท่านสามารถบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวทั่วไปได้มากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (76-100%)	มาก (51-75%)	ปานกลาง (26-50%)	น้อย (1-25%)	ไม่มี ส่วนร่วม (0%)
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประดิษฐ์ต้นเทียนของวัด มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ในงาน ประเพณีแห่เทียนพรรษา (เช่น ขบวนแห่ เยือน ชุมชนเทียนฯ ฯลฯ) มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของวัด นอกเหนือจากงานประเพณีแห่เทียนพรรษามาก น้อยเพียงใด					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์วัดหรือ ชุมชนแก่นักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านมีส่วนร่วมในส่วนของการบริหารจัดการวัด หรือชุมชนมากน้อยเพียงใด					
6. ท่านมีส่วนร่วมในส่วนของกรให้บริการและ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มากน้อย เพียงใด					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนา/ปรับปรุงทัศนียภาพ วัดและชุมชนมากน้อยเพียงใด					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัย ภายในวัดหรือชุมชน มากน้อยเพียงใด					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ วัด คำแนะนำในการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่างๆ ของวัด มากน้อยเพียงใด					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด (76-100%)	มาก (51-75%)	ปานกลาง (26-50%)	น้อย (1-25%)	ไม่มี ส่วนร่วม (0%)
10. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มากน้อยเพียงใด					
11. ท่านมีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการใช้แรงงานภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
12. ท่านมีส่วนสร้างโอกาสให้วัดและชุมชนในการหารายได้จากกิจกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด					
13. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด					
14. ท่านมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมมากน้อยเพียงใด					
15. ท่านได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวัดหรือชุมชนมากน้อยเพียงใด					

16. ในอนาคตหากวัดหรือชุมชนของท่านได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี ท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับและรู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ อย่างไร

17. ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาและอุปสรรคในการที่จะพัฒนาวัดและชุมชนของท่านให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะเหตุใด

18. ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

*** ขอขอบพระคุณในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ***

หมายเลขแบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3
โครงการวิจัย “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา
มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์
แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นประกอบการวิจัยชุดโครงการ “เชื่อมโยงเครือข่ายภาคี ประเด็น การท่องเที่ยว ระดับปริญญาตรี” ชื่อโครงการ “เรียงร้อยเรื่องราวประเพณีแห่เทียนพรรษา มรดกแห่งแผ่นดินถิ่นนักปราชญ์ แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยได้รับทุนอุดหนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องราว ประวัติ ความเป็นมาของประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเรียงร้อยเรื่องราวประเพณี แห่เทียนพรรษาและการประดิษฐ์ต้นเทียนภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และเพื่อศึกษาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด อุบลราชธานี

คณะผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นมรดกทางการท่องเที่ยวในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

คณะผู้วิจัย

นักศึกษาศาखाวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อ – สกุล _____
2. อายุ _____
3. สถานศึกษา _____
4. ระดับการศึกษา _____
5. ที่อยู่ _____
6. อาศัยอยู่ในชุมชน/
คุ้มวัด _____

ตอนที่ 2 แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี

แนวคำถามการประชุมกลุ่มย่อย

1. ท่านทราบเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแห่เทียนพรรษาหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านมีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านคิดว่างานประเพณีแห่เทียนพรรษาคำคัญมากน้อยเพียงใด
4. ในฐานะที่ท่านเป็นเยาวชนของจังหวัดอุบลราชธานี ท่านมีวิธีการที่จะแนะนำ/เผยแพร่หรือให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจงานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้อย่างไร
5. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งแผ่นดินไทยในอนาคต

*** ขอขอบพระคุณในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ***

ภาคผนวก จ. รูปภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์เยาวชนคุ้มวัดท่าวังหิน

ภาพที่ 2 เยาวชนคุ้มวัดท่าวังหินที่ร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์
งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์เยาวชนชนคุ่มวัดมณีวนารามเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์
งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 4 เยาวชนคุ่มมณีวนารามร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์
งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 5 เยาวชนคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 6 เยาวชนคุ้มวัดทุ่งศรีเมืองร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 7 เยาวชนคุ้มวัดมณีวนารามร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 8 เยาวชนคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 9 เยาวชนคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 10 เยาวชนคุ้มวัดพระธาตุหนองบัวร่วมแสดงความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์งานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ภาคผนวก ฉ. ประวัติจังหวัดอุบลราชธานี และงานประเพณีแห่เทียนพรรษา

ประวัติจังหวัดอุบลราชธานี

อุบลราชธานีเป็นจังหวัดด้านตะวันออกสุดของภาคอีสานครอบคลุมด้วยที่ราบและแม่น้ำสำคัญสายหลักของอีสานถึง 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำชี แม่น้ำมูล แม่น้ำโขง และยังมีลำน้ำสายใหญ่ที่กำเนิดจากที่ราบสูงและเทือกเขาในพื้นที่ เช่น ลำเซบก ลำเซบาย ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย ไหลผ่านที่ราบทางด้านเหนือและใต้ไปลงแม่น้ำมูล ซึ่งทอดเป็นแนวยาวกกลางพื้นที่ ไปบรรจบกับแม่น้ำโขงบริเวณปากมูลทางตะวันออกของจังหวัด ลำน้ำน้อยใหญ่เหล่านี้ได้ยังความอุดมสมบูรณ์และชุ่มชื้นแก่พื้นดิน ทำให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืช และสัตว์มาแต่ครั้งบรรพกาล

นอกจากความสำคัญทางภูมิศาสตร์แล้ว อุบลราชธานียังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมนับย้อนไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ อุบลราชธานี จึงเป็นที่รู้จักในนามจิตกรรมบนภูผาที่เรียกขานกันปัจจุบันในนาม “ผาแต้ม” อันเป็นภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ มีการคาดคะเนอายุของภาพว่าเก่าแก่ถึง 3000 – 4000 ปี ตลอดจนภาพเขียนสีอื่นๆที่พบตามผิงผา แผ่นหินเป็นจำนวน 30 กว่าแห่งในบริเวณจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากความยิ่งใหญ่ ความเก่าแก่ของอารยธรรมที่ผาแต้มแล้ว ภาพเขียนสีที่ผาแต้มยังเป็นปริศนาถึกลับที่นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี และผู้สนใจใฝ่รู้ทั้งหลายจะต้องสืบค้นให้เห็นสภาพสังคม ความเป็นอยู่ และจุดมุ่งหมายเบื้องหลังการวาดภาพของจิตรกรนิรนามเหล่านั้น

แหล่งอารยธรรมทวารวดีที่บ้านเปือยหัวดง กิ่งอำเภอสิรินธร อำนาจ เรือมาตลอดลุ่มแม่น้ำชี ยังคงความลึกลับที่ชวนแก่การค้นหา เสมอมาที่บ้านเปือยหัวดง กิ่งอำเภอสิรินธร อำนาจ นับเป็นเสมาหินสมัยทวารวดีรุ่นแรก คือ ประมาณศตวรรษที่ 12 การค้นพบของพระเจ้าจิตรเสนหลายหลักตลอดจนค้นพบวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างเจนละและทวารวดีในหลายๆ แห่งบริเวณลุ่มแม่น้ำชี เกิดเป็นข้อสมมุติฐานที่ควรแก่การเชื่อถืออีกประการหนึ่ง คือ อาณาจักรเจนละในยุคแรก มีกำเนิด ณ อุบลราชธานีนี้เอง หาใช่ที่วัดภูจำปาศักดิ์หรือเศรษฐปุระนครไม่

การค้นพบที่ยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานีเมื่อไม่นานมานี้ก็คือ การค้นพบภาพแกะสลักหินดำเป็นภาพพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ เหนือบริเวณลุ่มแม่น้ำลำโดมใหญ่ อำเภอน้ำยืน อันเป็นเขตแดนเทือกเขาพนมดงรัก ชายแดนไทย – เขมร นอกจากนี้ยังปรากฏภาพสลักเป็นรูปสัญลักษณ์เพศสตรีที่รู้จักในนามของ “ถ้าโยนี” ภาพแกะสลักเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมตั้งแต่เดิมของชาวเอเชียอาคเนย์ที่ยกย่องสตรีเพศเท่าเทียมบุรุษก่อนหน้าการรับอารยธรรมฮินดูและกฎหมายมณูธรรมศาสตร์ให้ชายเป็นผู้นำครอบครัว

การค้นพบภาชนะเครื่องปั้นดินเผา และโลหะสำริด อาวุธโบราณ บริเวณดงเมืองบ้าน
ก้านเหลือง ตำบลขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัจจุบันหน่วยศิลปากรที่ 6 พินาย กำลังขุดแต่ง
เพื่อจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานเปิดเช่นพิพิธภัณฑสถานวัดโพธิ์ศรีใน บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
เชื่อว่าการขุดค้นครั้งนี้ จะช่วยคลี่คลายความลึกดับของดินแดนแถบนี้ได้อีกหลายประการ

ในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อุบลราชธานีมีความยิ่งใหญ่ในฐานะเมืองลูกพี่ใน
แถบอีสาน เป็นศูนย์กลางการศึกษา จิตกรรม สถาปัตยกรรม ศาสนาและการเมืองในภูมิภาคนี้
นับเป็นแดนแห่งภูมิปัญญาอีสานเป็นแหล่งการศึกษา ภาษาไทย แม้ในด้านวิปัสสนาธุระ
อุบลราชธานีก็เป็นต้นกำเนิดของพระป่า วัดป่า เริ่มตั้งแต่พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สืบมาจนถึงพระ
อาจารย์ชา สุภทฺโท

ธรรมเนียมเดิมของคนอีสานไม่นิยมเขียนประวัติศาสตร์ จารึกของการเขียนประวัติศาสตร์
จึงฟังปรากฏไม่นานนัก คาดว่าจะเริ่มเมื่อสมเด็จพระเจ้าวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
มีบัญชาให้แต่ละเมืองเขียนประวัติบ้านประวัติเมืองส่งไปยังกรุงเทพฯ การที่ไม่จดบันทึกไว้เป็น
หลักฐานแน่นอนทำให้ประวัติศาสตร์ของเมืองอุบลค่อนข้างสับสน โดยเฉพาะเรื่องราวของ
พระเจ้าวอ เจ้าพระตา ผู้เป็นบรรพบุรุษปีที่ขึ้นครองเมืองของพระปฐมวราชสุริยวงศ์ (คำผง)
ปีที่ก่อตั้งอุบลราชธานีเอกสารแต่ละเล่มให้การต่างกัน ซึ่งยากแก่การชำระประวัติศาสตร์เมืองอุบล
เป็นอย่างยิ่ง

ตำนานเมืองอุบลราชธานี

ตำนานเมืองอุบลเกือบทุกเล่มกล่าวเป็นความเดียวกันถึงการสืบเชื้อสายจากเจ้านครเชียง
รุ่ง แสนหัวฟ้า ของเจ้าปางคำ พระบิดาของพระเจ้าพระตา เจ้าพระวอ โดยกล่าวถึงปี พ.ศ. 2228
เกิดวิกฤตทางการเมืองในนครเชียงรุ่ง เนื่องจากจีนฮ่อหัวขาว หรือฮ่อธงขาว ยกกำลังเข้าปล้นเมือง
เชียงรุ่ง ได้แก่ เจ้าอินทกุมาร เจ้านางจันทกุมารี เจ้าปางคำ อพยพไพร่พลจากเมืองเชียงรุ่งมาขอพึ่ง
เจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชแห่งเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นพระประยูรญาติทางฝ่ายมารดา พระเจ้าสุริยวงศา
ธรรมิกราชให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โปรดให้ไพร่พลไปตั้งที่เมืองหนองบัวลำภู เมืองหนองบัวลุ่มภู จึง
อยู่ในฐานะพิเศษ คือ ไม่ต้องส่งส่วยบรรณาการ มีสิทธิสะสมไพร่พลอย่างเสรี เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับ
เวียงจันทน์ มีชื่อว่า "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" สันนิษฐานว่าน่าจะมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง

ต่อมาพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราชให้เจ้าอินทกุมารเสกสมรสกับพระราชธิดาพระองค์หนึ่ง
ได้โอรส คือเจ้าคำหรือเจ้าองค์นก ให้เจ้านางจันทกุมารีเสกสมรสกับพระอุปยุวราช ได้พระโอรส
คือ เจ้ากิงก็ศราชล้าเจ้าอินทโสเมซึ่งต่อมา คือ บรรพบุรุษของเจ้านายหลวงพระบาง ส่วนเจ้าปางคำ
ให้เสกสมรสกับพระราชนัดดา ได้โอรส คือ เจ้าพระตา เจ้าพระวอ สันนิษฐานว่าทั้งสองท่านเป็น

เสนาบดีกรุงศรีสัตนาคนหุตตั้งแต่สมัยพระไชยเชษฐาธิราชที่ 2 (ชัยองค์เว้) พระอัยกาของพระเจ้าสิริบุญสาร

การดำรงฐานะเป็นเจ้านายเชื้อสายพระวงศ์ของพระเจ้าวอ เจ้าพระตา เห็นจากหลักฐานหลายประการ อาทิการที่หนองบัวลุ่มภูเป็นเมืองใหญ่ มีไพร่พลมาก ดังปรากฏเมืองหน้าด่านทั้ง 4 คือ เมืองภูเขียว ภูเวียง เมืองผ้าขาว เมืองพันนา และการที่เมืองอุบลดำรงฐานะเป็นเจ้าประเทศราชเมื่อเข้ามาพึ่งโพธิามหาราชของพระมหากษัตริย์ไทย ต่างจากเมืองเขมรป่าดงอื่นๆ และเมื่อกำเนิด พ.ร.บ.นามสกุล โปรดพระราชทาน นามสกุล “ณ อุบล” อันหมายถึงเชื้อสายเจ้านายเมืองอุบลราชธานีแต่โบราณ เมื่อเจ้านายอุบลถึงแก่สัจกรรมก็มีประเพณีการทำศพแบบนกหัสดีลิงค์อันสืบมาจากนครเข็ญรัฐ ในเชียงใหม่ก็ปรากฏการทำศพแบบนกหัสดีลิงค์เช่นเดียวกัน

ความขัดแย้งหนองบัวลุ่มภูกับเวียงจันทน์

เรื่องราวในประวัติศาสตร์กล่าวถึงความวุ่นวายในบ้านเมืองอันเกิดจากปัญหาการสืบสันตติวงศ์เนื่องๆ เช่น เมืองเจ้าสุริยวงศาสิ้นพระชนม์ ไม่มีพระราชโอรสสืบราชสมบัติ พญาเมืองจันทน์ก่อกบฏ เจ้ากิงก็ศราช เจ้าอินทโสม เจ้าองค์นก หลบหนีราชภัยไปอยู่ที่เมืองน่าน ภายหลังนำไพร่พลไปตีหลวงพระบางและปกครองหลวงพระบางต่อมา

พ.ศ. 2310 ภายหลังการสิ้นพระชนม์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างเวียงจันทน์ ไม่มีโอรสและนัดดาที่จะครองราชย์สืบต่อมา พญาเมืองแสนเชื้อพระวงศ์ผู้ใหญ่ก่อการกบฏขึ้นปกครองแผ่นดิน เจ้านางสุ่มังคละและเจ้าหน่อกษัตริย์หลบหนีไปพึ่งเจ้ามหาราชโพธิสะเม็ก และไปก่อตั้งราชธานีใหม่ คือ จำปาศักดิ์ หรือ นครกาลจำบากนาคนบุรีศรี เถลิงพระนามว่า เจ้าสร้อยสินสมุทรพุทธางกูร

ตำนานท้องถิ่นกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระวอกับพระเจ้าสิริบุญสารเมื่อครั้งเป็นเจ้าองค์บุญหลบหนีพญาเมืองแสนเข้ามาอาศัยเจ้าปางคำ เจ้าพระวอ เจ้าพระตา และเสนาอำมาตย์ช่วยเหลือปราบปรามพญาเมืองแสนได้สำเร็จ ปราบดาภิเษกเจ้าองค์บุญเป็นพระมหากษัตริย์ครองเวียงจันทน์ ทรงพระนามว่า สิริบุญสาร ภายหลังพระเจ้าสิริบุญสารเกิดหวาดระแวง เจ้าพระวอ เจ้าพระตา ว่ามีไพร่พลมาก เกรงจะก่อการกบฏจึงอุบายให้มารักษาด้านหินงม ขอบุตรธิดาเป็นมหาดเล็ก และสนมเพื่อไว้เป็นตัวประกัน เจ้าพระวอ เจ้าพระตา น้อยพระทัย อพยพกลับเมืองหนองบัวลุ่มภู พระเจ้าสิริบุญสารให้พญาเมืองแสน เมืองจันทน์ยกทัพมาปราบถึง 3 ปี แต่ไม่สำเร็จ ภายหลังขอความช่วยเหลือจากเชียงใหม่จึงตีหนองบัวลุ่มภูแตก เจ้าพระตาตายในที่รบ ก่อนหนองบัวลุ่มภูจะแตก เจ้าพระตาได้สั่งให้ท้าวคำสู ท้าวคำสิงห์ อพยพไพร่พลไปสร้างเมืองใหม่แถวลุ่มน้ำชี น้ำมูล ท้าวคำสู ท้าวคำสิงห์ มาสร้างเมืองสิงห์โคก สิงห์ท่าปัจจุบัน คือ จังหวัดยโสธร

เมืองหนองบัวลุ่มภูแตก เจ้าพระวออพยพมาตามเส้นทางที่ท้าวคำสู ท้าวคำสิงห์ อพยพมาก่อน มาตั้งถิ่นฐานที่ดอนมดแดง ภายหลังอพยพบ้านเรือนอยู่ในเขตแดนเมืองนครจำปาศักดิ์เพื่อขอความคุ้มครองจากพระเจ้าองค์หลวง (ไซยกุมาร) ซึ่งพระเจ้าองค์หลวง (ไซยกุมาร) อนุญาตให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลเวียงดอนกอง (บ้านดู่ บ้านแก) แขวงเมืองนครจำปาศักดิ์

ข้อกล่าวหาว่าเป็นกบฏ

ข้อกล่าวหาว่าเจ้าพระวอ เจ้าพระตาเป็นกบฏพบหลักฐานเอกสารการประชุมพงศาวดารภาคที่ 4 ของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร(ม.ร.ว.ปฐม คนจร) ความว่า

“ปี พ.ศ. 2314 (จ.ศ.1133 ปีเถาะตรีศก) พระเจ้าสิริบุญสารทราบข่าวพระเจ้าวอพาพรรคพวกไพร่พลมาตั้งอยู่แขวงเมืองจำปาศักดิ์ จึงแต่งให้อัครฮาดคุมกองทัพมาตีเจ้าพระวออีก แต่เมื่อเจ้าองค์หลวง (ไซยกุมาร) ทราบเหตุ ก็แต่งให้พระยาพลเชียงสายกกำลังกองทัพเมืองนครจำปาศักดิ์ไปต้านทานไว้ และมีศุภอักษรตอบกลับมาว่า...พระวอเป็นคนอกตัญญู จะเลี้ยงไว้ก็คงไม่มีความเจริญ แต่เมื่อเจ้านครจำปาศักดิ์ให้มาขอโทษไว้ดังนี้แล้ว ก็ระงับให้มีให้เสียไมตรี พร้อมกันนั้นก็ให้อัครฮาดนำกำลังกองทัพกลับ”

จากข้อความเหล่านี้ ผู้ที่ไม่ได้ศึกษารายละเอียดชัดเจนก็อาจเข้าใจผิดตามไปด้วยว่า บรรพบุรุษเมืองอุบลเป็นผู้กตัญญูเป็นกบฏต่อมาตุภูมิของตนเอง

ในความเป็นจริงเมื่อวิเคราะห์จากเหตุการณ์โดยละเอียดไม่พบหลักฐานตอนใดที่ชี้ว่าพระเจ้าวอ เจ้าพระตา เป็นผู้กตัญญู เพราะไม่ได้มีพฤติกรรมที่จะนำกองทัพเข้าตีเวียงจันทน์แต่อย่างใด แต่กลับเป็นผู้มีบุญคุณที่ได้ช่วยเหลือพระเจ้าสิริบุญสารให้ได้ขึ้นครองราชย์ และเมื่อประเหตุขัดเคืองใจก็เป็นเพียงนำไพร่พลอพยพกลับบ้านเมืองของตน พระเจ้าสิริบุญสารต่างหากที่นำกองทัพเข้ากวาดล้างจนเจ้าพระวอ เจ้าพระตา ถึงแก่สังกรรมไปในที่สุด

กรณีที่อพยพหลบหนีเวียงจันทน์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะเจ้าพระวอ เจ้าพระตาเท่านั้น แม้แต่เจ้าฟ้าขาว เจ้าพันนา ก็อพยพหลบภัยมาตั้งเมืองกาฬสินธุ์ แต่ก็ไม่ปรากฏว่า เจ้าฟ้าขาว เจ้าพันนาได้รับข้อกล่าวหารุนแรงเช่นเจ้าพระวอเจ้าพระตา

ส่วนการสูญเสียเอกราชแก่ไทยในระยะหลัง การอภัยกรรมของเจ้าพระวอ เจ้าพระตา ชี้ให้เห็นถึงการไม่ได้ตั้งตนอยู่ในพิภพธรรมของเจ้าผู้ครองนคร จนเป็นเหตุให้ประเทศเพื่อนบ้านใช้จุดอ่อนนี้เข้าแทรกแซงจนสูญเสียเอกราชในที่สุด

ความขัดแย้งระหว่างอุบลราชธานีกับจำปาศักดิ์

ปรากฏหลักฐานความขัดแย้งระหว่างจำปาศักดิ์กับอุบลราชธานีในเอกสารฉบับเดียวกัน คือ ประชุมพงศาวดารภาค 4 ของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐมคนเญจ) ความว่า

“ปี พ.ศ.2314 พระเจ้าองค์หลวงดำริจะสร้างเมืองใหม่ที่ตำบลศรีสุ่ม ห่างจากที่ตั้งเมืองเดิมประมาณ 200 เส้น พระวออาสาจะสร้างกำแพงเมืองถวาย ส่วนพระมโนสาราชและพระศรีอัครฮาดเมืองโขงรับจะเป็นผู้สร้างหอคำถวาย เมื่อสร้างเสร็จใน พ.ศ. 2314 ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารว่าราชการในหอราชสิงหารพร้อมด้วยเสนาท้าวพระยาประชุมกันอยู่เป็นจำนวนมาก เจ้าพระวอจึงกราบทูลถามพระเจ้าองค์หลวงไชยกุมารว่า “การที่พระวอได้สร้างกำแพงถวายกับผู้สร้างหอคำถวายนั้น สิ่งใดประเสริฐกว่ากัน....” พระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) ก็ได้ตรัสว่า “ กำแพงนั้นก็ดีด้วยเป็นที่กำบังสำหรับป้องกันศัตรูที่จะมาทำร้ายแต่หอคำจะดีกว่าสักหน่อย ด้วยเป็นที่อาศัยนั่ง นอน มีความสุขสำราญมาก....” เมื่อพระเจ้าวอได้ฟังดังนั้นก็เกิดอภัยและโทมนัสยิ่งนัก คิดเอาใจออกห่าง พาครอบครัวไพร่พลอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่ดอนมดแดง พร้อมทั้งแบ่งเครื่องราชบรรณาการไปยังเมืองนครราชสีมาเพื่อขอเป็นขอบขัณฑสีมาของราชอาณาจักรสยาม.....”

เอกสารตอนนี้ไม่ปรากฏในตำนานเมืองอุบลฉบับใดเลย อย่างไรก็ตามในประชุมพงศาวดารภาค 4 ของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร(ม.ร.ว. ปฐม คนเญจ) กล่าวต่อไปว่า ความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) กับเจ้าพระวอ เป็นผลให้เวียงจันทน์ถือโอกาสสมาตีเจ้าพระวอและเวียงจันทน์ได้รับชัยชนะในที่สุด ดังความว่า

“.....ครั้นถึง พ.ศ. 2319 (จ.ค.1138 ปีวอก อัฐศก) พระเจ้าสิริบุญสารทรงทราบ เจ้าพระวอ ทะเลาะวิวาทกับพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) แล้วอพยพไพร่พลมาตั้งอยู่ที่ดอนมดแดง จึงแต่งตั้งให้พระยาสุโขดมกองทัพมาตีเจ้าพระวออีกครั้งหนึ่ง เจ้าพระวอเห็นที่จะสู้ไม่ได้จึงพาครอบครัวอพยพกลับไปเวียงดอนกองเช่นเดิม พร้อมกับขอกำลังกองทัพจากพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) มาช่วยแต่ก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือ กองทัพเวียงจันทน์จึงเอาชนะเจ้าพระวอได้ เจ้าพระวอถูกจับได้และถูกประหารชีวิตที่เวียงดอนกองนั่นเอง ส่วนท้าวกำ บุตรเจ้าพระวอและท้าวฝ่ายหน้า ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหม (บุตรพระตา) พาพรรคพวกไพร่พลส่วนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมออกไปได้จึงมีใบบอกไปยังนครราชสีมาเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระเจ้ากรุงธนบุรีและขอกำลังกองทัพมาช่วยเหลือ แต่ทางธนบุรีไม่ได้ดำเนินการประการใด ทั้งนี้คงเป็นเพราะช่วงเวลานั้นกรุงธนบุรีอยู่ในช่วงระหว่างสงครามกับพม่าในศึกอะแซหุ่นกี้ตีเมืองพิษณุโลก ระหว่างเดือนอ้าย ปีมะแม พ.ศ. 2318 ถึงปีวอก พ.ศ. 2319.....”

มรดกกรรมเจ้าพระวอ : ชนวนระเบิดสงครามไทย ลาว

ปี พ.ศ. 2312 พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้า ให้สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งยังเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เป็นแม่ทัพยกไปทางบกสมทบกับกองกำลังที่เกณฑ์ได้จากเมืองสุรินทร์ ชุขันธ์ สังขะ และโปรดเกล้า ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเมื่อครั้งยังเป็นท้าวพระยาสุรสีห์ เป็นแม่ทัพยกไปทางกัมพูชา เกณฑ์ไพร่พลชาวกัมพูชาต่อเรือรบยกไปตามลำน้ำโขงเพื่อปราบปรามทัพพระยาสุโพิที่เวียงดอนกอง แขวงเมืองจำปาศักดิ์ แต่เมื่อพระยาสุโพิทราบข่าวเห็นว่าคงไม่สามารถต่อสู้ได้ ก็ยกกองทัพกลับกรุงศรีสัตนาคนหุต

เมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกกองกำลังกองทัพถึงเมืองนครจำปาศักดิ์ พระองค์หลวง (ไชยกุมาร) เห็นว่าคงไม่สามารถต้านทานได้จึงพาอพยพครอบครัวไพร่พลหนีไปอยู่เกาะไชย กองทัพไทยยึดเวียงจันทน์ได้ และตามจับพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) กลับไปครองเมืองจำปาศักดิ์ตามเดิมในฐานะประเทศราชของไทย เมืองนครจำปาศักดิ์จึงเป็นประเทศราชของไทยตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

หลังจากที่โปรดเกล้า แต่งตั้งให้พระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) ครองเมืองนครจำปาศักดิ์ตามเดิมแล้วไม่นานก็โปรด ตั้งให้ท้าวคำผงเป็นพระปทุมสุรราชควบคุมไพร่พลตั้งเป็นกอง หรือที่เรียกว่าบ้านดู่ บ้านแก ขึ้นตรงต่อเมืองนครจำปาศักดิ์ เมื่อราว พ.ศ. 2323 ทั้งนี้เพราะท้าวคำผงมีครอบครัวไพร่พลในสังกัดมาก ประกอบกับมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) ในฐานะที่เป็นชายเมืองจ๋าก็ได้สมรสกับธิดาอุปราชเจ้าธรรมเทโวผู้เป็นพรพอนุชาของพระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร)

การตั้งเมืองอุบลราชธานี

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านเมืองค่อนข้างสงบก็ทรงมีนโยบายที่จะจัดตั้งเมืองให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมไพร่พลให้เป็นปึกแผ่นเพื่อความสงบสุข

สมเด็จพระยามหาดำรงราชานุภาพได้ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“.....รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ให้เจ้าเมืองร้างเที่ยวเกลี้ยกล่อมหาผู้คนเป็นพลเมืองโดยไม่ต้องใช้อำนาจ อาจทำได้ด้วยยินดีกันทุกฝ่ายก็สำเร็จประโยชน์ถึงความมุ่งหมายเจ้าเมืองไหนเกลี้ยกล่อมคนมามากก็ได้ทรัพย์เศษส่วนก็ได้ผู้คนสำหรับอาศัยใช้สอยมากขึ้น ก็เต็มใจชวนขวายตั้งบ้านเมือง ฝ่ายราษฎรที่ไปเที่ยวหลบหลีเค็ดร้อนลำบากมากอยู่ เมื่อรู้บ้านเมืองเรียบร้อยอย่างเดิมก็ยินดีที่จะกลับมาโดยมาก.....”

คงจะเป็นเพื่อสนองตอบพระบรมราชาบายในการตั้งเมืองดังกล่าวมาแล้ว และเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพของไพร่บ้านพลเมือง

“.....ในปี พ.ศ. 2329 (จุลศักราช 1148 ปีมะเมีย นพศก) พระประทุมจึงย้ายครอบครัวไพร่พลมาตั้งอยู่ ณ ตำบลแจระแม คือตำบลตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอุบลราชธานีเดี๋ยวนี้.....”

สถาปนาเมืองอุบลราชธานี พ.ศ. 2335

พระปฐมสุรราช (ท้าวคำผง) ได้พาพรรคพวกไพร่พลตั้งอยู่ที่ห้วยแจระแม (บริเวณบ้านท่าบ่อในปัจจุบัน) ด้วยความปกติสุขด้วยเวลาหลายปีจนกระทั่ง พ.ศ. 2334 (จุลศักราช 1153 ตรีศก) อ้ายเชียงแก้ว ซึ่งสร้างบ้านอยู่ที่ตำบลเขาโอง แขวงเมืองโขงคิดการกบฏพาพรรคพวกไพร่พลเข้ายึดนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) เจ้าเมืองที่กำลังป่วยอยู่ที่อาการทรุดหนักและถึงแก่พิราลัย อ้ายเชียงแก้วจึงยึดเมืองจำปาศักดิ์ไว้ได้

ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้า ให้พระเจ้ายานนครราชสีมามาปราบกบฏอ้ายเชียงแก้วอย่างไรก็ดี ขณะที่ยกทัพนครราชสีมายกทัพมาไม่ถึงนั้น พระปฐมสุรราช (ท้าวคำผง) และท้าวฝ่ายหน้าผู้น้องที่ตั้งอยู่บ้านสิงห์ท่า (เมืองยโสธรในปัจจุบัน) ได้ยกกำลังไปรบอ้ายเชียงแก้วก่อน ทั้งสองฝ่ายได้สู้รบกันในบริเวณแก่งตะนะ (อยู่ในท้องที่โขงเจียมในปัจจุบัน) กองกำลังอ้ายเชียงแก้วแตกพ่ายไป อ้ายเชียงแก้วถูกจับได้และถูกประหารชีวิตเมื่อกองทัพนครราชสีมาเข้ามาถึงนครจำปาศักดิ์ เหตุการณ์ก็สงบเรียบร้อยลงจึงยกทัพไปตีพวดยุทธชาติกระแสงสว่างจะรายระแค้นซึ่งตั้งอยู่ตะวันออกของแม่น้ำโขง จำนวนมาก

จากความดีความชอบในการปราบปรามกบฏอ้ายเชียงแก้วนี้เอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงโปรดเกล้า แต่งตั้งให้ท้าวฝ่ายหน้าเป็นพระวิไชยราชขัตติยวงศ์ศา ครองนครจำปาศักดิ์ และโปรดเกล้า แต่งตั้งให้พระปฐมสุรราชเป็นพระปฐมวรราชสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานี พร้อมยกฐานะห้วยแจระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันจันทร์ แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 (พ.ศ. 2335) ดังปรากฏในพระสุพรรณบัฏตั้งเจ้าประเทศราชในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ว่า

“.....ด้านพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าผู้ผ่านพิภพกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา มีพระราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมตั้งให้พระประทุม เป็นพระปฐมวรราชสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานีศรีวนาไลประเทศราช เสด็จให้ ณ วันที่ 2 8 ค่ำ จุลศักราช 1154 ปีจัตวาศก

ประวัติเทศกาลแห่เทียนพรรษา

เทศกาลเข้าพรรษาเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นระยะเวลาที่มีฝนกำลังตกชุก การคมนาคมสัญจรไม่สะดวก ถนนหนทางเป็นโคลนตมชาวบ้านในชนบทจะช่วยกันไคราดทำนา ไม่มีใครไปไหนโดยไม่จำเป็น เพราะจะเสียเวลาทำมาหากิน

คำว่าเข้าพรรษา คือเข้าฤดูฝนเป็นระยะเวลาที่พระภิกษุสามเณรจะต้องหยุดการเดินทางเพื่อพักอยู่ที่ใดที่หนึ่งโดยไม่ไปพักค้างคืนที่อื่นเพราะนอกจากจะเดินทางไม่สะดวกแล้วยังอาจจะไปเหยียบย่ำไร่นาของชาวบ้านได้

กิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่ง ของการเข้าพรรษาก็คือ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีเวลาศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติศาสนกิจได้เต็มที่

พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่จะไปทำบุญที่วัด นำผ้าอาบน้ำฝนเครื่องไทยทานต่าง ๆ รวมทั้งดอกไม้ เครื่องบูชาไปถวายพระภิกษุสามเณร

เทียนเป็นสัญลักษณ์ของความสว่าง อันหมายถึงดวงปัญญา คนไทยนิยมนำเทียนไปถวายวัดจนเป็นประเพณีมานานแล้ว ส่วนจะเป็นเทียนขนาเล็กหรือใหญ่นั้น ก็ขึ้นกับความศรัทธา และร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้าน

ประเพณีการนำเทียนไปถวายวัดในเทศกาลเข้าพรรษามีเค้าเรื่องเล่าที่เล่าสืบกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลว่า มีภิกษุชาวเมืองโกสัมพีได้เกิดวิวาทกัน พระพุทธองค์ได้ตัดเดือนแล้วก็ไม่เชื่อฟังพระองค์จึงได้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดรตขิตวัน มีช้างกันลิงเป็นอุปัฏฐาน ช้างเป็นผู้ตักน้ำดื่มนำมาถวายถึงออกหาผลไม้และรวงผึ้งมาถวายแล้วนั้นผู้มีจิตศรัทธาทำเป็นต้นเทียนถวายเป็นพุทธบูชา ถือว่าได้บุญกุศลมาก จึงเป็นประเพณีสืบทอดกันมา

การศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร จะต้องศึกษาทั้งกลางวันและกลางคืนในเวลากลางคืนได้อาศัยแสงไฟจากได้ (ที่ภาษาอีสานเรียกว่ากระบอง) ซึ่งมีปัญหาในเรื่องควัน และกลิ่นที่อาจทำให้ผู้เรียนเสียสมาธิได้ และที่สำคัญคือการลูกไหม้ของได้ไม่สม่ำเสมอ ผู้ใช้จะต้องเขี่ยได้ที่ไหม้แล้วออกบ่อย ๆ แสงไฟจากได้จึงสู้แสงไฟจากดวงเทียนไม่ได้ เพราะดวงเทียนลูกไหม้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ กลิ่นและควันไม่แรงจึงทำให้พุทธศาสนิกชนนิยมนำเทียนไปถวายพระ ในเทศกาลเข้าพรรษา

การใช้เทียนจะมีมาตั้งแต่สมัยใดนั้น ยังหาหลักฐานยืนยันไม่ได้สันนิษฐานว่าคงตั้งแต่ผู้คนรู้จักนำขี้ผึ้งมาพันกับเส้นด้ายเพื่อให้เป็นเล่มเทียน ที่เรียกว่าเทียนขี้ผึ้ง ส่วนการใช้เทียนไขถวายพระนั้นเป็นความนิยมที่เกิดขึ้นภายหลัง

เทียนมงคลประเภทต่าง ๆ

ถึงแม้ว่า ชาวไทยจะนับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ก็มีความเชื่อต่าง ๆ ปนอยู่ด้วย ทั้งความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์และความเชื่อในเรื่องภูตผีปีศาจ ซึ่งจะต้องมีเทียนเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ และถวายพระเทียนที่เข้ลั่นเป็นเทียนที่นำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลสามารถแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

เทียนเวียนหัว ขนาดความยาวของเทียนเท่ากับความยาวซึ่งได้จากการวัดโดยรอบศรีษะ

เทียนคำศอก ขนาดความยาวของเทียนเท่ากับความยาวของปลายนิ้วกลางที่เหยียดตรงถึงศอก

เทียนคำคิง ขนาดความยาวของเทียนเท่ากับความยาวที่วัดจากศอกคอตตรงใต้คางถึงสะดือ

เทียนชั้น 5

เทียนชั้น 8

เทียนชัย

เทียนแพ

พุ่มเทียน

วิวัฒนาการของการทำต้นเทียนพรรษา

การทำต้นเทียนและการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีคงมีมานานหลายสิบปีแล้ว จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ได้ความว่าอย่างน้อยเมื่อ พ.ศ. 2470 ชาวอุบลราชธานีได้ทำต้นเทียนกันอย่างจริงจังแล้ว มีการประชันขันแข่ง มีการจัดขบวนแห่ มีเครื่องดนตรีแห่แหนหลายอย่าง ในขบวนแห่มีการร้องรำให้ร้องด้วยความสนุกสนาน หลังจากแห่ไปรอบเมืองแล้วจะนำต้นเทียนไปถวายวัดที่เป็นวัดประจำคุ้มบ้าน

แต่เดิมการแห่เทียนใช้แรงคนในการแบกหามต่อมามีผู้ดัดแปลงใช้เครื่องทุ้มแรง โดยใช้วัวเทียมเกวียน โดยใช้วัวเทียมเกวียน วัวที่จะใช้จะต้องเลือกตัวที่สูงใหญ่อ้วนพีและฝึกมาอย่างดี มีการตกแต่ง ประดับตามส่วนต่าง ๆ ของตัววัวเช่นติดด้วยกระดาษสีรูปต่าง ๆ แขนงกระดิ่งหรือกระพรวนที่คอ เวลาเดินจะมีเสียงดังเหมือนเสียงดนตรีเป็นจังหวะ

ในระยะเวลาประมาณ พ.ศ. 2480 มีการพิมพ์ดอกผึ้งเป็นลายต่าง ๆ จากแบบพิมพ์ที่ทำขึ้น ช่างผู้มีชื่อเสียงในทางนี้คือ นายโพธิ์ ส่งศรี ลายที่พ่อใหญ่โพธิ์ทำขึ้นเป็นลายง่าย ๆ เช่น ลายประจำยาม กระจับตาอ้อย ใบเทศ บัวคว่ำบัวหงาย พ่อใหญ่โพธิ์เป็นช่างทำต้นเทียนให้กับวัดทุ่งศรีเมือง

ช่างฝีมืออีกคนหนึ่งคือนายสวน คุณผล อดีตครูใหญ่โรงเรียนวัดหนองยาง ปัจจุบันคือโรงเรียนอุบลวิทยาคม ซึ่งเป็นผู้มีฝีมือทางช่างและศิลปะหลายแขนงผลงานทำสแตนเทียนจึงมักจะ'ได้รางวัลชนะเลิศอยู่เป็นประจำ

ใน พ.ศ. 2495 ได้มีการฟื้นฟูศิลปะการทำสแตนเทียนและการแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีมีการประกวดเทียนพรรษา 2 ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลายและประเภทติดพิมพ์

ใน พ.ศ. 2497 นายประดับ ก้อนแก้วได้ทำสแตนเทียนติดพิมพ์ และตกแต่งขอบนต้นเทียนของวัดมหาพนารามได้อย่างสวยงาม จนได้รับรางวัลชนะเลิศ

ประมาณปี พ.ศ. 2500 มีการจัดงานกิ่งพุทธกาลทั่วประเทศ งานด้านศาสนาจึงเฟื่องฟูมาก การแห่เทียนพรรษาของจังหวัด การแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานีได้รับการสนับสนุนให้ยิ่งใหญ่มากยิ่งขึ้น ทั้งด้านการจัดขบวนแห่ และการจัดหาสวยงามสำหรับต้นเทียน

เมื่อ พ.ศ. 2502 นายคำหมา แสงงาม ช่างสูงอายุคนหนึ่งได้คิดและแกะสลักต้นเทียนโดยไม่ต้องพิมพ์ดอกมาติดเหมือนเช่นที่ช่างรุ่นก่อนทำมา ทำให้ต้นเทียนแกะสลักที่นายคำหมาทำให้กับบ้านกุดเป่งอำเภอวารินชำราบมีความแปลกใหม่ สวยงาม ดังนั้นในปีต่อมาจึงได้มีการเสนอให้จัดประกวดต้นเทียน 3 ประเภท คือ ประเภทมัดรวมติดลายประเภทติดพิมพ์ และประเภทแกะสลัก

ระยะเวลาต่อมา จึงตัดต้นเทียนประเภทมัดรวมติดลาย ที่เป็นต้นเทียนแบบเก่าออกจากการประกวด

ช่างแกะสลักต้นเทียนที่มีฝีมือในรุ่นต่อมา ได้แก่ นายอุตสาห์ จันทรวิจิตร และนายสมัย จันทรวิจิตร ซึ่งเป็นพี่น้องกัน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จังหวัดอุบลราชธานีได้จัดงานสัปดาห์ประเพณีแห่เทียนพรรษาให้เป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมโหฬาร มีการประกวดต้นเทียนประเภทต่าง ๆ ประกวดขบวนแห่และนางฟ้า โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการให้คะแนนอย่างรัดกุม มีการประชาสัมพันธ์งานอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้คนที่ชาวไทยและต่างชาติมาเที่ยวและชมงานเป็นจำนวนมาก

ประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่นิยมจัดงานประเพณีแห่เทียนพรรษา ให้เป็นงานประเพณีที่ใหญ่โต มีขบวนแห่ที่เอิกเกริกงดงามทั้งนี้เป็นความนิยมของคนในจังหวัด ประกอบกับการส่งเสริมอย่างจริงจังของทางราชการ ที่จะฟื้นฟู และรักษาประเพณีโบราณนี้ไว้ จะเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดอุบลราชธานี

ความมุ่งหมายของการแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานีก็เพื่อ

1. ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา
2. เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี
3. เป็นการรักษานบธรรมเนียมประเพณี และเป็นการสนับสนุนเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้
4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในด้านจิตใจ ในการแสดงออกถึงความพร้อมเพรียง ความสามัคคีและความศรัทธา
5. เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

กระบวนการการทำต้นเทียนพรรษา

กระบวนการทำต้นเทียน ไม่ว่าจะเป็น ประเภทติดพิมพ์ แกะสลัก จะมีขั้นตอนแรก ๆ ที่เหมือนกัน ทั้งการหล่อการกลึง ให้ได้เทียนตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นจึงจะนำไปติดพิมพ์หรือแกะสลักตามที่ต้องการ

การหล่อเทียน

การหล่อเทียนประเภทแกะสลักจะใช้ขี้ผึ้ง ที่มีคุณภาพดีกว่าประเภทติดพิมพ์ และเทียนประเภทติดพิมพ์จะมีขนาดเล็กกว่าเทียนที่ใช้แกะสลัก ทั้งนี้เพราะจะต้องติดดอกผึ้งโดยรอบ ซึ่งจะทำให้เทียนมีขนาดใหญ่ขึ้นอีก

การกลึงต้นเทียน

การกลึงต้นเทียนทำได้ง่ายกว่าการกลึงเหล็ก หรือไม่ ข้อควรระวังอยู่ที่การนำต้นเทียนออกจากแท่นกลึง ซึ่งต้องใช้วัสดุที่อ่อนนุ่มมารองรับเพื่อป้องกันไม่ให้ต้นเทียนบุบสลาย

การทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์

การทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์มีมานานแล้ว ในปัจจุบัน ยังเป็นที่นิยมและสนใจของประชาชนทั่วไป

ขั้นตอนการทำต้นเทียนประเภทติดพิมพ์ จะเริ่มด้วยการหล่อ และกลึงต้นเทียน จากนั้นจึงจะเริ่มทำผึ้งแผ่น ทำดอกผึ้งติดพิมพ์ และ ติดดอกผึ้งตามลำดับดังนี้

1. การทำผึ้งแผ่น

การทำผึ้งแผ่นจะเริ่มตั้งแต่ จากต้นขี้ผึ้งให้ละลายเป็นของเหลวแล้วนำไปเทลงในแบบพิมพ์ที่ทำจากเหล็กหรือสังกะสีแผ่นเรียบเมื่อขี้ผึ้งจะแข็งตัวเร็วขึ้น และลอกออกจากแบบพิมพ์ได้ง่าย ผึ้งแผ่นที่ทำเสร็จแล้วจะนำไปติดส่วนต่าง ๆ ของต้นเทียน เพื่อให้เป็นพื้นฐานสำหรับติดลายดอกต่อไป

2. การทำดอกผึ้งติดพิมพ์

การทำดอกพิมพ์ติดผึ้งมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

ทำแบบพิมพ์โดยใช้แท่งหินปูนซีเมนต์ หรือปูนปลาสเตอร์ แกะให้เป็นลวดลายที่ต้องการ นำขี้ผึ้งคุณภาพดีมาต้ม โดยใส่ขี้ผึ้งลงในชามอ่างขนาดกลาง แล้วนำชามอ่างขนาดกลางวางลงในชามอ่างขนาดใหญ่ที่ใส่น้ำไว้อีกทีหนึ่งจากนั้นจึงนำชามอ่างขนาดใหญ่ไปตั้งไฟ

เมื่อขี้ผึ้งต้มละลายดีแล้ว จึงกรองเอาตะกอนออกทิ้งเพื่อให้ได้ขี้ผึ้งที่บริสุทธิ์ จากนั้นจึงปล่อยให้ขี้ผึ้งเย็นลง ขี้ผึ้งจะเริ่มแข็งตัว ก็กลึงและขยำขี้ผึ้งให้เข้ากันเป็นเนื้อเดียว

การเตรียมแบบพิมพ์วางลงบนแผ่นไม้หน้าเรียบ แล้วแตะน้ำมันพืชลงในแบบพิมพ์ นำขี้ผึ้งมาลงในพิมพ์แล้วใช้ขวดคลึงไปมา ให้ขี้ผึ้งแทรกเข้าไปทุกเส้นลาย

ใช้น้ำละลายผงซักฟอกหรือสบู่ แล้วหยดลงไปแบบพิมพ์ เพื่อให้ขี้ผึ้งตัวเร็วขึ้น และลอกออกจากพิมพ์ได้ง่าย

ตัดดอกผึ้งส่วนเกินออก โดยวางดอกผึ้งที่แกะออกจากพิมพ์บนกระดาษ แล้วใช้มีดตัดส่วนเกินออก ถ้ามีขี้ผึ้งติดปลายมีดขึ้นมา ก็ให้จุ่มปลายมีดขึ้นมา ก็ให้จุ่มปลายมีดก็ลงในน้ำมันพืช จะช่วยให้เทียนไม่ติดปลายมีด

3. การติดดอกผึ้ง

การติดดอกผึ้งมีขั้นตอนที่สำคัญคือ

การร่างภาพ ชาวจะต้องร่างเค้าโครงลวดลายที่ต้องการ ก่อนที่จะเลือกลวดลายดอกผึ้งที่จะนำมาติด

การเลือกลวดลายดอกผึ้ง ชาวจะต้องกำหนดได้ว่าลวดลายชนิดใดจึงจะเหมาะกับเค้าโครงของส่วนที่จะติดดอกผึ้ง

การติดดอกฝั้วควรจะใช้ช่วงที่มีประสบการณ์ จะทำให้ติดผลได้เป็นอย่างดีเสมอ ควรจะติดในที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ และมีดินฟ้าอากาศเหมาะสม เพราะถ้าฝนตกหรือเย็นเกินไปจะทำให้ดอกฝั้วแข็งและกระด้าง จะติดได้ไม่ดี อาจต้องใช้ความร้อนช่วย ทำให้เสียเวลา

การทำต้นเทียนประเภทและสลัก

ต้นเทียนประเภทแกะสลัก เป็นต้น เทียนสมัยใหม่ทำเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2502 โดย **นายคำหมา แสงงาม**

ต้นเทียนต้นหนึ่งจะใช้ขี้ผึ้งประมาณ 70 – 100 กิโลกรัม โดยใช้ขี้ผึ้งชนิดดีผสมกับขี้ผึ้งชนิดไม่ดี ในอัตราส่วน 5 ต่อ 1 หลังจากหล่อและกลึงต้นเทียนแล้ว จะเริ่มแกะสลักต้นเทียนด้วยขั้นตอน ดังนี้

ออกแบบลายที่จะแกะสลัก โดยการร่าง ทั้งส่วนฐาน ลำต้น และยอดต้นเทียน ใช้เครื่องมือแกะสลัก ซึ่งจะมีการเซาะ เจาะ ชีด และขุด ให้เป็นรูป 3 มิติ เหมือนของจริง หรือรูปที่ร่างไว้ตามจินตนาการ

แก้ไขส่วนที่บกพร่อง ในระหว่างการแกะสลัก อาจมีการผิดพลาดได้ เช่น รูปที่แกะมีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไป หรือ บางส่วนแตกหัก ก็ต้องแก้ไขปรับปรุงให้เรียบร้อย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำต้นเทียนติดพิมพ์

1. แม่พิมพ์ที่ทำจากหินอ่อน ปูนปลาสเตอร์ ปูนซีเมนต์หรือไม้ที่แกะเป็นลวดลายต่าง ๆ
2. ขี้ผึ้งชนิดต่าง ๆ ชนิดที่พอใช้ ใช้หล่อต้นเทียน ส่วนชนิดดีที่สุดใช้ทำดอกฝั้ว
3. เต้าไฟ และถ่าน
4. ขาม และซ็อนสังกะสี
5. ผ้าสำหรับกรอง และผ้าเช็ดมือ
6. มีดโต้ ขวาน และใบมีดตัดดอกฝั้ว
7. ขวดเปล่า และน้ำ
8. ถาดสังกะสี
9. แผ่นกระจกใสสำหรับวางตัดดอกฝั้ว
10. ไฟฟ้า ตะเกียง
11. น้ำมันพืช และผงซักฟอก

เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลักต้นเทียน

1. มีด มีรูปแบบ และขนาดต่าง ๆ กันตามความต้องการใช้งานของช่างทำต้นเทียน เช่น มีดปลายแหลมชนิดคมเดียว มีดปลายแหลมชนิดสองคม มีดปลายแหลมชนิดคมเดียวและโค้งงอ มีดโต้ปลายแหลมคมเดียว
2. สิว เช่น สิวใบใหญ่ปลายตัดตรง สิวใบใหญ่ปลายตัดเฉียง สิวใบใหญ่ปลายปากโค้ง สิวใบเล็กปลายตัดตรง สิวใบเล็กปลายตัดเฉียง สิวใบเล็กปลายปากโค้ง
3. ตะขอเหล็กและเหล็กขูด เช่น ตะขอเหล็กมีคมคล้ายเคียวแต่ปลายงอน ตะขอเหล็กเป็นห่วงโค้งเป็นวงรีหรือรูปน้ำเต้า และเหล็กขูดมีคมทั้งสองด้าน
4. แปรงทาสีชนิดดี

ประเพณีแห่เทียนพรรษา

การทำและแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีวันเข้าพรรษาของชาวพุทธที่ได้กระทำต่อเนื่องมา แต่พุทธกาลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา มีเรื่องเล่าว่า ในครั้ง พุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จจำพรรษาที่วัดป่าเลไลยก์เพื่อหาความสงบ ในป่าแห่งนี้พญาช่างสาร พญาวานรแสนรู้ ได้สืบทราบว่าพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับแรม จึงชวนกันไปเป็นผู้อุปฐาก โดย พญาช่างเป็นผู้หาน้ำดื่ม น้ำใช้ ส่วนพญาวานรเป็นผู้หาวังผึ้งมาถวาย ต่อมาพญาวานรเกิดพลาด พลังพลัดตกต้นไม้ตาย แต่ด้วยอานิสงคค์ที่ทำได้ทำไว้กับพระพุทธเจ้าจึงได้เกิดเป็นพระพรหมอยู่บน สวรรค์ อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า พระอนุรุทธสาวกของพระพุทธเจ้าที่มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดหลักแหลม รู้พระธรรมวินัยอย่างแตกฉานเพราะชาติปางก่อนเคยถวายแสงประทีปเป็นประทาน

ดังนั้น พุทธศาสนิกชนผู้ใฝ่บุญกุศลจึงได้ยึดถือเป็นประเพณีนำเทียนไปถวายแด่พระภิกษุ ในเทศกาลเข้าพรรษา เพื่อปรารถนาให้ตนเองเป็นผู้เฉลียวฉลาดมีไหวพริบประดุกขี้ผึ้งที่ใช้ทำเทียน ได้จากรังผึ้ง (อีสานเรียกว่า เรียงผึ้ง) นำมาต้มเป็นบคัลลายน้ำอ้อยบางที่ดัดแปลงเป็นเลา (เหมือน ต้นอ้อยที่ลำไม้ไผ่) หรือรูปเหลี่ยม ส่วนวัสดุตกแต่งพวกเชือกข้อมลี้ กระดาษที่ตัด เจาะเป็นรูปตาม ถนัด พันรอบต้นเป็นเปลาะๆ

ประวัติความเป็นมาการทำเทียนจังหวัดอุบลราชธานี

ก่อนสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นผู้สำเร็จราชการเมือง อุบล ชาวเมืองอุบลไม่มีการหล่อเทียน แห่เทียนเช่นปัจจุบัน ชาวบ้านจะพันเทียนยาวรอบศีรษะไป ถวายเพื่อจุดบูชาจำพรรษา หาน้ำมันไปถวายพระสงฆ์ และหาเครื่องไทยทานและหาเครื่องอาบ น้ำฝนไปถวาย ครั้นในสมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้เป็นผู้สำเร็จราชการที่เมืองอุบล คราว หนึ่งมีการแห่บั้งไฟที่วัดกลาง มีคนไปดูมาก ในการแห่บั้งไฟมีการตีกันในกระบวนแห่จึงถึงแก่ความ ตาย เสด็จเห็นว่าไม่ดีจึงให้เลิกการแห่บั้งไฟ และเปลี่ยนเป็นการแห่เทียนแทน

การแห่เทียนแต่เดิมไม่ได้ใหญ่โตเช่นปัจจุบัน เพียงแต่ชาวบ้านร่วมกันบริจาคนำเทียนมา ติดกับลำไม้ไผ่ที่ติดไว้ตามรอยต่อ เสร็จแล้วนำต้นเทียนมัดติดกับบั้งน้ำมันก๊าด ฐานของต้นเทียนใช้ ไม้ตีเป็นแผ่นเรียบ หรือทำสูงขึ้นเป็นชั้นๆติดกระดาษเสร็จแล้วมีการแห่ไปถวายวัดพาหะที่ใช้ นิยมใช้เกวียนหรือล้อเลื่อนที่ใช้วัวหรือคนลากจูง ถ้าเป็นวัวก็จะมีกรตบแต่งรอบเขา คอ ข้อเท้า ด้วยกระดาษสี เกราะ หรือกระพรวนส่วนการแห่ของชาวบ้าน ก็จะมีฆ้อง กลอง กรับ และการฟ้อน รำด้วยการสนุกสนาน ต่อมาการทำเทียน

ต่อมาการทำเทียนได้พัฒนาถึงขั้นใช้การหล่อออกจากภาพพิมพ์ที่เป็นลายง่าย ๆ เช่น ประจายาม กระฉัง ตาอ้อย บัวคว่ำ บัวหงาย ก้ามปู กล้วยเขิง หน้าขบ เป็นต้น แล้วนำไปติดที่ลำต้น

เทียน ช่างฝีมือคนแรกที่เป็นผู้ริเริ่ม คือ นายโพธิ์ ส่งศรี ต่อมา นาย สอน คุณผล ช่างฝีมือคนหนึ่งได้นำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้และประดับฐานต้นเทียนด้วยรูปปั้นสัตว์และลายไม้ฉลุ ทำให้ดูสวยงามมากขึ้น

ในช่วง พ.ศ. 2495 ประชาชนเริ่มให้ความสนใจและเห็นความสำคัญในการทำและแห่เทียนพรรษามากขึ้นเมื่อทางจังหวัดได้ส่งเสริมให้งานเข้าพรรษาเป็นงานประเพณีประจำ แต่ต้นเทียนขณะนั้นมีอยู่จัดทำแค่ 2 ประเภท คือ ประเภทมัดเทียนรวมกันแล้วติดกระดาษสี และประเภทพิมพ์ลายติดลำต้น ครั้นในปี พ.ศ. 2497 ช่างฝีมือรุ่นเยาว์ อันได้แก่ นายอารีย์ สิ้นสวัสดิ์ นายประดับ ก้อนแก้ว เป็นอาทิได้พัฒนาวิธีทำขึ้นใหม่โดยใช้ปูนพลาสเตอร์แกะแม่พิมพ์เป็นลายต่างๆ แล้วหล่อด้วยเทียนออกมาเป็นดอก ผึ่งที่ใช้เป็นดอกใช้คนละสีกับลำต้น จึงทำให้มองเห็นส่วนลึกของลายได้ชัดเจน ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 นายคำหมา แสงงาม ได้คิดวิธีใหม่อีกแบบหนึ่ง โดยแกะสลักลงบนต้นเทียนที่ต้องใช้ฝีมืออย่างยิ่ง ช่างแกะสลักต้นเทียนยุคหลังที่มีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ นายอุตสาห์ จันทรวิจิตร และ นายสมัย จันทรวิจิตร เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ในปีต่อมา งานประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดจึงมีการจัดประกวดต้นเทียนเพิ่มเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทติดพิมพ์
2. ประเภทแกะสลัก
3. ประเภทมัดรวมติดลาย

งานประเพณีแห่เทียนพรรษาได้รับการส่งเสริมจากทางจังหวัดมากขึ้นตามลำดับ จนถึงปี พ.ศ. 2520 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนให้เป็นงานประเพณีระดับชาติโดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาชมตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

วัสดุอุปกรณ์ในการทำเทียน

1. ขี้ผึ้งคุณภาพดีพอใช้ได้ประมาณ 70 – 100 กก. ตามขนาดของต้นเทียน
2. เตาอังโล่ พร้อมถ่านไม้ 2 เตา
3. ชามอ่างขนาดใหญ่ 2 ใบ ขนาดกลาง 4 ใบ ขนาดเล็ก 6 ใบ
4. ปิ๊ป 2 ใบ
5. ผ้ากรองอย่างดียาว 2 เมตร
6. กระบวยโลหะ ชั้นพลาสติกชนิดทนความร้อน
7. ไถ่มังกร 2 ใบ
8. ผ้าขี้ริ้วสะอาด 4 – 5 ผืน

9. สังกะสีแผ่นเรียบกว้าง 60 ซม. ยาว 10 ฟุต จำนวน 1 แผ่น สำหรับทำแบบหล่อลำต้นเทียน และสังกะสีขนาดกว้าง 60 ซม. ยาว 2 ฟุต 1 แผ่น สำหรับทำแบบหล่อยอดต้นเทียน
10. ถังตักน้ำ 1 ใบ
11. ท่อนไม้ 4 *4 ยาว 3 เมตร 1 ท่อนทำแกนลำต้น และขนาด 4 *4 ยาว 60 ซม. 1 ท่อน สำหรับทำแกนยอด
12. ไม้ขนาดเท่าแขน ยาว 1.50 เมตร 2 ต้น สำหรับทำเสา

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างต้นเทียนแบบติดพิมพ์และแบบแกะสลักแบบติดพิมพ์

1. ลำต้นเล็กกว่ากะสลัก
2. กิ่งลำต้นให้เป็นรูปร่างตามความต้องการ
3. ลำต้น ดอก ใช้เทียนคนละประเภท
4. ใช้วิธีพิมพ์ดอกจากแบบพิมพ์ แล้วนำมาติดกับลำต้น
5. ดอกแห้งหลุดง่ายเพราะนำมาปิดเท่านั้น
6. ลวดลายละเอียดเล็กๆ ยาวๆ ไม่นูนหนา
7. ลวดลายไม่เป็นเรื่องราวเดียวกัน
8. รอยต่อระหว่างดอกและลวดลายมีมาก
9. เครื่องอุปกรณ์มาก ขั้นตอนสลับซับซ้อน

แบบแกะสลัก

1. ลำต้นใหญ่กว่าแบบติดพิมพ์
2. ไม่ต้องกึ่งลำต้น แกะสลักได้เลย
3. ลำต้น ดอก ลวดลาย ต้องเป็นเทียนชนิดเดียวกัน
4. การแกะดอกหรือแกะลวดลายจะแกะจากลำต้น
5. ดอกและลวดลายไม่หลุดง่าย เพราะแกะสลักจากลำต้น นูนหนา ลึก สลับ ซับซ้อน
6. ลวดลายมีขนาดตั้งแต่เล็กถึงใหญ่ นูนหนา ลึก สลับซับซ้อน
7. ลวดลายเป็นเรื่องเดียวกัน
8. ทุกส่วนของต้นเทียน คือ ฐาน ลำต้น ยอด ไม่มีรอยต่อ
9. เครื่องมือง่ายๆ วิธีการไม่สลับซับซ้อน

ประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีกำลังเปลี่ยนไป

ร.ศ. ประจักษ์ บุญอารีย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ฐานเดิมของประเพณีแห่เทียนพรรษา

1. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเกิดจากความเชื่อเรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องบุญเรื่องกรรม หากใครผู้ใดได้ถวายแสงประทีปเป็นทานให้เกิดเป็นผู้มีสติปัญญาหลักแหลมในชาตินี้ หรือผู้ที่มีปัญญาเฉลียวฉลาดหลักแหลมในชาตินี้เพราะชาติปางก่อนเคยถวายแสงประทีปเป็นทาน
2. เป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชนในการทำเทียนไปถวายพระภิกษุสงฆ์ในเทศกาลเข้าพรรษา หรือ ฮีตเดือน 8 ซึ่งถือเป็นจารีตหรือจรรยาของสังฆมอสีสานที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ถ้าฝ่าฝืนจะมีความผิด เรียกว่า ผิดฮีต (ต้องทำ)
3. เป็นวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งคนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำบุญในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของชุมชน
4. มีการเรียนรู้โดยวิถีชุมชน งานปฏิบัติตามฮีตมีการเรียนรู้จากการส่งถ่ายจากคนรุ่นหนึ่งด้วยการปฏิบัติ
5. มีความเปลี่ยนแปลงเป็นวิถี ดั้งเดิมการแห่เทียนไม่มี แต่เป็นการถูกสั่งการให้จัดขึ้นแทนแห่บังไฟ โดยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ แล้วจึงมีการเปลี่ยนแปลงมาตามยุคตามสมัย
6. จัดการโดยองค์กรชุมชน เดิมคือคุ้มวัดต่าง ๆ ในเขตเมืองอุบลราชธานีเมื่อร่วมกันแก้เสร็จก็นำกลับไปถวายวัดในคุ้มของตน ทางราชการไม่มีส่วนร่วมมากนัก
7. เทียนพรรษาเป็นองค์วัตถุที่แสดงออกแทนความเชื่อ ความศรัทธาอันบริสุทธิ์ เป็นทานเพื่อหวังผลในชาติหน้า เป็นโอกาสของช่างศิลป์ของแต่ละคุ้มวัดที่จะได้แสดงฝีมือเป็นการทำบุญ
8. งานบุญตามฮีต 12 ของอีสานเป็นกลยุทธ์ในการแสดงพลังของชุมชนทั้งนี้เพราะในยุคโบราณไม่มีส่วนราชการด้านต่าง ๆ เขาไปมีส่วนรับผิดชอบจัดการหากแต่อาศัยประเพณีเป็นเครื่องหล่อหลอมวิถีชุมชน
9. ประเพณีการแห่เทียนพรรษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์พิธีบุญเข้าพรรษาเท่านั้น ยังมีกิจกรรมอันเป็นพิธีกรรมสำคัญอื่น ๆ เช่น การทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ การบวชนาค พิธีกรรมเทศนาที่วัดของแต่ละคุ้มถวายผ้าอาบน้ำฝน อุปลกรณไฟฟ้า ฯลฯ
10. เรียบง่ายตามวิถีวัฒนธรรมอีสาน จัดกันเอง ดูกันเอง สนุกสนานกันเองอย่างเป็นกัลยาณมิตร

ความเปลี่ยนแปลงที่น่าภูมิใจ

1. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีด้วยการจัดการของภาครัฐร่วมกับเอกชนทำให้ประเพณีท้องถิ่นธรรมดา ๆ สร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดอุบลราชธานีโด่งดังไปทั่วโลก
2. ประเพณีแห่เทียนพรรษาช่วยสร้างผลได้ทางเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดอุบลราชธานี
3. ประเพณีแห่เทียนพรรษาช่วยสืบสานสกุลศิลปอุบลราชธานี ช่วยพัฒนาช่างฝีมือทำเทียนพรรษา ตามวิถีศิลปกรรมท้องถิ่น
4. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเราเตือนให้ชาวอุบลราชธานีภูมิใจศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอุบลราชธานีเมืองศิลป์
5. ประเพณีแห่เทียนพรรษาช่วยให้ชาวบ้านได้โอกาสทำบุญสร้างกุศลเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชาและสังฆบูชา โดยเฉพาะการถวายแสงประทีปเป็นทาน
6. ประเพณีแห่เทียนเป็นการสืบสานตำนานการถวายประทีปเป็นทานเพื่อมุ่งให้เกิดความหลักแหลมทางปัญญาปรารถนาให้ตนเองเป็นผู้เฉลียวฉลาดสมกับเป็นพลเมืองแห่งเมืองนักปราชญ์
7. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเชื่อมโยงกับการพัฒนาอาชีพช่างเทียนพรรษาและอาชีพที่พัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นในอนาคต
8. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นปูชนียแห่งเมืองศิลป์ ซึ่งเป็นผลผลิตทางจิตวิญญาณทางด้านศิลปะของชาวอุบลราชธานี
9. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นกลยุทธ์ในการรวมกันเป็นประชาคมของชาวอุบลราชธานีเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในยุคที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลง
10. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเป็นหนึ่งกิจกรรมสำคัญของฮิตเดือน 8 ที่ต้องถือปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง ดีงาม เป็นกุศล เป็นบุญและเป็นมงคลทั้งส่วนบุคคลและชุมชน ถ้าไม่ถือปฏิบัติจะผิดฮิตหรือผิดจารีต การปฏิบัติตามฮิต 12 ถือเสมือนธรรมนุญชีวิตของชาวอีสาน

ความเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเป็นห่วง

1. เป็นทุนทางสังคมประเพณีแห่เทียนถูกจัดการให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ (เงิน) ตามวิถีทุนนิยมเสรี หรือนำมาป็นงานจัดขายของจังหวัดอุบลราชธานี
2. ลืมฮิตหลงคอง ประเพณีแห่เทียนซึ่งเดิมเป็นเปลือกของฮิตเดือน 8 บุญเข้าพรรษาถูกทำให้เป็นแก่น ทำให้การทำบุญตามฮิตตามคองซึ่งเป็นสาระหลักถูกลดความสำคัญลงไปทำให้ส่วนที่เป็นความคิดความเชื่อ (องคมนตรี) ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้องค์การจัดการและการจัดการ

(องค์กร) และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นเสมือนกิ่ง ใบ ดอกผล (องค์พิธีและองค์วัตถุ) ซึ่งเป็นโครงสร้างทั้งหมดของวัฒนธรรมชาตความสมดุล

3. เนื้อหาเปลี่ยนทำหน้าที่ใหม่ เมื่อโครงสร้างเปลี่ยน เนื้อหาสาระเปลี่ยนทำให้การแห่เทียนพรรษาเปลี่ยนจากการเป็นพุทธบูชา เป็นเงินแสดงศิลปะท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว

4. ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยลง ทั้งเรื่องการบริจาคทรัพย์สิน แรงงานความรู้ความสามารถของชาวคุ้มวัดต่าง ๆ น้อยลง แต่ได้รับการช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จจากองค์กรภายนอกด้านเงินทุนและกลุ่มช่างรับเหมาเพื่อดำเนินการ

5. การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนน้อยลง ในการทำต้นเทียนเปลี่ยนจากการทำโดยภูมิปัญญาของแต่ละชุมชน ไปสู่กลุ่มช่างฝีมือรับเหมาทำให้ขาดความรู้สึกรักทอดความสามารถของคนในชุมชน

6. องค์กรชุมชนพึ่งพาองค์กรภายนอกในการจัดการ ปัจจุบันงานแห่เทียนพรรษาถูกจัดโดยองค์กรภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน จนทำให้องค์กรภาคประชาชนอ่อนแอไม่สามารถจัดการงานตามฮีตของชุมชนได้ ประชาชนและองค์กรประชาชนถูกจัดการโดยรัฐและทุนจนอยู่ในภาพเหมือนตัวเบี้ยในกระดานหมากกruk

7. ประทศแข่งขันกันจนเกินงาม การประทศแข่งขันทำให้เกิดการประมูลกลุ่มช่างฝีมือของวัดต่าง ๆ เพื่อเอาชนะซึ่งกลุ่มที่ชนะเลิศก็คือช่างกลุ่มเดิม ๆ ที่เคยชนะในแต่ละปี แล้วแต่วัดไหนประมูลได้เพราะ เงินถึง ความภูมิใจในชัยชนะก็ไม่ใช่เป็นของคนคุ้มแต่หากเป็นของกลุ่มช่างที่ชนะในแต่ละปีซึ่งเป็นจุดอับของงานแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานี

8. ผลได้กระจุกไม่กระจายสู่ประชาชน งานแห่เทียนทำให้เกิดงานสร้างรายได้กระจุกตัวเฉพาะในเมือง พ่อค้าประชาชนบางกลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ระดับฐานรากเป็นเพียงผู้ชมและผู้ทำบุญร่วมกับนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ

แนวทางพัฒนาที่ควรเป็นอนาคต

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีแห่เทียนพรรษาอุบลราชธานีควรดำเนินการ ดังนี้

1. เสริมราก ได้แก่ การพิจารณาส่วนความคิด ความเชื่อและคุณค่าของประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งเป็นเสมือนส่วนรากแก้วของให้วัฒนธรรมให้แข็งแกร่งหากความเชื่อเรื่องการถวายแสงประทีปเป็นพุทธบูชาและคุณค่าความเป็นทุนทางสังคมฯ ยังคงอยู่ก็จะทำให้ประเพณีแห่เทียนพรรษาเติบโตมีดอกออกผลสืบไป

2. อนุรักษ์อย่างสมดุลกับการพัฒนา ไม่มุ่งพัฒนางานแห่เทียนพรรษาดังเดียวจนลืมนิติของการอนุรักษ์ ทั้งด้านความคิดความเชื่อ วัตถุและพิธีกรรม

3. เชื่อมโยงเป็นองค์รวม ในสี่เดือน 8 ยังมีกิจกรรมการทำบุญอื่นที่สำคัญ เช่น การทำบุญ ตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ การบวชการถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายจตุปัจจัยที่จำเป็น ในการปฏิบัติพุทธกิจในช่วงเช้าพรรษา ฯ อีกทั้งต้องเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่นทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และธรรมชาติ

4. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งส่วนบุคคลและองค์กรชุมชน นับเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาคงคืบ การเป็นประเพณีแห่งเทียนของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน โดยการสนับสนุนของภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้งานประเพณีแห่งเทียนพรรษาเติบโตเป็นวิถีสังคม

5. จัดให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้านศิลปะการทำ เทียนพรรษาและหรือกิจกรรมอื่น สำหรับลูกหลานเยาวชนหรือบุคคลทั่วไป เพื่อให้เกิดช่างศิลป์การทำเทียนพรรษาอย่างกว้างขวาง

6. โยงยึดประเพณีแห่งเทียนพรรษากับการพัฒนาอาชีพจากภูมิปัญญาชุมชนด้านอื่น โดย จัดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันในช่วงงานบุญเข้าพรรษา

7. ปรับปรุงให้เทียนเป็นเทียนผลิตภัณฑ์ของชุมชน เทียนเมืองอุบลราชธานีไม่ควรถูกจำกัด อยู่เฉพาะเทียนเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ควรหาทางส่งเสริมการผลิตเทียนรูปแบบต่าง ๆ เป็นสินค้าที่ ระลึกจากเมืองอุบล เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชนให้กว้างขวาง

8. พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนคุ้มวัดต่าง ๆ ควรได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง เพื่อให้พึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง การช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนหรือภาครัฐควรเป็นไปเพื่อการ พึ่งตนเอง

9. แข่งขันอย่างสร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตร ควรแบ่งการแข่งขันเป็นหลายประเภท เพื่อให้ผู้ริเริ่มพัฒนาฝีมือมีโอกาสชนะและชื่นชมร่วมกัน

10. หาทางสร้างพิพิธภัณฑ์เทียนพรรษาโดยด่วน ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑ์ปลาน้ำ จืดและแหล่งการเรียนรู้อื่น

11. ควรเปิดโอกาสให้นานาชาติเข้าร่วมสร้างสรรค์งานศิลป์จากฝีมือโดยเฉพาะในภูมิภาค เอเชีย

12. ควรมีการจัดตั้งกองทุน เพื่อการพัฒนาประเพณีแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ให้ชุมชนสามารถนำดอกผลมาใช้ในการพัฒนางานในแต่ละปี

ทั้งหมดที่นำเสนอในที่ประชุมเสวนาฯ นี้เป็นการเสนอในฐานะสมาชิกของประชาคมเมือง อุบลราชธานีคนหนึ่ง ที่หวังอย่างแรงกล้าที่อยากให้มีเมืองอุบลราชธานีพัฒนาก้าวหน้า ปรับปรนให้

เข้าได้กับความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย สามารถสืบส่งลูกหลานให้สืบสานให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

นำเสนอในที่ประชุมเสวนาเรื่อง ประเพณีแห่เทียนพรรษา : อดีต – ปัจจุบัน –อนาคต ณ ห้องประชุมมิตรไมตรี ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2547

ภาคผนวก ซ. ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล นางสาว เกยูร บุตรเสมียน
MS. KAYOON BUTSAMIEN

เพศ หญิง วันเดือนปีเกิด 3 สิงหาคม 2531 อายุ 20 ปี

สถานที่ติดต่อ 29/1 หมู่ 3 บ้านสวาย ตำบลดอังกำเม็ด อำเภอชุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ
33140

โทรศัพท์ 080 - 1614729

E – mail address yoon_toon31@hotmail.com

ประวัติการศึกษา (ประถม-ปริญญาตรี: ระดับการศึกษาสาขา และสถาบัน)

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านตะรางสวาย จังหวัดศรีสะเกษ

มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านกันจาน จังหวัดศรีสะเกษ

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนชุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ

ปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล นาย พิษณุ หวานอารมณ์
 MR. PITSANU WAN A ROM

เพศ ชาย วันเดือนปีเกิด 14 กรกฎาคม 2530 อายุ 22 ปี

สถานที่ติดต่อ 144 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 084-9618232

E – mail dress james_tourist@hotmail.com

ประวัติการศึกษา (ประถม-ปริญญาตรี: ระดับการศึกษาสาขา และสถาบัน)

ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนเปือยหัวดง

มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร

ปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นางสาว ทิพวรรณ พัฒพันธ์
 MS. TITPAWAN PHUTTAPAN

เพศ หญิง **วันเดือนปีเกิด** 26 พฤศจิกายน 2532 **อายุ** 20 ปี

ที่อยู่ 40 หมู่ 4 ตำบลยาง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี 34260

โทรศัพท์ 080-4636359

E – mail -

ประวัติการศึกษา (ประถม-ปริญญาตรี: ระดับการศึกษาสาขา และสถาบัน)

ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองคู อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชนบ้านปลาขาว อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเดชอุดม อำเภอดุสิต จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นางสาวอภิชญา ผลาผล
 MS. APITCHAYA PALAPHON
 เพศ หญิง วันเดือนปีเกิด 8 เมษายน 2531 อายุ 20 ปี
 สถานที่ติดต่อ 23 หมู่ 5 ตำบลเหล่าเสือโก้ก อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี
 34000
 โทรศัพท์ 080 - 4635119
 E – mail address -

ประวัติการศึกษา (ประณม-ปริญญาตรี: ระดับการศึกษาสาขา และสถาบัน)

ประณมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเหล่าคำ
 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหกลีบพรรษาวิทยาคม
 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี (คหกรรมบริการ)
 ปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว .
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นางสาวณิชฐา อัมลา
 MS. KANITTA AUMMLLA
 เพศ หญิง วันเดือนปีเกิด 6 กรกฎาคม 2531 อายุ 21 ปี
 สถานที่ติดต่อ 95/1 หมู่ 14 ตำบลห้วยเหนือ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ 33140
 โทรศัพท์ 084-4988637
 E – mail address -

ประวัติการศึกษา (ประถม-ปริญญาตรี: ระดับการศึกษาสาขา และสถาบัน)

ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลศรีประจักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 ปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติและผลงานอาจารย์ที่ปรึกษา

ชื่อ-นามสกุล	นางสาววิตติกา ทางชั้น MISS WITTIKA THANGCHAN
เพศ หญิง	วันเดือนปีเกิด 23 ตุลาคม 2525
ตำแหน่งปัจจุบัน	พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา (สายผู้สอน)
สถานที่ติดต่อ (ที่ทำงาน)	สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถนนราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
โทรศัพท์	045-352000 ต่อ 1510 โทรสาร 045-352078
E-mail address :	themilo_23@hotmail.com
ที่อยู่ (ที่บ้าน)	เลขที่ 108/2 ถนนนครบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
โทรศัพท์	045-242173, 081-7899103
เงินเดือนปัจจุบัน	14,550 บาท

ประวัติการศึกษา

- บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผลงานวิจัย

ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

- กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีในเชิงบูรณาการ

สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

- การโรงแรมและการท่องเที่ยว

ภาระงานในปัจจุบัน

งานประจำ

- อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

งานวิจัยที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

- แนวทางการยกระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของการท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี
- การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน กรณีศึกษา ศูนย์ศิลปาชีพบ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี